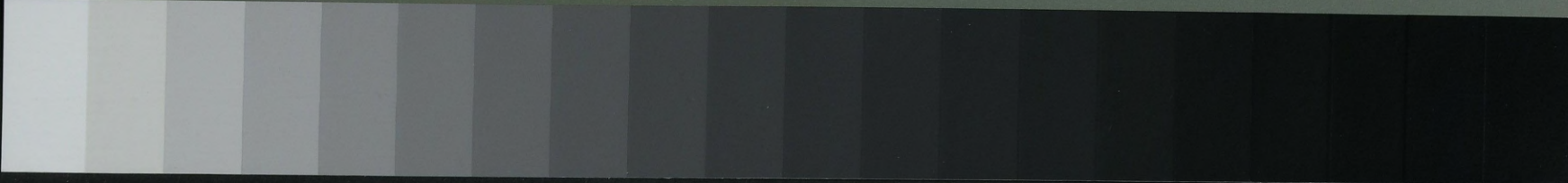

Grey Scale #13

A 1 2 3 4 5 6 M 8 9 10 11 12 13 14 15 B 17 18 19

AKADEMIA OBRONY NARODOWEJ

WYDZIAŁ WOJSK LĄDOWYCH

TWORZENIE ZGRUPOWAŃ DO WYKONANIA ZADAŃ W OPERACJI I WALCE

pk. „GRUPA – 1”

59221

WARSZAWA

2005

AKADEMIA
OBRONY NARODOWEJ
WYDZIAŁ WOJSK LĄDOWYCH

**TWORZENIE ZGRUPOWAŃ DO WYKONANIA ZADAŃ
W OPERACJI I WALCE**

pk. „GRUPA-1”

WARSZAWA

2005

Recenzent:

ppłk prof. dr hab. Waldemar KACZMAREK

Zespół autorski:

ppłk dr Jerzy CIEŚLIK - kierownik zespołu

- Rozdział 1, 2, wstęp, zakończenie,

ppłk dr Jan POSOBIEC

- Rozdział 3

ppłk dypl. inż. Andrzej GBUREK

- Rozdział 4

ppłk dr Grzegorz SOBOLEWSKI

- Rozdział 5

SPIS TREŚCI

Wstęp	5
Rozdział 1. ZAŁOŻENIA BADAWCZE	7
1.1. Przedmiot badań	8
1.2. Cele i problemy badań oraz hipoteza badawcza.....	9
1.3. Koncepcja badań i ich przebieg.....	10
1.4. Metody, techniki i narzędzia badawcze	11
1.5. Zmienne i wskaźniki	12
Rozdział 2. HISTORYCZNE ASPEKTY TWORZENIA ZGRUPOWAŃ WOJSK	14
2.1. Tworzenie zgrupowań wojsk do wykonania zadań w operacji	14
2.2. Tworzenie zgrupowań wojsk do wykonania zadań w walce	20
2.3. Wnioski	24
Rozdział 3. ZGRUPOWANIA TAKTYCZNE WOJSK LĄDOWYCH W WALCE	26
3.1. Podstawowe pojęcia i istota procesu tworzenia zgrupowań taktycznych.....	27
3.2. Teoretyczne aspekty tworzenia zgrupowań taktycznych.....	34
3.3. Zasady tworzenia zgrupowań taktycznych	38
3.4. Czynniki determinujące tworzenie zgrupowań taktycznych	42
3.5. Zgrupowania taktyczne w podstawowych rodzajach walki.....	45
3.5.1. Właściwości zgrupowań taktycznych w natarciu.....	46
3.5.2. Właściwości zgrupowań taktycznych w obronie.....	53
3.5.3. Właściwości zgrupowań taktycznych w działaniach opóźniających	59
3.6. Wnioski	64
Rozdział 4. ZGRUPOWANIA ZADANIOWE W OPERACJI	67
4.1. Cel tworzenia zgrupowań zadaniowych.....	67
4.2. Zadania zgrupowań w operacji.....	74
4.3. Skład zgrupowań zadaniowych w operacji.....	80
4.4. Ogólne wnioski o tworzeniu zgrupowań zadaniowych w operacji.....	88

Rozdział 5. KIERUNKI I TENDENCJE ROZWOJOWE ZGRUPOWAŃ WOJSK

LĄDOWYCH DO WYKONANIA ZADAŃ W WALCE I OPERACJI.....	97
5.1. Zgrupowania wojsk lądowych jako komponent Wielonarodowych Sił Zadaniowych....	97
5.2. Determinanty rozwoju i zmian	105
5.3. Nowe koncepcje prowadzenia działań	126
Zakończenie	134
Bibliografia	136
Wykaz rysunków i tabel	141
Załączniki.....	142

WSTĘP

Wojny od zawsze były immanentną częścią życia narodów. Szczególnie w Europie, konfliktów zbrojnych, w które angażowały się prawie wszystkie europejskie kraje zawsze było bardzo dużo.

Również obecnie, na początku nowego stulecia, ma miejsce szereg konfliktów na Świecie i w Europie. Główne przyczyny ich powstawania to przede wszystkim różnice religijne, wzrost nacjonalizmów oraz niepodległościowe aspiracje mniejszości narodowych. Stan permanentnej obecności wojny w życiu kolejnych pokoleń tworzy potrzebę ciągłego doskonalenia zarówno narzędzi jak i sposobów jej prowadzenia

Polska w natowskiej strukturze bezpieczeństwa spełnia określoną rolę i ma w związku z tym właściwe do tej roli zadania do wykonania. Współczesna rzeczywistość wymaga ciągłej gotowości armii do wykonywania różnorodnych zadań: od działań antyterrorystycznych, humanitarnych, aż do działań wynikające z art. 5 Traktatu Waszyngtońskiego. Obrona kraju i NATO, działania poza naszym terytorium, ale i ewentualne wsparcie w sytuacjach ekstremalnych w kraju, prawdopodobnie będą zasadniczymi obszarami wykorzystania sił zbrojnych, a w tym i wojsk lądowych.

Uwzględniając powyższe wielu teoretyków wojskowych uważa, że szczególnie pododdziały i oddziały wojsk lądowych powinny być w większym stopniu gotowe do użycia ich samodzielnie, w całości lub do użycia ich wybranych elementów – w zależności od potrzeby. Ewentualna potrzeba użycia wojska w różnych miejscach Świata, najczęściej w układzie koalicyjnym czyni, że jego przygotowanie staje się coraz wszechstronniejsze. Jest to również bezpośredni powód dynamicznych prac w innych dziedzinach funkcjonowania wojsk lądowych, min. ich organizacji, wyposażenia oraz sposobów prowadzenia działań. W tych obszarach problematyką szczególnego zainteresowania teoretyków wojskowych jest przygotowanie i prowadzenie działań przez operacyjne i taktyczne zgrupowania wojsk lądowych.

Dotychczasowa wiedza na temat zgrupowań operacyjnych i taktycznych ma przede wszystkim wymiar i wartość historyczną, wynikającą z licznych analiz tego typu działań

w przeszłości. Jednakże, szczególnie w ostatnim okresie czasu problematyka ta coraz częściej jest przedmiotem wojskowych opisów popularno-naukowych.

Zdaniem wojskowych teoretyków dopiero od niedawna budowany jest i naukowo uzasadniany system wiedzy dotyczący problematyki przygotowania jednostek wojsk lądowych do tworzenia i działania w ramach zgrupowań operacyjnych i taktycznych.

Aktualna, jeszcze skromna ilość opracowań dotyczących tej problematyki a także niewątpliwa potrzeba naukowego jej ujęcia była bezpośrednim powodem podjęcia badań przez zespół oficerów Katedry Sztuki Operacyjnej i Taktyki.

Zespół autorski postanowił zbadać zarówno uwarunkowania tworzenia jak i wykorzystanie zgrupowań operacyjnych i taktycznych, a następnie na tej podstawie zaproponować naukowe opracowanie zasad ich wykorzystania w operacji i w walce. Takie podejście oraz zamiar kompleksowego rozwiązania problemów dostrzeżonych w obszarze sztuki wojennej było podstawą propozycji wprowadzenia tematu niniejszej pracy do planu działalności naukowej Wydziału Wojsk Lądowych w 2005 roku.

Praca składa się ze wstępu, czterech rozdziałów i zakończenia. Zasadnicze treści pracy poprzedzają założenia badawcze sygnalizujące przyjętą procedurę postępowania, sposób rozwiązywania problemów i osiągania nakreślonych celów. Rozdziały merytoryczne zawierają opis uzyskanych rezultatów. Dotyczą one nowych wyzwań i zagrożeń, zmian klasyfikacyjnych, strukturalnych i taktycznych. W końcowej części pracy nakreślone zostały prognostyczne kierunki zmian operacyjno-taktycznych. W zakończeniu rozdziałów merytorycznych prezentowane są wnioski z badań dotyczących problematyki prezentowanej w rozdziale.

Praca ta jest syntezą wyników badań przeprowadzonych przez oficerów Katedry Sztuki Operacyjnej i Taktyki, którzy od dłuższego czasu zajmują się problematyką prowadzenia działań przez operacyjne i taktyczne zgrupowania wojsk. Autorzy są przekonani, że przedstawione rezultaty badań rozszerzają dotychczasowy zbiór informacji naukowej w tym obszarze wiedzy operacyjno-taktycznej. Jednocześnie oficerowie zespołu autorskiego uważają, że dopiero empiryczna weryfikacja (militarna i szkoleniowa) pozwoli jednoznacznie ocenić poprawność przedstawionego w pracy wnioskowania.

Rozdział 1

ZAŁOŻENIA BADAWCZE

W zakresie badanej problematyki, jednym z bardzo ważnym obszarów dla naukowego wnioskowania były wszelkie szczegółowe rozwiązania, sytuacje i aspekty dotyczące rozszerzenia Paktu Północnoatlantyckiego i wynikających z tego faktu zadań dla Sił Zbrojnych RP. Również zadania realizowane w ramach obrony narodowej przez SZ RP, a szczególnie zadania wojsk lądowych stanowiły istotny dla badanej problematyki obszar naukowych dociekań.

W spektrum zmian funkcjonowania systemu zbiorowego bezpieczeństwa na Świecie i w Europie istotne w tym zakresie okazały się różnego rodzaju przewartościowania jakościowo-ilościowe dotyczące polskiej armii. Zmiany te jednoznacznie oddziaływały na inne kategorie działalności, a między innymi na zasady i sposoby realizacji zadań w nowych uwarunkowaniach militarnych.

W kontekście możliwości szerokiego wykorzystania sił i środków wojsk lądowych WP, zarówno do realizacji celów operacyjnych jak i taktycznych, w różnych miejscach na ziemi, w różnych środowiskach a przede wszystkim w różnych strukturach organizacyjnych, dostrzeżono wiele wątpliwości, uświadomiono sobie problemy stojące do rozwiązania. Utylitarny charakter rozwiązywanych problemów naukowych zakreślił obszar poznawczy a jednocześnie w miarę precyzyjnie określił aktualny stan rozwoju teorii badanego problemu.

Powyższe działania pozwoliły autorom na ustalenie zakresu i wstępnej koncepcji badań, a następnie na identyfikację przedmiotu badań oraz określenie głównych celów poznawczych. Kolejnym krokiem było sformułowania hipotezy roboczej i określenia zadania badawczego.

Autorzy z zachowaniem metodologii postępowania w procesie naukowego poznania, uznając za nadrzędny utylitarny charakter badanych problemów, eksponowali przede wszystkim praktyczną stronę badanej problematyki.

W postępowaniu badawczym zastosowano naukowo opracowane i sprawdzone

sposoby poszukiwania prawdy, co pozwoliło na osiągnięciu wytyczonych celów.

W kolejnych podrozdziałach przedstawiono układ i treść zamiarów badawczych oraz przyjętej procedury.

1.1. Przedmiot badań

Zespół autorski przyjął, że przedmiotem badań będzie teoria i praktyka tworzenia zgrupowań do wykonania zadań w walce i operacji. Biorąc pod uwagę fakt, że zadania te mogą być determinowane zarówno potrzebami narodowymi jak i zobowiązaniami koalicyjnymi, istniała potrzeba przeprowadzenia badań w obu tych obszarach.

Szczególną uwagę zwrócono na te uwarunkowania, które w istotny sposób wpływają na sferę organizacyjną tworzenia zgrupowań do wykonania zadań w operacji i w walce. Dlatego też, w tym zakresie badania skierowane zostały przede wszystkim na kwestie odnoszące się do spektrum zagrożeń oraz wynikających z nich zadań dla wojsk lądowych. Logiczną konsekwencją tychże, było naukowe zainteresowanie oficerów zespołu, problematyką organizowania zgrupowań, ich strukturą, możliwościami działania oraz użycia środków walki. Ten obszar wiedzy taktycznej stanowił również podstawę do formułowania wniosków dotyczących kierunków ewolucji teorii i praktyki tworzenia zgrupowań do wykonania zadań w walce i operacji.

Spośród szerokiego spektrum różnorodnych czynników determinujących zarówno kwestie organizacji jak i realizacji zadań przez zgrupowania wojsk lądowych, szczególną uwagę zespół autorski zwrócił na środowisko prowadzonych działań. Istotnym elementem tej problematyki były analizy dotyczące środowisk walki i operacji w połączeniu ze specyficznym klimatem i innymi szczególnymi warunkami danego rejonu (obszaru) działania.

Zespół autorski dużo uwagi zwrócił również na problematykę możliwości prowadzenia działań przez zgrupowania o składzie międzynarodowym, szczególnie w aspekcie sprawności i możliwości realizacji zadań.

Przedstawiony zakres problemowy oddaje charakter zainteresowań naukowych zespołu autorskiego, wynikających w dużej części z osobistych doświadczeń oraz dorobku

naukowego poszczególnych członków zespołu.

1.2. Cele i problemy badań oraz hipoteza badawcza

Biorąc pod uwagę przedstawione uzasadnienie rozpoczęcia procedury badawczej, sformułowano cel główny badań: zbadanie form i metod tworzenia zgrupowań wojsk oraz realizacji przez nie zadań w walce i w operacji.

W sensie poznawczym celem badań było zbadanie determinantów tworzenia zgrupowań taktycznych i operacyjnych oraz sposobów realizacji przez nie zadań w walce i w operacji. Natomiast w sensie praktycznym celem badań było wygenerowanie zbioru działań i zaleceń przygotowujących określone zgrupowania wojsk do realizacji zadań w walce i w operacji.

Wiedza autorów o przedmiocie badań oraz określony cel pracy pozwoliły na sformułowanie głównego problemu badawczego: jakie są najbardziej efektywne formy i metody tworzenia zgrupowań wojsk lądowych oraz sposoby realizacji przez nie zadań w walce i w operacji?

Rozwiązanie tak sformułowanego problemu głównego wymaga uzyskania odpowiedzi na następujące pytania szczegółowe:

1. Jakie były w przeszłości determinanty tworzenia zgrupowań wojsk lądowych?
2. W czym obecnie wyraża się istota tworzenia zgrupowań wojsk lądowych do realizacji zadań w walce i w operacji?
3. Które współczesne czynniki decydują o potrzebie tworzenia a następnie realizacji zadań przez zgrupowania wojsk lądowych?
4. Jakie jest podejście sojusznicze do tworzenia i wykorzystania w walce zgrupowań wojsk lądowych?
5. Które czynniki i jak wpływać będą w przyszłości na tworzenie i wykorzystanie zgrupowań wojsk lądowych?

Konsekwencją badań wstępnych były określone spostrzeżenia dotyczące badanej problematyki, pozwalające na sformułowanie następującej hipotezy: Aktualny stan wiedzy o tworzeniu i wykonywaniu zadań przez zgrupowania wojsk w walce i w operacji

pozwała stwierdzić, że istnieje w teorii problemu wiele przesłanek, sugerujących potrzebę rozszerzenia dotychczasowych badań. Istnieją jeszcze w tym obszarze problemy-pytania do rozwiązania. Istnieje wyraźna odmiennosc i charakter oddziaływania różnorodnych czynników towarzyszących tworzeniu zgrupowań wojsk lądowych, jak i często odmienna interpretacja przez teoretyków wojskowych tych zagadnień. Te i inne fakty stwarzają stosowne trudności w wypracowaniu zasad i sposobów organizowania i prowadzenia działań przez zgrupowania wojsk do wykonania zadań w walce i w operacji.

1.3. Koncepcja badań i ich przebieg

W celu uzyskania wartościowego materiału badawczego, odpowiednio do wygenerowanych problemów, celów i hipotez, dobrano odpowiednie metody oraz narzędzia badawcze.

Szczególna uwaga w zakresie pozyskiwania odpowiedniego materiału badawczego skierowana została w obszar dotychczasowych praktycznych doświadczeń zgrupowań wojsk lądowych zarówno w konfliktach militarnych jak i podczas misji pokojowych.

Cennym źródłem pozyskiwania materiału badawczego okazały się także wnioski z ćwiczeń zarówno narodowych jak i sojuszniczych.

Bardzo dużo ważnych informacji o badanej problematyce uzyskano na podstawie badania materiałów pisanych, takich jak:

- regulaminy, instrukcje i dokumenty normatywne NATO, państw członkowskich oraz narodowe,
- dotychczasowe wyniki badań innych zespołów badawczych (samodzielnych badaczy),
- wyniki prac koncepcyjnych prowadzonych w MON, DWLąd i AON
- podręczniki, periodyki i opracowania naukowe,

Proces badawczy zrealizowano w trzech etapach.

W etapie wstępnym po wstępnym sformułowaniu problemu poznawczego podjęto działania studialne. Następnie po uporządkowaniu materiału badawczego, ustalony został zakres, przedmiot i cel badań. Pierwszy etap badań zamknięty został z chwilą sformuło-

wania wstępnej hipotezy oraz niezbędnych do jej weryfikacji założeń badawczych.

W etapie drugim przeprowadzone zostały badania zasadnicze, koncentrujące się na ustaleniu czynników wpływających na organizowanie zgrupowań wojsk lądowych oraz sposobów realizacji przez nie zadań w walce i w operacji.

W etapie trzecim dokonano weryfikacji wyników badań, opracowano wnioski końcowe oraz pracę zredagowano.

Badania przeprowadzone zostały na terenie Akademii Obrony Narodowej, Dowództwa Wojsk Lądowych i wybranych jednostek wojskowych.

1.4. Metody, techniki i narzędzia badawcze

Zespół badawczy dążąc do rozwiązania wygenerowanych problemów, stosował w procesie badawczym w szerokim zakresie, zarówno metody empiryczne jak i teoretyczne.

Ze względu na charakter pracy a także aktualną dostępność do źródeł informacji o badanej problematyce, dominujące znaczenie miało zastosowanie metod teoretycznych, takich jak: analiza i synteza, porównywanie, analogia i uogólnianie oraz indukcja i redukcja. Tak szerokie spektrum zastosowanych metod teoretycznych pozwoliło na przeprowadzenie badań szczegółowych i wyprowadzenie wielu wartościowych wniosków.

Zastosowane w badaniach właściwych metody empiryczne, takie jak: obserwacja naukowa i badanie sądów zdecydowanie rozszerzyły zasięg uzyskanych informacji naukowych. Materiał empiryczny w dużym zakresie został wykorzystany do weryfikacji projektowanych rozwiązań.

W badaniach wykorzystano określone techniki¹ i narzędzia badawcze².

Podczas prowadzenia badań w największym stopniu wykorzystano technikę analizy dokumentów oraz technikę obserwacji.

Wykorzystując technikę analizy dokumentów autorzy poszczególnych rozdziałów,

¹ Techniki badań to sposoby zbierania materiału naukowego, Są to konkretne czynności i wskazówki posługiwania się określonymi środkami badawczymi. Wiele z nich może znaleźć zastosowanie w różnych metodach. Techniki badań to swoisty rodzaj instrukcji, która określa np. jak prowadzić ankietowanie, wywiad, testowanie itp., a zatem są to sposoby zdobywania szczegółowych informacji o przedmiocie badań

² Narzędzia badawcze to różnorodne środki techniczne i dokumenty stosowane w badaniach, np. magnetofon, kamera video, aparat fotograficzny, kwestionariusz ankiety, arkusz obserwacji itp.

dokonali zarówno analizy wewnętrznej³ jak i zewnętrznej⁴ badanego materiału (dokumentów).

Techniki obserwacyjne zastosowane w fazie badań empirycznych (szczególnie obserwacja uczestnicząca), realizowane przez poszczególnych członków zespołu autorskiego przede wszystkim podczas różnych ćwiczeń z wojskami, pozwoliły na pozyskanie bardzo wartościowego materiału badawczego.

Szczególnie wartościowy materiał badawczy pozyskany został w wyniku stosowania technik opartych na wzajemnym komunikowaniu się badacza z respondentami (wywiad, ankieta, rozmowa, badanie sądów).

Zarówno metody jak i techniki badawcze stosowane były w różnych etapach procesu badawczego w zakresie odpowiadającym aktualnym potrzebom badań.

1.5. Zmienne i wskaźniki⁵

Badając problematykę tworzenia zgrupowań wojsk lądowych do wykonania zadań w walce i w operacji, zespół autorski zgodnie z metodologią postępowania badawczego ustalił w pierwszej kolejności zespół zmiennych⁶ odnoszących się do przedmiotu badań.

Przyjęte zmienne nadały badaniom kierunek oraz określiły ich cel. Dla opisu zmiennych posłużono się wartościami opisowymi, zwanymi wskaźnikami⁷. Charakter rozwiązywanego problemu, spowodował, że zmienne wyrażane były przede wszystkim pod względem jakościowym.

³ Analiza wewnętrzna to dokładne poznanie treści dokumentu, właściwe jego zrozumienie i wyjaśnienie, w tym także na wyodrębnienie z kontekstu składników pierwszoplanowych, myśli przewodniej i istniejących między nimi wzajemnych więzi.

⁴ Analiza zewnętrzna polega na ustaleniu czasu, warunków i okoliczności, w jakich powstał dokument, a także jego identyfikacji z autorem i adresatem, dla którego został sporządzony, czy też ewentualnego jego wpływu, jaki wywarł na bieg określonych wydarzeń

⁵ Wyjaśnienie pojęć w podrozdziale 1.5 na podstawie następujących materiałów źródłowych: T. Pilch, *Zasady badań pedagogicznych*, Warszawa 1995, T. Majewski, *Czynniki racjonalizujące ocenianie osiągnięć kadetów w nauczaniu – uczeniu się przedmiotów wojskowych*, Warszawa 1998, B. Szulc i inni, *Pomiar motywacji studentów AON do rozwoju kompetencji kierowniczych*, Warszawa 2000, K. Borzęcki, *Leksykon podręczny*, Olsztyn 1994,

⁶ Zmienne to cechy charakterystyczne wywołujące zdarzenia (zdarzenie), przy czym zachodzą one w określonych warunkach i posiadają określone cechy wywołujące je, towarzyszące im i spowodowane przez nie

⁷ Wskaźnik – to pewna cecha, zdarzenie lub zjawisko na podstawie, którego wnioskujemy z różnym prawdopodobieństwem, iż zachodzi zjawisko, które nas interesuje.

Jako zmienną niezależną⁸ przyjęto zadania zgrupowań wojsk lądowych w walce i w operacjach oraz warunki, w jakich będą realizowane. Do zmiennych zależnych⁹ zaliczono:

- organizację, uzbrojenie i wyposażenie zgrupowań wojsk lądowych;
- sposoby tworzenia i przygotowania zgrupowań wojsk lądowych do realizacji zadań w walce i w operacji;
- formy i sposoby działań zgrupowań wojsk lądowych;

Wskaźniki empiryczne posłużyły badaczom do opisu i oceny przyjętych zmiennych.

⁸ Zmienna niezależna jest zmienną, której zmiany nie zależą od zespołu innych zmiennych występujących w danym zbiorze.

⁹ Zmienna zależna to zmienna, której zmiany są skutkiem oddziaływania zmiennych niezależnych.

Rozdział 2

HISTORYCZNE ASPEKTY TWORZENIA ZGRUPOWAŃ WOJSK

Na przestrzeni wieków struktury organizacyjne wojsk ulegały ciągłym modyfikacjom. Od struktur prostych, najczęściej jednorodnych przechodziły w struktury coraz bardziej złożone, różnorodne pod względem posiadanej broni i ekwipunku (wyposażenia) wojskowego. Determinantem tego kierunku zmian strukturalnych był przede wszystkim dynamiczny rozwój środków walki. Dodatkowo zmiany te powodowane były potrzebą dostosowywania swoich możliwości do nowych, coraz bardziej skomplikowanych zadań.

Wprowadzanie na pola bitew nowych środków walki powodowało wyróżnianie w dotychczas jednorodnych wojskach (piechoty) nowych ich rodzajów (jazda, artyleria, czołgi, lotnictwo, itd.). Bezpośrednio po powstaniu nowe rodzaje wojsk prowadziły działania samodzielnie i dopiero później dostrzeżono potrzebę, możliwości i zasadność wspólnego ich działania.

Autorzy spośród znacznej ilości przeanalizowanych historycznych przykładów tworzenia zgrupowań wojsk przedstawiają tylko kilka z nich. Uznano, że przykłady te są wystarczająco reprezentatywne w sensie merytorycznym dla oddania istoty tworzenia zgrupowań wojsk lądowych zarówno w walce jak i w operacji.

2.1. Tworzenie zgrupowań wojsk do wykonania zadań w operacji

W celu realizacji określonych zadań bardzo często istniała potrzeba stworzenia nowej organizacji, jednoosobowo dowodzonej, czyli tzw. zgrupowania wojsk. Problematyka tworzenia doraźnych zgrupowań często występowała w wojskach różnych armii, szczególnie w XX wieku.

Liczne przykłady tworzenia zgrupowań wojsk do wykonania zadań taktycznych czy nawet operacyjnych można znaleźć podczas wojny obronnej w Polsce w 1939 r.

Jednym z przykładów tworzenia zgrupowania wojsk do wykonania zadań operacyjnych w tamtym okresie jest utworzenie Grupy Operacyjnej „Piotrków” (dowódca gen. bryg. Wiktor Thommee).

W pierwotnych założeniach grupę operacyjną miały stanowić dwie - trzy dywizje piechoty, brygada kawalerii, batalion czołgów lekkich, batalion ckm oraz broni pomocniczych. Skład zmieniał się wraz z planami użycia GO „Piotrków” i ostatecznie przedstawiał się następująco: 30 Poleska DP, Wołyńska BK, 7 batalion ckm, II dywizjon 4 pac, 2 pp Leg., 2 pal, 41 batalion czołgów rozpoznawczych, pociągi pancerne nr 52 i 53, bataliony Obrony Narodowej I, II (Wieluń, Ostrzeszów, Kępno), II pluton 66 eskadry lotnictwa towarzyszącego, 206 kompania asystencyjna, 138 pieszy pluton żandarmerii, 20 kompania łączności, 34 i 35 kompania telefoniczno-kablowa, 22 kompania telefoniczno-budowlana¹⁰.

Istniały dwa warianty użycia GO „Piotrków”. W pierwszej wersji przewidywano, że armia będzie broniła się na linii Warty i Widawki, a GO „Piotrków” stanowiłaby zgrupowanie manewrowe operujące w strefie pomiędzy armiami „Łódź” i „Kraków”. Grupa manewrowa powinna odrzucić nieprzyjaciela na zachód lub południowy zachód, po czym wycofać się do odwodu armii „Łódź”.

Ten pierwszy plan użycia GO „Piotrków”, zawierający tak ambitne zadania, wynikał z braku orientacji dowódcy armii „Łódź” (gen. dyw. Juliusz Rommel) co do planu użycia armii „Prusy”, bowiem wyżej sprecyzowane zadania podobne były do zadań armii odwodowej. Gen. Rómmel sądził, że lewe skrzydło armii jest bardziej zagrożone niż centrum i prawe skrzydło, i to nie tylko z powodu 40-kilometrowej luki, jaka powstawała pomiędzy armiami „Łódź” i „Kraków”, ale z powodu niezrozumiałego ugrupowania 7 DP w rejonie Częstochowy.

Z chwilą kiedy sztab armii „Łódź” otrzymał bliższe informacje o zadaniach armii odwodowej, rola GO „Piotrków” została zredukowana do zwykłych działań operacyjnych na skrzydle armii.

Tworząc 31 sierpnia GO „Piotrków” gen. Rómmel postawił jej zadania:

- osłony granicy przez wysunięcie 30 DP w rejon Działoszyna, a Wołyńskiej BK w rejon lasów na północ od Kłobucka oraz rozpoznania i opóźniania nieprzyjaciela na wysuniętej pozycji przez trzy dni;

¹⁰ M. Bielski, Grupa Operacyjna „Piotrków” 1939, Bellona, Warszawa 1991r.

- obrony przez 30 DP i 7 baon ckm ogólnej linii: Chrzastawa, Faustynów, Lubiec, Magdalenów, Żar, Słupia, Rzasawa, Księży Młyn, Morgi Zawadowskie, płd. stok wzg. 278,5, Góry Borowskie, Ludwików, Jeżów, Rozprza;

- utrzymania łączności z 7 DP w rejonie Częstochowy i dozorowania kierunku Radomsko, Skarżysko.

Jednocześnie dowódca GO „Piotrków” gen. Thommee uzyskał informację, że na prawym skrzydle będzie miał 28 DP własnej armii, która otrzymała zadanie obrony rejonu Widawy na linii rz. Widawka, Warta. Na przedpolu 28 DP w rejonie Wielunia znajdowały się oddziały ON oraz wysunięte oddziały wydzielone.

Dowódca GO „Piotrków” słusznie sądził, że bardzo ważna jest osłona odpowiednich stref wyjściowych z lasów piotrkowskich i na południe od nich. Wykazując sporo inicjatywy rozpoczął starania o wzmocnienie tej strefy, a nawet rozszerzenie i pogłębienie, tak by jej skraj przebiegał wzdłuż linii Borowskie Góry, Rozprza, Kamięńsk, Przedbórz. Oceniał właściwie rolę pozycji Borowskie Góry, Rozprza i nalegał w dowództwie armii na obsadzenie jej dodatkowymi siłami. Znaczenie tego odcinka doceniał Sztab Główny, który jeszcze w lipcu 1939 r. wydał zarządzenie ufortyfikowania tej pozycji.

Głównym powodem utworzenie GO „Piotrków”¹¹ było uświadomienie przez dowódcę Armii „Łódź” i jego sztab trudności w wykonywaniu powierzonego zadania¹² oraz kłopotów związanych z dowodzeniem rozrzuconymi na dużym terenie jednostkami.

W armii przedwrześniowej brakowało pośrednich ogniw dowodzenia pomiędzy dywizją a armią, tzn. dowództw korpusów. W wojnie obronnej grupy operacyjne, jako pośrednie ogniwo dowodzenia, wystąpiły w dwóch postaciach - bądź jako samodzielne grupy operacyjne, podporządkowane bezpośrednio Naczelnemu Wodzowi (np. SGO „Narew”, SGO „Polesie”), bądź też jako związki taktyczne podporządkowane dowódcom armii. Te ostatnie były z reguły organizowane w okresie przygotowań operacyj-

¹¹ „Początkowo dowódca Armii „Łódź” nie przewidywał utworzenia żadnej grupy operacyjnej”, M. Bielski, *Grupa Operacyjna ...*, wyd. cyt., s.16.

¹² Dowódca Armii „Łódź” gen. Rommel otrzymał zadanie (w formie wytycznych) od marszałka Rydza - Śmigłego 23 marca 1939r.

nych bądź też podczas działań bojowych, zależnie od potrzeb i możliwości dowództw armijnych. GO „Piotrków” była organizowana właśnie w okresie przygotowań operacyjnych.

Wielu teoretyków wojskowych tamtych czasów uważało tworzenie zgrupowań wojsk lądowych za uzasadnione z operacyjnego punktu widzenia¹³. Jednak część teoretyków, oceniała taki typ organizacji dowodzenia za „nieskuteczny i noszący w założeniu znamiona niedowład”¹⁴. Generał F. Skibiński uważał, „że postawiony w sytuacji przełożonego generał musi wtedy dowodzić jednostkami o zupełnie odmiennym rządzie wielkości, znaczenia i sposobu użycia, tj. swoimi własnymi pułkami, dywizjonami i batalionami i - równocześnie - cudzą dywizją. Jest to co najmniej niezmiernie trudne i skomplikowane. Zważmy również, że generał ów musiałby być co najmniej aniołem, żeby w jakimś sensie nie wykorzystał tej sytuacji na korzyść własnej dywizji. A już w każdym razie będzie o to przez cały czas podejrzewany przez drugiego, podwładnego mu, dowódcę. (Nie mówią już o tym, że siły i środki wystarczające do dowodzenia jedną dywizją są zbyt szczupłe przy dowodzeniu zdwojonymi wojskami)”¹⁵.

Ciekawymi przykładami tworzenia zgrupowań wojsk po II wojnie światowej, w ramach operacji wsparcia pokoju jest działanie polskich kontyngentów wojskowych w siłach IFOR (*Implementation Forces - Siły Wykonawcze*)¹⁶, SFOR (*Stabilization Forces for Bośnia*) i KFOR (*Kosovo Forces*).

Do realizacji zadań w ramach misji IFOR wyznaczony został 16 batalion powietrzno-desantowy (bpd) ze składu 6BDSz, na bazie którego stworzono zgrupowanie taktyczne¹⁷. Był on przewidziany do realizacji między innymi następujących zadań¹⁸:

¹³ M. Porwit, Komentarze do historii polskich działań obronnych 1939 roku. Cz I. Plany i ich załamanie się. Warszawa 1969, s.336

¹⁴ F. Skibiński, Komentarz do „Komentarzy ..” płk. dypl. M. Porwita do dziejów wojny obronnej Polski w 1939r, WPH nr 2 z 1970 r, s.302

¹⁵ F. Skibniewski, Komentarz ..., wyd.cyt.s.302

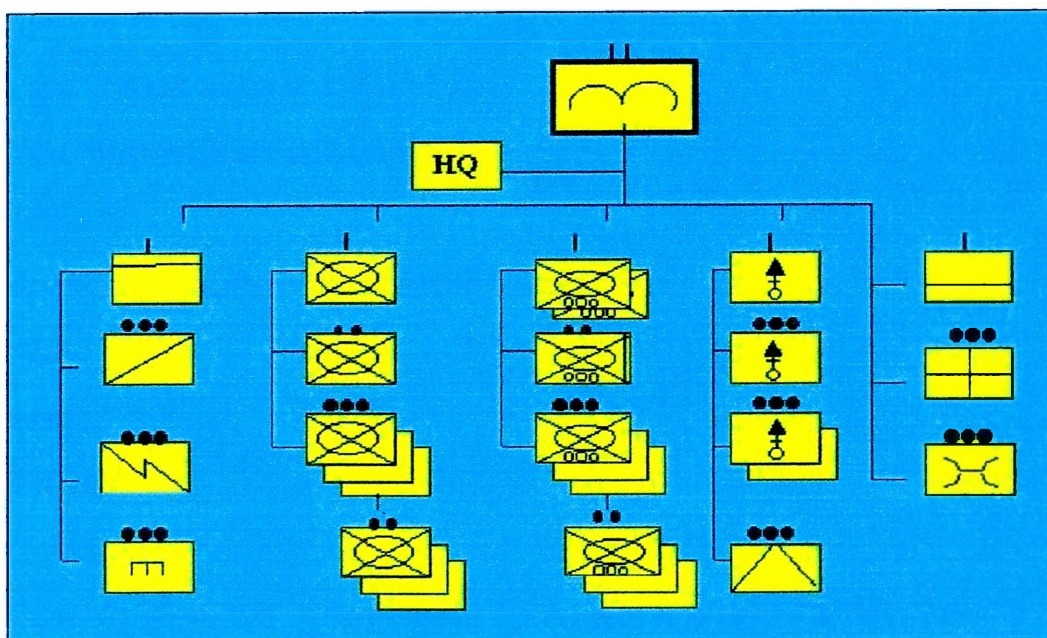
¹⁶ Siły Implementacyjne IFOR. ustanowione zostały Decyzją Rady Północnoatlantyckiej z dn. 16 XII 1995 r. Do udziału w operacji IFOR przewidziano 60 tys. żołnierzy z 32 państw

¹⁷ 16 bpd wraz z batalionami duńskim, fińskim, szwedzkim i norweskim wszedł w skład Brygady Nordycko – Polskiej (NPB).

¹⁸ M. Kubiński, Zgrupowania broni połączonych w działaniach pokojowych, AON, Warszawa 2005.

- rozdzielenia sił militarnych stron konfliktu;
- nadzorowania linii rozdzielenia (Inter Entity Border Line – IEBL);
- patrolowania strefy odpowiedzialności (Area of Responsibility – AOR);
- zabezpieczenie systemu ochrony i obrony rejonu (rejonów) rozmieszczenia swoich pododdziałów;
- nadzorowanie i utrzymanie dróg w AOR;
- wspieranie działalności humanitarnej¹⁹.

Utworzone zgrupowanie taktyczne było wynikiem dostosowania struktury organizacyjnej i wyposażenia batalionu pod kątem przewidywanych zadań (rys.1.).

Rys.1. Struktura 16 bpd w siłach IFOR

Źródło: M. Kubiński, *Zgrupowania broni połączonych w działaniach pokojowych*, AON, Warszawa 2005

Batalion przed rozpoczęciem misji uzupełniony został przede wszystkim w sprzęt nie występujący dotychczas w 6 BDSz, a niezbędny do realizacji oczekujących w Bośni zadań. Były to BWP-1 w liczbie 10 pojazdów oraz BRDM (BRDM-2 i BRDM2-R5) w liczbie 42 pojazdów²⁰.

¹⁹ Praca zbiorowa, *Działalność 16 batalionu powietrznodesantowego w Bośni i Hercegowinie w ramach sił IFOR*. Kraków 1997, s.17.

²⁰ Do składu osobowego batalionu wcielono specjalistów wojskowych spoza jednostki (np. kierowcy-mechanicy BWP, kierowcy BRDM, działonowi, itp.).

Dodatkowo batalion otrzymał również nowoczesny sprzęt medyczny, pojazdy sanitarne, większą ilość samochodów osobowo-terenowych i ciężarowo-terenowych. W MSD batalion pozostawił bppanc i bplot.

Po dokonaniu wszystkich niezbędnych zmian organizacyjnych powstało batalionowe zgrupowanie taktyczne, z którego utworzono trzy zgrupowania taktyczne kompanijne, każde rozmieszczone w innym rejonie odpowiedzialności, w składzie²¹:

Zgrupowanie taktyczne ŻEPCE, w składzie:

- 1 ksz wyposażona w BWP;
- dwa plutony moździerzy.

Zgrupowanie taktyczne JELAH:

- 2 ksz wyposażona w BRDM-2;
- 3 ksz wyposażona w BRDM-2;
- plppanc.

Zgrupowanie Banja Vrucica (koło Teslic):

- k dow ;
- pl rem;
- pl med;
- k zaop.

Ogółem batalionowe zgrupowanie taktyczne liczyło 650 żołnierzy.

Działanie 16 bpd w Bośni, który stanowił zasadnicze siły batalionowego zgrupowania taktycznego są jednoznacznym przykładem utworzenia zgrupowania wojsk do wykonania zadań w operacji pokojowej.

Otrzymane zadania oraz teren spowodowały, że dowódca zgrupowania stworzył kompanijne zgrupowania taktyczne do realizacji zadań w samodzielnych rejonach odpowiedzialności.

²¹ M. Kubiński, Zgrupowania ..., wyd. cyt. s.5.

2.2. Tworzenie zgrupowań wojsk do wykonania zadań w walce

W armii niemieckiej w okresie II wojny światowej tworzone były zgrupowania wojsk do wykonania zadań w walce. Były to utworzone z pododdziałów rodzajów wojsk grupy bojowe (Kampfgruppe)²². Skład tych grup uzależniony był od wykonywanego zadania, dlatego też ich potencjał bojowy najczęściej był bardzo różny.

Przykładowo grupa bojowa „Langkeit”²³ (nazwa od nazwiska dowódcy), utworzona do obrony w rejonie miejscowości Tierschtiegel składała się z następujących pododdziałów:

- kompanii dowodzenia,
- pułku grenadierów,
- baterii artylerii,
- baterii przeciwlotniczej,
- dwóch baterii dział przeciwpancernych,
- dwóch kompanii granatników „Panzerfaust”,
- kompanii motocyklowej.

Skład grupy a także wielkość zasadniczego pododdziału (pułk grenadierów) skłania do nazwania tej grupy pułkowym zgrupowaniem taktycznym.

Rozwój sytuacji i otrzymane zadania spowodowały, że zgrupowanie to utworzyło w trakcie walki zgrupowania batalionowe.

Zgrupowanie takie składało się np. z :

- batalionu pułku grenadierów (w sile trzech kompanii grenadierów, kompanii broni maszynowej),
- kompanii moździerzy
- baterii przeciwpancernej²⁴.

²² Z. Mazurek, A. Bujak, Z. Śliwa, Zgrupowania taktyczne, ich rola i miejsce w walce, pk. „ZTRM”, AON, Warszawa 2002.

²³ J. Lucas, Battle group! German Kampfgruppen Action of World War Two, Arms & Armour, Londyn 1993, s. 7-8.

²⁴ Inne zgrupowanie bojowe, złożone z jednego batalionu w składzie: trzech kompanii grenadierów, kompanii broni maszynowej, na czas wykonania zadania wzmocnione zostało 88-milimetrowymi działami przeciwlotniczymi w roli broni przeciwpancernej oraz baterią artylerii,[w] J. Lucas, Battle group! German..., wyd. cyt., s.167.

Zgrupowanie w zależności od sytuacji taktycznej wydzielano ze swojego składu do dwóch grup bojowych, organizowanych na bazie kompanii. Tak więc proces tworzenia zgrupowań bojowych w armii niemieckiej wynikał m.in. z sytuacji taktycznej i realizowany był elastycznie na różnych szczeblach dowodzenia.

Również w działaniach aliantów na Froncie Zachodnim znaleźć można wiele przykładów tworzenia zgrupowań, o różnym składzie wojsk, do wykonania najczęściej pojedynczych zadań.

Wynikało to przede wszystkim ze specyfiki terenu. Alianci po wylądowaniu w Normandii zmuszeni byli do działania w terenie w dużym stopniu zurbanizowanym, połączonym znaczną liczbą przeszkód wodnych (przede wszystkim kanałów) oraz różnego rodzaju zalesień i sadów. Wykorzystując te właściwości terenu Niemcy organizowali bardzo często obronę punktową, zmuszając przeciwnika do działania na oddzielnych, samodzielnych kierunkach. Były to działania prowadzone przez różnej wielkości pododdziały, bardzo często także przez doraźnie utworzone tzw. grupy bojowe.

Szczególnie w pierwszej fazie walk w Normandii alianci mieli duże trudności z pokonaniem oporu Niemców na swoich kierunkach działań. „Po pierwszych problemach i zatrzymaniu natarcia przez Niemców, szkolenie i chrzest bojowy połączonych rodzajów wojsk na szczeblu od plutonu do pułku wyzwoliły dalsze natarcie sił amerykańskich w głąb Francji. Specyficzny teren wymusił wręcz takie rozwiązanie. Doświadczenia te przyniosły efekty w dalszych działaniach, zachęcając dowódców do organizacji samodzielnych sił”²⁵.

Z tego okresu walk, jednym z przykładów utworzenia zgrupowań jest działanie 2 batalionu 26 pułku piechoty²⁶, w czasie walk w mieście Aachen. Dowódca batalionu otrzymawszy zadanie do działania w pasie trzy razy szerszym niż przewidywały to ówczesne regulaminy, podjął decyzję o natarciu trzema samodzielnymi, kompanijnymi grupami bojowymi. Skład każdej z grup bojowych to:

- kompania piechoty,

²⁵ Z. Mazurek, A. Bujak, Z. Śliwa, *Zgrupowania ...*, wyd. cyt., s.24

²⁶ J. Spiller, *Combined Arms in Battle Since 1939*, Fort Leavenworth 1992, s. 166.

- 2-3 czołgi,
- 2 działa ppanc 57 mm,
- 2 granatniki ppanc „bazooka”,
- miotacz ognia oraz dwa km.

Dowódca batalionu do swojej dyspozycji pozostawił jedynie jedno samobieżne działo kalibru 155 mm. Dzięki właściwemu dobraniu sił do realizacji konkretnych zadań na poszczególnych kierunkach działania batalion wykonał swoje zadanie.

W okresie po II wojnie światowej interesującym przykładem utworzenia zgrupowań wojsk jest organizacja przyjęta przez wojska Argentyny bezpośrednio po zajęciu Falklandów²⁷.

Argentyńczycy dysponując ok. 10 tys. żołnierzy, zmuszeni zostali ze względu na teren, do rozmieszczenia większości swoich wojsk na Falklandzie Wschodnim. Największe zgrupowania dyslokowane zostało w rejonie Port Stanley. Stacjonowało tam:

- siedem batalionów piechoty,
- dwa pancerne szwadrony rozpoznawcze (12 kołowych wozów Panhard ERC 90 uzbrojonych w 90 mm armaty),
- dwa dywizjony artylerii polowej (26 haubic 105 mm, 4 haubice 152 mm),
- dywizjon artylerii przeciwlotniczej (10 podwójnie sprzężonych armat 35 mm Oerlikon Skyguard, 10 armat 30 mm Hispano Suiza),
- grupa raketowej artylerii przeciwlotniczej (zestaw Roland i zestaw Tiger Cat - 6 wyrzutni),
- kompania saperów,
- pluton żandarmerii.

Zgrupowanie to liczyło około 7200 żołnierzy.

Silnie nasycony siłami argentyńskimi był również rejon Port Darwin - Goose Green. Zgrupowanie to składało się z następujących pododdziałów:

- 2 bataliony piechoty,

²⁷ Wojna falklandzka pomiędzy Argentyną a Wielką Brytanią, trwająca od 2.04. do 14.06.1982 r.

- bateria artylerii (8 haubice 105 mm),
- bateria artylerii przeciwlotniczej (2 podwójnie sprzężone armaty 35 mm, 6 armat 30 mm, 6 podwójnie sprzężonych armat 20 mm).

Zgrupowanie to liczyło około 1000 żołnierzy.

Na Falklandzie Zachodnim siły argentyńskie zajmowały pozycje w Fort Howard. Było to zgrupowanie w składzie:

- 2 bataliony piechoty - 900 żołnierzy,
- bateria artylerii (3 105 mm haubice, 3 armaty przeciwlotnicze 20 mm)

Zgrupowanie to liczyło około 900 żołnierzy.

Natomiast zgrupowanie wojsk w Fox Bay składało się z następujących pododdziałów:

- 2 bataliony piechoty,
- bateria artylerii.

Zgrupowanie to liczyło około 900 żołnierzy, (4 haubice 105 mm, 4 armaty przeciwlotnicze 30 mm, 3 armaty przeciwlotnicze 20 mm).

Na Nowej Południowej Georgii znajdowała się wzmocniona kompania piechoty. Jej główna pozycja, obsadzona przez 156 żołnierzy znajdowała się w Grytviken, zaś posterunek z załogą liczącą 16 ludzi w Leith.

Obrońcy rozmieścili na wyspach stosunkowo silny kontyngent wojska. Wartość ich obniżała jednak stosunkowo niska mobilność wchodzących w jego skład oddziałów i pododdziałów, które nie miały dostatecznej ilości pojazdów zdolnych do jazdy w bardzo trudnym terenie. Znajdujące się na Falklandach jednostki zmechanizowane zostały „spieszono” - przerzucone na wyspy bez etatowych wozów bojowych. Dodatkowo w momencie podejścia sił brytyjskich do wysp praktycznie ustało zaopatrywanie.

Argentyńczycy nie liczyli się z faktycznym lądowaniem Brytyjczyków na zdobytych wyspach co zdeterminowało przyjętą koncepcję obrony archipelagu. Zbudowano ją w oparciu o założenie, że przeciwnik dążył będzie do przeprowadzenia operacji desantowej w rejonie Port Stanley, zajęcia stolicy i szybkiego zakończenia wojny. Zgodnie z powyższą oceną sytuacji rozmieszczono siły, czyniąc z Port Stanley „punkt ciężkości” ugrupowania bojowego.

2.3. Wnioski

1. Doświadczenia historyczne wskazują, że konieczność tworzenia zgrupowań wojsk określają przede wszystkim takie czynniki jak: sytuacja taktyczna, otrzymane zadanie, przeciwnik i teren.

2. Specyficzne warunki terenowe zmuszają dowódców niższych szczebli dowodzenia do podejmowania inicjatywy, aktywnego i samodzielnego działania.

3. W zależności od rodzaju terenu odpowiednio „komponuje się” określone zgrupowanie wojsk, przede wszystkim w odniesieniu do wielkości jego sił ale także w odniesieniu do uzbrojenia i wyposażenia poszczególnych jego elementów.

4. Podczas tworzenia zgrupowania wojsk zawsze „współwykonawcy” dobierani byli do głównego wykonawcy zadania bojowego. W przeszłości wykonanie zadania bojowego w największym stopniu spoczywało na piechocie (lub wojskach zmechanizowanych) i wojskach pancernych. Do tych sił dobierano pozostałe rodzaje wojsk, w zależności od potrzeb.

5. Utworzone zgrupowanie bojowe powinno spełniać nie tylko ogólny wymóg określonej wielkości zgrupowanych sił (potencjału bojowego) do pokonania przeciwnika ale również posiadać możliwości skutecznego działania i współdziałania poszczególnych jego elementów składowych. Do osiągnięcia takiego stanu potrzebne jest doskonalenie wyposażenia, systemów walki, dowodzenia i rozpoznania wszystkich ewentualnych komponentów przyszłego zgrupowania wojsk.

6. Doświadczenia wojenne dotyczące tworzenia zgrupowań wojsk do wykonania zadań w walce wskazują, że działania takich sił były w dużym stopniu pozbawione czynnika manewrowości. W większości przypadków działania te prowadzone było w wolnym tempie i bez wymaganej w określonych sytuacjach dynamiki. Zasadniczym powodem takiego stanu rzeczy był przede wszystkim niski poziom techniczno-bojowy posiadanego sprzętu. Również wyraźna różnica w tym względzie istniała pomiędzy poszczególnymi komponentami tworzonych zgrupowań. Szczególnie w odniesieniu do mobilności różnica ta powodowała bardzo dużo zakłóceń w realizacji zadań (mobilność elementów składo-

wych zgrupowań wojsk powinna być podobna w przypadku wszystkich rodzajów wojsk, w tym jednostek logistycznych). W badanym okresie żadna armia nie dysponowała jeszcze możliwościami wyposażenia swoich wojsk w sprzęt o podobnych parametrach technicznych we wszystkich rodzajach wojsk.

7. II wojna światowa przyniosła wiele przykładów łączenia specyficznych możliwości rodzajów wojsk nie tylko na wysokich szczeblach organizacyjnych ale również na szczeblu pododdziału. Możliwości te były potęgowane tworzeniem celowo dobranych sił i środków, które przyjmowały formę zgrupowań taktycznych, grup bojowych.

8. Powodzenia działań zgrupowań taktycznych w dużej mierze uzależnione było od czasu ich utworzenia a także czasu i możliwości na przygotowanie się do działań (szkolenie zgrywające). Był to i jest czynnik który należy traktować bardzo poważnie także w aspekcie tworzenia zgrupowań wojsk do realizacji misji pokojowych. (np. 16 bpd w Bośni). Doświadczenia wielu armii wskazują, że sprawność wykonania zadań przez utworzone zgrupowania wojsk jest między innymi pochodną ich wcześniejszych doświadczeń zarówno bojowych jak i szkoleniowych.

Rozdział 3

ZGRUPOWANIA TAKTYCZNE WOJSK LĄDOWYCH W WALCE

Wyniki przeprowadzonych badań wskazują, że przyszłe pole walki wymagać będzie zarówno nowoczesnych środków walki jak i sprawnych struktur organizacyjnych²⁸. W ocenie wielu specjalistów wojskowych *...integracja sił bojowych wojsk lądowych w XXI wieku... wymagać będzie nowej kombinacji lądowych jednostek bojowych, aby wyjść naprzeciw rozwojowi środków walki oraz zmianom metod prowadzenia działań bojowych*²⁹. Wyznacznikiem tych przemian będą nowe generacje środków walki, indywidualnego wyposażenia żołnierzy, informatycznego wsparcia pozwalające na wykonywanie precyzyjnych i szybkich uderzeń przez siły zorganizowane do wykonania określonego zadania.

Stosownie do powyższych przeobrażeń coraz bardziej skomplikowane i trudniejsze zadania na polu walki wykonywać będą specjalnie do tego celu przygotowane zgrupowania, które łączyć w sobie mogą walory poszczególnych rodzajów broni wojsk lądowych.

Zobowiązania sojusznicze, pokojowe aspiracje i polityka RP przyczyniły się do zaakceptowania istniejących tendencji tworzenia sił o zróżnicowanym międzynarodowym składzie. Również tworzenie wspólnych programów zbrojeniowych oraz nowych koncepcji prowadzenia działań bojowych nie pozostaje bez wpływu na tworzenie zgrupowań bojowych. Przykładem tej współpracy są tworzone na potrzeby konkretnych misji, operacji wielonarodowe dywizje, brygady i bataliony, pozostające w gotowości do natychmiastowej reakcji w wypadku potrzeby ich użycia³⁰.

W wielu państwach dokonują się transformacje struktur wojsk, zmierzające do zwiększenia ich możliwości bojowych. Brytyjski teoretyk Bevin Alexandr, ocenia że w przyszłości *...siły lądowe działały będą w składzie o wiele mniejszych jednostek niż w wojnach przeszłości, ale dysponować będą różnorodniejszą i potężniejszą bronią niż mia-*

²⁸ Z. Ścibiorek, *Wojna czy pokój?*, Ossolineum, Wrocław 1999, s. 81.

²⁹ M. Phillipsbury, *Chinese Views of Future Warfare*, National Defense University, Waszyngton 1997, s. 315.

³⁰ Przykładem może być Wielonarodowy Korpus Północny Wschód powstały w Polsce, batalion polsko-ukraiński oraz polsko-litewski, nieudane próby utworzenia brygady polsko-słowackiej.

ło to miejsce poprzednio. Te małe siły tworzyły będą grupy bojowe. Oznacza to, że w ich skład wejdą siły rodzajów broni jak obecna piechota, artyleria, śmigłowce i inne. Grupy te lub też zespoły broni połączonych będą organizowane na szczeblu kompanii i liczyć będą 150-200 żołnierzy. Będą one walczyły przy wsparciu śmigłowców, wozów bojowych, transporterów opancerzonych, samobieżnej artylerii, lekkich czołgów i innych pojazdów opancerzonych, chroniących przed oddziaływaniem przeciwnika. W wielu wypadkach broń ta dostarczana będzie na pole walki śmigłowcami³¹.

Takie doraźnie zorganizowane struktury w wielu armiach nabierają coraz większego znaczenia dla wojsk lądowych. Z stąd też, priorytetem nowoczesnych sił zbrojnych jest ciągle doskonalenie (szkolenie) wojsk, zorganizowanych w systematycznie modyfikowanych strukturach organizacyjnych oraz wyposażonych w środki adekwatne do wyzwań XXI wieku. Wyzwania, jakie pojawiły się w ostatniej dekadzie XX wieku i początku XXI wieku, a w szczególności wojny w rejonie Zatoki Perskiej (Irak), działania na Bałkanach oraz wojna antyterrorystyczna w Afganistanie wskazują wyraźnie, że wojska lądowe sprostać muszą zróżnicowanym i trudnym warunkom ich prowadzenia. Należy, zatem przyjąć, że wykorzystanie sił zbrojnych, w tym w szczególności wojsk lądowych w przyszłości będzie bardzo prawdopodobne, a przygotowanie się w odpowiedni sposób do tych działań jest podstawowym i nieodzownym wymogiem wszystkich przodujących i nowoczesnych armii.

3.1. Podstawowe pojęcia i istota procesu tworzenia zgrupowań taktycznych

We współczesnych działaniach szczególnie ważnego znaczenia nabiera umiejętne wykorzystanie posiadanych sił przejawiające się między innymi tworzeniem zgrupowań zdolnych wykonać określone zadanie. Skala przemian zachodzących w działaniach taktycznych wskazuje na głębokie i wielokierunkowe potrzeby przystosowania istniejących rozwiązań do wyzwań i wymogów warunkujących właściwą realizację zadań. Analiza doświadczeń, praktycznej działalności wojsk oraz opracowań teoretycznych pozwala

³¹ B. Alexander, *The Future of Warfare*, W. W. Norton & Company Ltd, London 1995, s. 83-84

stwierdzić, że jest to przedsięwzięcie wymagające od wykonawców wysokich umiejętności planistycznych i organizacyjnych, przekształcających dotychczasową strukturę organizacyjną w nową. Dużą rolę w fazie wykonawczej odgrywa również poziom wyszkolenie wojsk i ich zdolności adaptacyjne do działania w nowej formie.

Z punktu widzenia interesującej nas problematyki istotnym staje się eksplikacja niektórych pojęć. Znajduje to uzasadnienie, ze względu na duże zróżnicowanie ich rozumienia, jak również pojawiające się wielu opracowaniach nowe terminy, takie jak: zgrupowania, zgrupowania wojsk, zgrupowania taktyczne, grupy bojowe, taktyczne grupy bojowe, taktyczne siły zadaniowe, grupy zadaniowe, batalionowe grupy bojowe, brygadowe grupy bojowe.

W znaczeniu ogólnym *zgrupowanie* to *gromadzenie, zebranie się określonych osób, zorganizowanie w celu przygotowania się do czegoś, najczęściej wspólnie później wykonywanego*³². Z kolei w ujęciu wojskowym definiuje się, że są to siły i środki zgromadzone w wyznaczonym rejonie do wykonania określonego zadania bojowego mającego charakter zaczepny lub obronny³³. Leksykon wiedzy wojskowej określa zgrupowanie wojsk jako związki taktyczne (operacyjne) i oddziały różnych rodzajów wojsk, a także sił zbrojnych, skupione w określonym obszarze (rejonie) do wykonania określonego zadania bojowego (operacyjnego).

Wyraźnie zaakcentowane jest w Leksykonie połączenie kategorii **zgrupowania (zgrupowania wojsk)** ze szczeblem związku taktycznego (a nawet operacyjnego) i oddziału, podkreślane jest również występowanie w jego ramach różnych rodzajów wojsk, a także sił zbrojnych. Z kolei mając na uwadze kryterium skali i charakteru zgrupowania sił i środków oraz ich przeznaczenia rozróżnia się zgrupowania: taktyczne, operacyjne i strategiczne³⁴. Brak jest jednak w prezentowanych wojskowych wydawnictwach leksykalnych definicji **zgrupowania taktycznego**³⁵.

³² Słownik współczesnego języka polskiego, Warszawa 1996, s. 436.

³³ Mała encyklopedia wojskowa, t. 3, Warszawa 1970.

³⁴ Leksykon wiedzy wojskowej, Warszawa 1979, s. 523.

³⁵ Por. Mała encyklopedia wojskowa, Warszawa 1970; Leksykon wiedzy wojskowej, Warszawa 1979.

Pewne próby interpretacji szczegółowej znajdują się w wydawnictwie AON „*Podstawowe kategorie sztuki wojennej*”, w której **zgrupowanie taktyczne** jest określone jako zbiór połączonych sił wojsk lądowych, którego zasadniczym trzonem jest batalion (zmechanizowany lub czołgów). W jego skład mogą wchodzić pododdziały rodzajów wojsk. Skład zgrupowania taktycznego zależy od zadania i możliwości szczebla nadrzędnego. Celem tworzenia i działania zgrupowania taktycznego jest samodzielne wykonywanie zadań bojowych, często we współdziałaniu z wydzielonymi siłami rzutu powietrznego³⁶. Zauważalne jest tu, zatem podkreślenie batalionu jako szczebla stanowiącego trzon zgrupowania taktycznego i tym samym zaszeregowanie go do poziomu pododdziału. Pojawia się wówczas pytanie czy zgrupowaniem taktycznym nie mogą być siły większe niż ekwiwalent batalionu np. brygada?

Wyniki analiz i ocen wskazują, że zgrupowania taktyczne charakteryzują się pewnymi specyficznymi właściwościami. Należą do nich: wyraźna celowość ich tworzenia; zadaniowy charakter; formowanie go na określony czas; każdorazowe dostosowywanie jego składu, struktury i wyposażenia do konkretnych uwarunkowań; tymczasowość funkcjonowania, niepowtarzalność. Właściwości te są ze sobą ściśle związane i w sposób istotny wskazują, że zgrupowania tworzone są doraźnie, stosownie do potrzeb i swojej strukturze organizacyjno-funkcjonalnej trwają tymczasowo.

Ciekawe spojrzenie na kwestię zgrupowań znajduje się w nomenklaturze angielskojęzycznej, w której określone one są jako *Combinet Joint Task Force (CJTF)*³⁷. Zgrupowania te, organizowane są jako wielonarodowe z udziałem wojsk państw sojuszników i bazują na zasadach działań połączonych różnych rodzajów sił zbrojnych. Z kolei na interesującym nas niższym, taktycznym szczeblu tworzone są zadaniowe zgrupowania taktyczne (*Task Force*) w celu wykorzystania efektu działania broni połączonych, w szczególności specyficznych możliwości czołgów i piechoty. Generalną zasadą działania zgrupowań staje się dążenie do osiągnięcia efektu synergii, gdzie wspólne działania dają lepszy, (większy) wynik niż suma działań poszczególnych uczestników. Szybkie tworzenie

³⁶ Podstawowe kategorie sztuki wojennej, AON Warszawa 1996, s.127.

³⁷ B. Balcerowicz, Kłopoty z dowodzeniem, Polska Zbrojna 1998, nr 2, s. 9.

zgrupowań celowych jest odpowiedzią na charakterystyczne dla wojen „trzeciej fali”, dynamiczne zmiany sytuacji we wszystkich wymiarach pola walki. Sieciocentryczne i asymetryczne aspekty współczesnych wojen technologicznych z zastosowaniem nowych rodzajów broni w sposób istotny warunkują i uzasadniają tendencje związane z tworzeniem zgrupowań adekwatnych do celów walki.

Wspomniane wcześniej pojęcie **Task Force** słownik terminów i definicji NATO AAP-6(U) definiuje jako:

1. Tymczasowe zgrupowanie jednostek pod jednym dowództwem w celu przeprowadzenia określonego działania lub wykonania zadania bojowego.

2. Półstała organizacja jednostek pod jednym dowództwem, formowana w celu ciągłego wykonywania określonych zadań³⁸.

Zaprezentowane zagadnienia dostrzegane są w wielu armiach, w których tworzenie zgrupowań stosownych do potrzeb wynikających z uwarunkowań i koncepcji prowadzenia działań traktowane jest priorytetowo. Struktury organizacyjne ze względu na szereg uwarunkowań nie pozwalają na ich ukształtowanie i utrzymanie w stanie umożliwiającym realizację wszystkich zadań, jakie mogą być przewidywane do wykonania. Dlatego też wydzielane są stosownie do potrzeb siły i środki, które działają w ramach określonych zgrupowań.

W literaturze niemieckiej istnieje pojęcia **battalion task force** / **batalionowe siły zadaniowe**. Jest to jednostka organizowana z połączenia wybranych pododdziałów czołgów i piechoty pod dowództwem jednego dowódcy batalionu, do wykonania określonego zadania. W jej składzie, w zależności od wariantu działania mogą przeważać pododdziały czołgów lub piechoty, może również zaistnieć sytuacja zrównoważonych proporcji. Na przykład pancerne batalionowe zgrupowanie taktyczne to dwie kompanie czołgów, kompania zmechanizowana, pluton saperów i sekcja lotnictwa wojsk lądowych³⁹.

³⁸ AAP-6(U) Słownik terminów i definicji NATO, Warszawa 1998, s. 318.

³⁹ Militarisches Studienglossar, English Teil I, Bundessprachenamt, Hurth 1996, s. 163-164.

W armii niemieckiej funkcjonuje również pojęcie **Gefechtsverband / grupa bojowa**⁴⁰, które definiowane jest jako związek tworzony w zależności od sytuacji z pododdziałów różnych rodzajów wojsk w celu samodzielnej realizacji określonego zadania. Jest ona najczęściej w sile wzmocnionego batalionu. Jej nazwa zależy od rodzaju wykonywanego zadania⁴¹.

W terminologii polskiej podobnie jak w niemieckojęzycznej funkcjonuje również pojęcie **grupa bojowa**. Według „Słownika podstawowych terminów wojskowych” **grupa bojowa** to doraźnie sformowany niewielki zespół żołnierzy, pododdziałów, oddziałów przeznaczony do wykonania określonego zadania bojowego. W siłach zbrojnych państw zachodnich jednostka wojskowa o sile bojowej równej pułkowi⁴².

Według literatury francuskiej **Groupement Tactique Interarmes (GTI)**, taktyczne grupy bojowe tworzone są na bazie batalionów zmechanizowanych lub czołgów w wojskach lądowych Francji. Ich tworzenie stanowi sumę doświadczeń zdobytych przez jednostki armii francuskiej w wielu konfliktach zbrojnych końca XX wieku. Francuzi lansują pogląd, że każda brygada ogólnowojskowa powinna być zdolna do wydzielenia do czterech grup (GTI), które mogą być wzmacniane lub wspierane przez szczeble nadrzędne podczas prowadzenia działań⁴³.

W literaturze anglojęzycznej pojęcie **battle group / grupa bojowa**, rozumiane jest jako taktyczne zgrupowanie bojowe posiadające w swej strukturze pododdziały czołgów i piechoty pod jednym dowództwem, tworzone na bazie pułku pancernego, rozpoznawczego pułku pancernego lub batalionu piechoty. Grupa bojowa składa się z **zespołów bojowych / combat teams**, które organizowane są na bazie kompanii piechoty lub czołgów i są dowodzone przez dowódców kompanii (szwadronów), z których zostały zorganizowane⁴⁴.

⁴⁰ M. Wiatr, Słownik niemiecko-polski, terminy wojskowe, BUWIK Warszawa 1997, s. 92.

⁴¹ J. Górowski, Taktyczne zgrupowania bojowe w obronie, AON, Warszawa 2005, s. 12.

⁴² Słownik podstawowych terminów wojskowych, Warszawa 1997, s. G-9.

⁴³ M. Kubiński, Taktyczne grupy bojowe według poglądów francuskich, PWL 2005 nr 2, s. 83.

⁴⁴ Militarisches Studienglossar, op. cit., s. 167.

Podobne pojęcie pojawiło się również w koncepcji Sił Szybkiego Reagowania Unii Europejskiej, która wobec zachodzących zmian i zagrożeń bezpieczeństwa na świecie w ramach rozwoju Wspólnej Polityki Bezpieczeństwa i Obrony podjęła decyzję o utworzeniu Grup Bojowych⁴⁵. Ich struktura organizacyjna będzie zróżnicowana i uzależniona od państw partycypujących w jej tworzeniu, ale względnie stała. Analiza ich charakteru i założeń organizacyjnych wskazuje, że będą to struktury, z których w razie potrzeby wydzielane i tworzone będą zgrupowania zadaniowe do konkretnych misji reagowania kryzysowego. Przewiduje się, że wielkość ich uzależniona będzie od potrzeb, a gotowość do działania osiągną w 15 dni w tym 10 dni na przerzut⁴⁶. Tak duża liczba pojęć funkcjonujących w różnych armiach wskazuje na duże znaczenie i aktualność rozpatrywanej problematyki zgrupowań taktycznych. Podstawowe cechy wymienionych pojęć wyszczególnione zostały w tabeli 1.

Reasumując, na podstawie przeprowadzonych analiz i ocen możliwe jest sprecyzowanie zagadnień natury terminologicznej, w szczególności eksplikacja terminu **zgrupowanie taktyczne**. Stosownie do tego przyjęto, że są to siły i środki wydzielone doraźnie ze składu związku taktycznego (niekiedy operacyjnego), oddziału przeznaczone do wykonywania konkretnych zadań taktycznych. Ich czas istnienia uwarunkowany jest wykonaniem zadania, a struktury organizacyjne, system dowodzenia przestaje obowiązywać po ich realizacji lub na rozkaz przełożonego.

W skład zgrupowania wchodzi zwykle wydzielone pododdziały lub oddziały zmehanizowane i czołgów, rozpoznania, artylerii, obrony przeciwlotniczej, wojsk inżynierskich, środki walki elektronicznej, wydzielone siły wojsk aeromobilnych oraz inne siły i środki według potrzeb⁴⁷. Termin zgrupowanie nie jest nowym, pojawił się dużo wcześniej, posługiwano się nim między innymi w napoleońskiej sztuce wojennej⁴⁸.

⁴⁵ Grupy Bojowe w UE, *Wojska lądowe* nr 6(119) 15-31 marzec 2005.

⁴⁶ K. Miszczak, *Battle Groups/Grupy Bojowe – Europejskie Siły Szybkiego Reagowania*, Przegląd Środkowoeuropejski, www.medianet.pl/~ceurorev/numer40/3.htm.

⁴⁷ *Leksykon wiedzy wojskowej*, Warszawa 1979, s. 524.

⁴⁸ Por. L. Ratajczak, *Historia wojskowości*, Warszawa 1980, s. 107; S. Feret, *Polska sztuka wojenna 1919-1935*, Warszawa 1972, s. 331.

Tabela 1. Podstawowe pojęcia dotyczące zgrupowań szczebla taktycznego

Lp.	Pojęcie	Źródło	Wielkość/ szczebel	Czas działania
1.	Zgrupowanie taktyczne	Polska/Podstawowe kategorie sztuki wojennej	Batalion	wykonanie zadania
2.	Zgrupowanie wojsk	Polska/Leksykon wiedzy wojskowej	Oddział, związek taktyczny	wykonanie zadania
3.	Battalion task force	USA/ FM 100-5	Batalion	wykonanie zadania
4.	Task force	NATO/AAP-6(U)	nie określona	wykonanie zadania lub ciągle wykonywanie zadań
5.	Gefechtsverband	Niemcy/ HDv 100/100	Batalion	wykonanie zadania
6.	Groupement Tactique Interarmes (GTI)	Francja/ Objectif Doctrine nr 39	Batalion	wykonanie zadania
7.	Battle group	USA/ FM 100-5	Batalion, pułk	wykonanie zadania
8.	Combat team	USA/ FM 100-5	Kompania	wykonanie zadania
9.	Grupa bojowa sił szybkiego reagowania (SSR) UE	Deklaracja nt. Europejskich zdolności wojskowych	1500 żołnierzy (brygada - 3x 500 żołnierzy (wz. batalion)	wykonanie zadania (utrzymanie i przywracanie pokoju)

Źródło: Opracowane na podstawie: J. Górowski, Taktyczne zgrupowania bojowe w obronie, Warszawa 2005, s. 13; M. Kubiński, Taktyczne grupy bojowe według poglądów francuskich, PWL 2005 nr 2. Grupy Bojowe w UE, Wojska lądowe nr 6(119) 15-31 marzec 2005.

Konieczność tworzenia sił odpowiednio do zadań, w większości armii postrzegana jest jako proces i posiada specjalną nazwę, w armii USA nosi nazwę **Task organization**, w armii brytyjskiej **Tactical grouping**, natomiast w armii niemieckiej **Truppeneinteilung**⁴⁹. W dokumentach normatywnych Sojuszu Północnoatlantyckiego tworzenie zgrupowań bojowych (**task organization**) definiowane jest jako tworzenie w zależności od treści otrzymanego zadania odpowiednich struktur organizacyjnych zgrupowania bojowego. Celem tworzenia takich zgrupowań jest w znaczeniu ogólnym dążenie do uzyskania efektu synergii. Tworzona struktura zgrupowania musi być elastyczna i jest podyktowana określonymi potrzebami pola walki. Powinna umożliwiać prowadzenie różnego

⁴⁹ Militarisches ... op. cit., s. 998.

rodzaju działań w każdych warunkach terenowych, pogodowych i klimatycznych. Możliwości bojowe poszczególnych elementów struktury organizacyjnej zgrupowania bojowego powinny zostać zespolone przez odpowiednio sprawny i spójny system dowodzenia umożliwiający wykorzystanie ich właściwości. Największy potencjał bojowy zgrupowań uzyskuje się poprzez dobór najefektywniejszych systemów uzbrojenia, składów osobowych, właściwe wyszkolenie i przywództwo, a w szczególności poprzez powszechną znajomość doktryny, taktyki, technik i procedur na wszystkich poziomach dowodzenia. Dążenie do zaskoczenia przeciwnika i przejęcia inicjatywy z uwzględnieniem wysokiej dynamiki walki. Konkludując osiąga się go w wyniku zespolenia materialnych i niematerialnych czynników walki zapewniających sukces w realizacji planowanych zadań.

W armii niemieckiej *Truppeneinteilung* definiowane jest jako podział wojsk odbiegający od składu etatowego, przyjmowany w celu wykonania określonego zadania. Podział wojsk stanowi zawsze część planu operacji i planu działań bojowych⁵⁰.

3.2. Teoretyczne aspekty tworzenia zgrupowań taktycznych

Tworzenie zgrupowań polega w głównej mierze na modyfikowaniu istniejących struktur i przekształcaniu je w odpowiadające potrzebom i warunkom przyszłych działań. Nowo powstająca struktura wyznacza ramy funkcjonowania i odpowiada lansowanej w teorii organizacji koncepcji wielowymiarowych struktur organizacyjnych⁵¹. Koncepcja ta postuluje rozpatrywanie tworzenia struktury organizacyjnych w wielu wymiarach⁵²:

Konfiguracji - obejmuje kształt struktur, ról i pozycji organizacyjnych (np. rozczłonkowania organizacji, proporcji składowych, rozpiętości kierowania).

Centralizacji - charakteryzuje rozmieszczenie uprawnień decyzyjnych na poszczególnych szczeblach (koncentracje władzy).

Specjalizacji - dotyczy podziału obowiązków i zadań pomiędzy elementy organizacji.

⁵⁰ M. Wiatr, Słownik niemiecko-polski, op. cit., s. 183.

⁵¹ K. Mreła, Struktury organizacji. Analiza wielowymiarowa, PWE, Warszawa 1989, s.14.

⁵² Ibidem, s.14-15.

Standaryzacji - wskazuje typowość działań i zachowań w procesach postępowaniach, powtarzalność procedur organizacji.

Formalizacji – obejmuje system wzorów, reguł działania utrwalonych w regulaminach i dokumentach.

Wstępna ocena i analiza powyższych postulatów wskazuje, że znajdują one swoje pełne odzwierciedlenie w tworzeniu struktur organizacyjnych zgrupowań. Centralizacja, specjalizacja, standaryzacja i formalizacja są bowiem swoistymi wyznacznikami pozwalającymi opisać tworzenie zgrupowań na szczeblu taktycznym.

Wyniki badań wskazują, że zgrupowania taktyczne mają określony w teorii organizacji i zarządzania charakter struktur zadaniowych⁵³. Istota struktury zadaniowej sprowadza się do tworzenia, najczęściej w ramach struktury funkcjonalnej, zespołów zadaniowych do realizacji zadań o niepowtarzalnym, kompleksowym i innowacyjnym charakterze. Właściwości zgrupowania ściśle związane są z realizacją prognozowanego zadania. Zadania takie muszą być dokładnie określone ze względu na możliwości, potencjał, zakres przedmiotowy, koszt i termin realizacji.

Utworzone zgrupowanie posiada zwykle silne strony, które pozwalają osiągnąć zamierzone cele i są one właściwe wymienionej strukturze zadaniowej. Zaliczamy do nich przede wszystkim⁵⁴:

- jednoosobowe kierownictwo;
- ściśle określona odpowiedzialność;
- kompetentna porada ze strony fachowców;
- wykorzystanie fachowej wiedzy specjalistów;
- bezpośrednie kontakty między członkami zespołu zadaniowego;
- krótkie drogi komunikacyjne;
- duża elastyczność i szybkość reagowania na nowe problemy;
- znaczna aktywność członków zespołu zadaniowego;
- odciążenie kierownictwa naczelnego od problemów bieżącego działania.

⁵³ Struktury zadaniowe w teorii organizacji i zarządzania zwane są często również strukturami projektowymi.

⁵⁴ K. Krzakiewicz, Podstawy organizacji i zarządzania, www.biz.reporter.pl.

Analiza cech struktur zadaniowych wskazuje również, że oprócz znaczących walorów charakteryzują się one również szeregiem negatywnych cech, które wpływają na efektywność zgrupowań taktycznych w walce.

Wśród negatywnych cech struktury zadaniowej najczęściej wymienia się⁵⁵:

- wyłączenie pracowników z działalności macierzystych jednostek organizacyjnych na okres realizacji przypisanych im zadań;
- trudności w doborze odpowiednich członków do zespołów zadaniowych;
- trudności w organizowaniu współdziałania członków zespołu;
- trudny powrót, po zrealizowaniu zadania, członków zespołu do macierzystych jednostek organizacyjnych;
- łatwość tworzenia zależności hierarchicznych między grupami zadaniowymi;
- trudność w jednoznacznym określeniu zakresu uprawnień i odpowiedzialności zespołów zadaniowych i organizacji macierzystej;
- łatwość stabilizacji grup zadaniowych (przedłużanie realizacji zadania);
- trudności w koordynacji działań.

Przeprowadzone analizy i oceny pozwalają stwierdzić, że określonych koncepcji rozwiązań strukturalnych nie można stosować powszechnie, lecz należy dostosowywać je do konkretnych, indywidualnych warunków i sytuacji. Bezkrytyczne przenoszenie do nowych rozwiązań, nawet doskonale funkcjonujących w innych jednostkach i sytuacjach może skończyć się niepowodzeniem. Formy i typy struktur organizacyjnych doskonale funkcjonujące w jednych warunkach mogą okazać się zupełnie nieprzydatne w innych. Dlatego też wdrażanie określonego rozwiązania strukturalnego, uznawanego za racjonalne i nowoczesne, może być podjęte po jego adaptacji do konkretnych warunków⁵⁶. Wybór rozwiązania strukturalnego powinien, więc być dokonywany w kontekście aktualnie istniejącej, a także antycypowanej sytuacji operacyjno-taktycznej.

Struktury organizacyjne zgrupowań funkcjonują w środowisku trudnym, wobec permanentnego zagrożenia i realizacji zadań, którym dodatkowo przeciwstawia się prze-

⁵⁵ Ibidem.

⁵⁶ J. Górowski, *Taktyczne ...op. cit.*, s. 16.

ciwnik, a cele ich działania są wzajemnie antagonistyczne. Dlatego też poddawane są one ciągłemu wpływowi wielu różnych i różnorodnie oddziaływujących na nią czynników, które z punktu widzenia teorii organizacji i zarządzania można podzielić na trzy zasadnicze grupy:

- cele organizacji tworzącej zgrupowania;
- czynniki zewnętrzne;
- czynniki wewnętrzne.

Każdy z powyższych czynników spełnia określoną i ważną funkcję w procesie organizacji zgrupowań. Pomiędzy nimi zachodzi wiele związków, zależności i relacji, które wpływają na sprawność i efektywność powstałego zgrupowania.

Reasumując należy stwierdzić, że tworzenie zgrupowań związane jest z potrzebą dokonania zmian w istniejących w dotychczasowym kształcie struktur, które na wskutek przeobrażeń otoczenia mogłyby stać się mało efektywne w działaniu. Istotą jest, zatem wyprzedzające dostosowanie się do nowych, a działaniach militarnych trudnych do jednoznacznego zdefiniowania sytuacji, w których realizowane będą zadania przez dane zgrupowanie w otoczeniu oddziaływującym negatywnie na wykonawcę. Zasadniczą cechą walki jest przecież dwustronny proces destrukcji, a obiekt niszczenia jest zarazem podmiotem niszczącym, który w sposób zorganizowany przeciwstawia się temu procesowi.

Mając na uwadze samo dokonywanie zmian należy stwierdzić, że jest to w zasadzie proces zmian, w którym pojawiają się nowe bardziej adekwatne do potrzeb i warunków zgrupowania. Z punktu widzenia dokonanych zmian ich charakter może nabrać cech innowacyjnych lub adaptacyjnych. Zmiany innowacyjne polegają na dostosowaniu się do wyzwań i wprowadzają nowe rozwiązania, które sprawdzać będą się w przewidywanym działaniu. Często ich skutki i efektywność nie jest jeszcze znana, a konsekwencje mogą mieć inny niż spodziewany efekt. Może on być pozytywny, czyli pożądanym lub negatywny stwarzający potrzebę dalszej modyfikacji zmierzającej do osiągnięcia pozytywnego rezultatu.

Zmiany adaptacyjne polegają natomiast na dostosowaniu się i w zasadzie doskonaleniu istniejących struktur, niejako nadążaniu za zmianami uwarunkowań. Wynikają one z potrzeby poprawy dotychczasowego poziomu funkcjonowania, dążenia do wzrostu efektywności. Stanowią tym samym reakcję na dotychczasowe wyniki działań i mają zwykle mniejszy zakres zmian.

Patrząc przez pryzmat powyższych ustaleń najbardziej oczekiwane są zmiany o charakterze innowacyjnym, ponieważ mają one szerszy i prognostyczny wymiar.

W tworzeniu zgrupowań istnieje szereg barier, które wpływają na proces formowania zgrupowania. Należą do nich bariery organizacyjne, techniczne, psychologiczne i czasowe. Ich wpływ powoduje określone następstwa, których skutkiem jest zróżnicowana efektywność działania i funkcjonowanie zgrupowania taktycznego w walce.

3.3. Zasady tworzenia zgrupowań taktycznych

Przeprowadzone analizy i oceny wskazują, że znaczenie tworzenia i wykorzystania zgrupowań na szczeblu taktycznym, w tym również ich koordynacji akcentowane jest w większości dokumentów normatywnych oraz opracowaniach teoretycznych dotyczących problematyki działań obronnych i zaczepnych⁵⁷. Współczesne pole walki wymaga użycia specjalistycznych rodzajów wojsk według przyjętej koncepcji taktycznej. Jest oczywistym, że wspólne, umiejętnie zespolone i wzajemnie się uzupełniające działanie różnych rodzajów wojsk jest bardziej efektywne, niż ich użycie samodzielnie. Koncepcja użycia sił i środków zakłada sformowanie określonego ugrupowania bojowego, które składa się ze zróżnicowanych elementów. Należą do nich zarówno wojska walczące, wsparcia działania bojowe (combat support - CS), jak i zabezpieczenia logistycznego (CSS). Podstawę ugrupowania wojsk walczących stanowią: pododdziały pancerne i zmechanizowane oraz śmigłowce bojowe. Zapewnia to elastyczne wykorzystanie sił i środków podczas prowa-

⁵⁷ Por. M. Huzarski, Powietrzno-lądowe natarcie związku taktycznego, Warszawa 1993; M. Huzarski, W. Kaczmarek, Obrona i natarcie dywizji, Warszawa 1997, s. 64-66, 74; W. Kaczmarek, Natarcie ..., s. 126-136; W. Kaczmarek, Z. Ścibiorek, Przyszła ..., s. 125-130; Z. Ścibiorek, Prowadzenie natarcia, Warszawa 1994, s. 50-52; Z. Kuczmański, Wojska zmechanizowane i pancerne w walce, Warszawa 1996, s. 8-9, 28, 39; Działania taktyczne wojsk lądowych, Warszawa 1996, s. 80-100, 225-234; Regulamin działań ..., s.105-107.

dzenia działań. Na przykład piechota wspólnie z czołgami naciera w trudnym terenie, pojazdy opancerzone dają ochronę w otwartym terenie, a śmigłowce mogą wspierać z dużych odległości, lub zapewniać osłonę. Takie połączenie pododdziałów wytwarza efekt wzajemnego uzupełniania się, jak i wzmacniania. Niezwykle ważne jest jednak, aby dowódca synchronizował działania wszystkich elementów swojego ugrupowania. Każdy z nich może mieć inny cel działania, i stosowne do tego zadania, ale głównym będzie stworzenie zsynchronizowanego działania przeciwko przeciwnikowi.

Wyniki badań pozwalają zatem stwierdzić, że we współczesnych działaniach zbrojnych szczególnego znaczenia nabiera tworzenie zgrupowań odpowiednich do przewidywanych zadań, a przede wszystkim zakładanych do osiągnięcia celów.

W procesie tworzenia zgrupowań niezwykle istotne staje się przestrzeganie szeregu zasad, które zapewniają efektywne i skuteczne działanie w trudnych uwarunkowaniach pola walki. Do najważniejszych z nich należą: zasadna hierarchii służbowej, jedności kierownictwa, rozpiętości kierowania, delegowania uprawnień, specjalizacji, odpowiedzialności, kompleksowości, efektywnego wykorzystania, jedności celów⁵⁸.

Analiza zasad tworzenia zgrupowań, w kontekście struktur organizacyjnych wskazuje, że należy dokonać tu pewnych zmian. Związki taktyczne, oddziały i pododdziały dysponują, bowiem określonymi siłami i środkami, z których tworzone są zgrupowania uderzeniowe. Ważną, zatem staje się optymalizacja wykorzystania potencjału bojowego, która zapewni wykonanie zadań i osiągnięcie celów walki.

Zgrupowania mogą być tworzone w trakcie przygotowania (organizowania) walki, jak i w toku jej trwania. Mogą zatem być zawczasu przygotowane, co oznacza, że są one zwykle efektem prac koncepcyjnych dowództwa i realizują z góry zaplanowane zadania. Drugim rodzajem są zgrupowania tworzone jako konsekwencja rozwoju sytuacji na polu walk, co jest konsekwencją pojawiających się potrzeb reorganizacji istniejących elementów ugrupowania.

⁵⁸ Z. Śliwa, Tworzenie struktur organizacyjnych wojsk lądowych – podstawy teoretyczne, w: Uwarunkowania modyfikacji struktur ... op. cit. , s. 100.

Funkcjonujące obecnie modele strukturalne na szczeblach taktycznych preferują strukturę trójkową, z względnie stałym potencjałem bojowym. Przykładowo zasadniczym trzonem bojowym każdej dywizji zmechanizowanej są trzy brygady, w tym dwie zmechanizowane i jedna pancerna. W opinie ekspertów wojskowych oraz wyniki praktycznej weryfikacji powyższych struktur wskazują, że takie rozwiązanie nie jest funkcjonalne. Narzuca ono bowiem pewne ograniczenia w wykorzystaniu posiadanego potencjału i wpływa negatywnie na swobodę w tworzeniu zgrupowania⁵⁹. Takie wnioski skłoniły amerykańców do tworzenia struktur, w których dywizje nie posiadają określonej liczby brygad, a do działań w składzie dywizji wydziela się je w zależności od potrzeb.

Poglądy teoretyków, a przede wszystkim charakter współczesnej walki wskazuje, iż istnieje naturalna potrzeba tworzenia zgrupowań o różnej konstrukcji strukturalnej, odpowiednio urzutowanych w głąb, zdolnych do samodzielnego wykonania zadań, odpornych na uderzenia ogniowo-elektroniczne przeciwnika.

Analiza i ocena celów poszczególnych elementów składowych struktury organizacyjnej (np. brygady) wskazuje, że należy bezwzględnie przestrzegać zasady, iż powinny się one jasno wywodzić z celu danej organizacji oznacza to, że cel działania zgrupowania taktycznego powinien bezwzględnie wywodzić się z celu działania brygady. A zatem struktura organizacyjna powinna zapewniać możliwie pełną zgodność, zbieżność, współzależność i harmonię celów indywidualnych i grupowych, celów dowództwa i podwładnych oraz celów cząstkowych podsystemów z celem całej organizacji⁶⁰.

W zależności od przyjętych kryterium cele powyższe można podzielić np. wg ich złożoności na: cel główny; cele cząstkowe.

Określenie celów tworzenia zgrupowań taktycznych przez przełożonego, stanowi punkt wyjścia ich budowy lub przebudowy oraz pozwala na zdefiniowanie, celów i zadań, rodzaju i zakresu decyzji oraz określenia właściwego szczebla, na bazie którego tworzone

⁵⁹ Por. M. Huzarski, *Założenia ogólne działań taktycznych, obrona i natarcie oddziału*, Warszawa 1995, s. 8.

⁶⁰ K. Bieniok, J. Rokita, *Struktura organizacyjna przedsiębiorstwa*, PWN, Warszawa 1985, s. 17.

będzie zgrupowanie, stopni realizacji zadań i wzajemnych stosunków między nimi, ogólnych ram struktur organizacyjnych taktycznego zgrupowania bojowego⁶¹.

Tworzenie taktycznych zgrupowań bojowych nie może stanowić celu samego w sobie, wynikać musi z realnych potrzeb. Jeżeli osiągnięcie celu głównego i celów pośrednich wydaje się być niemożliwe do zrealizowania przez pododdziały brygady, to istnieje potrzeba doskonalenia istniejących struktur lub tworzenia nowych. Żadna struktura nie jest bowiem idealna, a w sytuacji walki zbrojnej gdzie nie ma takich samych warunków i występuje wysoki poziom ryzyka z utratą życia ludzkiego włącznie, jest to więc zjawisko całkowicie naturalnie i w praktyce oznacza wzmocnianie pododdziałów lub tworzenie zgrupowań taktycznych.

W procesie tworzenia zgrupowań korzystniejsze wydaje się modyfikowanie istniejących struktur bądź tworzenie na ich bazie nowych, ponieważ posiadają one pewien stopień organizacji wewnętrznej, co korzystnie wpłynie na integrację nowych elementów struktury organizacyjnej, ich koordynację i współdziałanie.

Z punktu widzenia strategii projektowania struktur⁶² budowa struktur zgrupowań taktycznych może być dokonywana różnymi metodami, które ze względu na kryterium przedmiotowe można podzielić na metodę: diagnostyczną, prognostyczną, diagnostyczno-prognostyczną i funkcjonalną. Przy wyborze metody budowy struktur zgrupowania taktycznego, celowy wydaje się kompromis pomiędzy nimi.⁶³ Wynika to z potrzeby określenia stanu rzeczywistego (np. stan sił i środków, dotychczasowe straty, ilość zasadniczego sprzętu bojowego, dane o przeciwniku, terenie działań, itp.) oraz prognozy przebiegu przyszłych działań bojowych. Ten stan rzeczy pozwala przewidywać potrzeby i cele w zakresie tworzenia zgrupowań taktycznych⁶⁴.

⁶¹ Z. Mazurek, A. Bujak, Z. Śliwa, *Zgrupowania taktyczne ich rola i miejsce w walce*, Warszawa AON, 2002, s. 43-44.

⁶² J. Wołęjszo, *Wybrane problemy projektowania struktur organizacyjnych*, w: *Uwarunkowania modyfikacji struktur organizacyjnych wojsk lądowych na poziomie taktycznym - materiały z seminarium naukowego*, Warszawa 2003, s. 66.

⁶³ W. Zawadzki, *Zasady projektowania działań zorganizowanych*, Warszawa AON, 1997, s. 32-36.

⁶⁴ Z. Mazurek, A. Bujak, Z. Śliwa, *Zgrupowania taktyczne, ich rola i miejsce w walce*, Warszawa AON, 2002, s. 49.

3.4. Czynniki determinujące tworzenie zgrupowań taktycznych

Analiza literatury wojskowej wskazuje, że istnieje wiele przykładów, które uwzględniają potrzebę doboru odpowiednich sił i środków do realizacji zadań, przyjmuje to z reguły postać tworzenia zgrupowań zadaniowych o różnym składzie. Generalnie pomijane jest jednak określenie podstawowych czynników, które powinny być uwzględniane podczas ich tworzenia. Natomiast analiza i ocena poglądów teoretyków wojskowych wskazują na duże ich zróżnicowanie i często odmienne podejście do zagadnienia.

Wśród głównych czynników strukturotwórczych determinujących strukturę zgrupowań W. Lidwa wyróżnia koncepcję walki, która stanowi wykładnię celu i warunków działania.⁶⁵ Uważa, że koncepcja działań jest czynnikiem zasadniczym, który nadaje ostateczny kształt strukturze zgrupowania zadaniowego, ponieważ po ustaleniu zadań i warunków ich realizacji (przyjęciu koncepcji działań) można ustalić, kto takie zadanie wykona i spełnia się określenie postulatów dotyczących szeregu wymagań, jakie powinny spełniać zgrupowania. Dotyczą one stanów osobowych wojsk (ich wielkość, formy organizacyjne, przygotowanie), sprzętu, środków materiałowych i wyposażenia niezbędnego do sprawnej realizacji zadań⁶⁶. Inne czynniki odgrywają również znaczącą rolę, a należą do nich: możliwości ekonomiczne, poziom nauki i techniki, warunki demograficzne, narzucone ograniczenia i ustalenia.

Najliczniejszą grupę czynników mających wpływ na tworzenie zgrupowań taktycznych wskazują Z. Mazurek, A. Bujak, Z. Śliwa i zaliczają do nich⁶⁷:

- cel działania przełożonego i zadanie zgrupowania taktycznego;
- cel, czas trwania walki i rejon odpowiedzialności;
- warunki terenowe, porę doby, warunki pogodowe;
- możliwości danego szczebla organizacyjnego wojsk w tworzeniu zgrupowań taktycznych przy zachowaniu zdolności do reakcji na sytuację pola walki;
- prognozowany skład i charakter działania przeciwnika;

⁶⁵ W. Lidwa, *Obrona w górach i jej wpływ na struktury organizacyjne wojsk lądowych*, Warszawa AON 1993, s. 106 - 108.

⁶⁶ P. Paździorek, *Działanie zgrupowań taktycznych w operacjach wymuszania pokoju*, Warszawa AON 2003, s. 200.

⁶⁷ Z. Mazurek, A. Bujak, Z. Śliwa, *Zgrupowania taktyczne, ...op. cit.*, s. 51.

- możliwości bojowe samodzielnego zgrupowania taktycznego;
- stosunek rejonu odpowiedzialności do ilości walczących sił;
- wyszkolenie dowódców i sztabów batalionów oraz dowódców pododdziałów niższego szczebla w zakresie taktyki oraz wyszkolenie pododdziałów.

Powyższe czynniki charakteryzuje szerokie spektrum zróżnicowanych w treści zagadnień. Autorzy wyraźnie wskazują na potrzebę ich uwzględniania w procesie tworzenia zgrupowania, jednak nie wyróżniają, który z nich odgrywa główną rolę i ma największy wpływ na kształt oraz charakter zgrupowania. Należy sądzić, że w każdej sytuacji zastosowanie ma podejście odpowiadające skomplikowanym i niepowtarzalnym warunkom walki zbrojnej.

Inaczej interpretuje i określa czynniki A. Czupryński, który do podstawowych, mających wpływ na strukturę zgrupowań zadaniowych zalicza⁶⁸:

- cel militarny;
- siły;
- obszar;
- informacja.

Analiza ich treści wskazuje, że są one bardzo ogólne i stanowią podstawowe czynniki walki zbrojnej, mniej natomiast odnoszą się do specyfiki tworzenia zgrupowań taktycznych. Stanowią one podstawę tworzenia zgrupowań o charakterze operacyjnym.

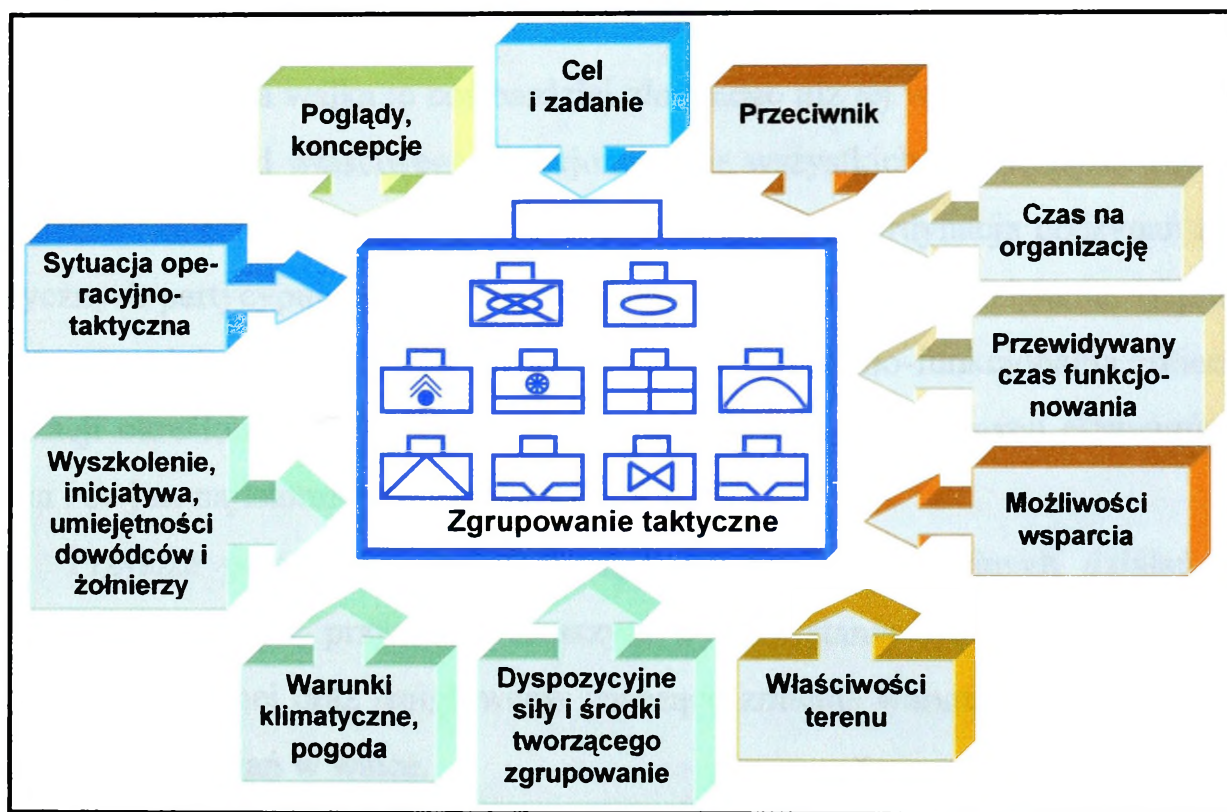
Na podstawie wniosków z przeprowadzonych analiz i ocen praktycznej działalności wojsk, jak i treści opracowań teoretycznych można stwierdzić, że na tworzenie zgrupowań na poziomie taktycznym wpływać będą następujące czynniki:

- cel i zadanie;
- sytuacja operacyjno-taktyczna;
- poglądy, koncepcje dotyczące prowadzenia walki;
- przeciwnik (prognozowany skład i charakter działania przeciwnika);

⁶⁸ A. Czupryński, Tworzenie zgrupowań lądowych w operacji – wykład.

- dyspozycyjne siły i środki tworzącego zgrupowanie (zarówno organiczne, jak i przydzielone przez przełożonego do wykonania zadania);
- właściwości terenu;
- wpływ otoczenia (warunki klimatyczne, pora roku i doby, pogoda);
- posiadana ilość czasu na ich organizację;
- możliwości wsparcia w czasie prowadzenia działań;
- przewidywany czas funkcjonowania;
- wykszolenie, inicjatywa oraz umiejętności dowódców i pododdziałów⁶⁹.

Zależności i relacje zachodzące pomiędzy powyższymi czynnikami wpływają w decydującym stopniu na tworzenie struktur organizacyjnych zgrupowań taktycznych oraz ich wyposażenie i działanie. Tak duże spektrum czynników (rys.2) zmusza dowódców do wszechstronnych ocen i analiz podczas tworzenia zgrupowań. Wpływa również na ich kształt, możliwości i charakter działań.

Rys. 2. Czynniki wpływające na tworzenie zgrupowań taktycznych

Źródło: opracowanie własne

⁶⁹ J. Posobiec, Koordynacja działań lądowych i powietrznych zgrupowań uderzeniowych w natarciu związku taktycznego, Warszawa 2000, s. 100.

Analiza poglądów, opracowań teoretycznych oraz wnioski z ćwiczeń wskazują, że zasady wykorzystania związków taktycznych oddziałów i pododdziałów przewidują dodatkowe wzmocnienie, które w istotny sposób zwiększy ich możliwości bojowe, a tym samym wpłynie na tworzenie zgrupowań.

Wzmocnienie pozwala tworzyć zgrupowania, które mogą prowadzić działania bardziej autonomiczne zarówno w wymiarze lądowym, jak i powietrznym. Umożliwia również odpowiednio silniejsze wsparcie i zabezpieczenie działań tworzonych zgrupowań.

3.5. Zgrupowania taktyczne w podstawowych rodzajach walki

W miarę rozwoju cywilizacji i postępu naukowo-technicznego pojawia się coraz więcej nowych systemów broni i uzbrojenia, których użycie i wykorzystanie na polu walki wymaga coraz większych kwalifikacji od użytkowników. Ma to swoje implikacje w powstawaniu nowych specjalności lub ewolucji dotychczasowego zakresu wiedzy istniejących.

Współczesna walka to coś bardziej złożonego niż jej wcześniejsze odpowiedniki, a jej wynik zależy od właściwego funkcjonowania wszystkich uczestników. Znaczącą rolę w procesie właściwego zespolenia wysiłków odgrywa koordynacja poczynań zgrupowań taktycznych partycypujących w osiągnięciu wyznaczonych celów działania. W planie walki tworzy się wizję całości, formułuje koncepcję przestrzenno-funkcjonalną zmierzającą do realizacji określonego celu, a potem scala działania poszczególnych elementów ugrupowania i co jest najistotniejsze, czuwa nad efektem.

Przyszłe pole walki, które przekształca się z tradycyjnych działań lądowych w powietrzno-lądowe, przy coraz szerszym wykorzystaniu broni precyzyjnej i środków walki elektronicznej oraz śmigłowców znacząco zmienia warunki tworzenia oraz zasady działania zgrupowań w walce.

Efektywność działań bojowych pododdziałów, oddziałów i związków taktycznych na współczesnym wysoko manewrowym, powietrzno-lądowym i z informatyzowanym polu walki mierzona jest głównie sprawnością i skutecznością w osiągnięciu stawianych przed nimi celów. Pozostaje ona również w ścisłym związku z koordynacją działań we-

wewnątrz wymienionych powyżej struktur organizacyjnych, która jako proces integrowania zadań i działań zmierza do wykonania zadań cząstkowych przez poszczególne zgrupowania. Suma tych działań składa się na zadanie główne. Zauważamy zatem, że między poszczególnymi zgrupowaniami, rodzajami wojsk istnieją ściśle współzależności,

Z punktu widzenia typologii walki za podstawowe jej rodzaje uważa się obecnie: natarcie, obronę i działania opóźniające. Dlatego też ze względu na przyjęte założenia badawcze zostaną one przedstawione w ujęciu syntetycznym przez pryzmat zgrupowań taktycznych.

3.5.1. Właściwości zgrupowań taktycznych w natarciu

Zmieniające się uwarunkowania prowadzenia działań zaczepnych przyczyniają się w znaczącym stopniu do postrzegania problematyki natarcia w zróżnicowany sposób. Nie bez znaczenia są również doświadczenia zdobyte w konfliktach zbrojnych i wojnach końca XX wieku i początków XXI wieku. Ich analiza i wszechstronne badania uzupełnione teoretycznymi dociekaniem pozwalają kreować nowe modele i wizje prowadzenia działań zaczepnych, odpowiadających wymogom współczesnego i perspektywicznego pola walki. W większości uogólnienia teoretyczne na temat działań zaczepnych dokonywane przez analityków i teoretyków stanowią racjonalną podstawę do prowadzenia efektywnej walki.

Przeprowadzone badania pozwalają wnioskować, że tworząc zgrupowania taktyczne w natarciu należy spełnić szereg wymagań, które w sposób pośredni lub bezpośredni wpływają na oczekiwane rezultaty ich działań⁷⁰:

- przed i w trakcie tworzenia zgrupowań uderzeniowych muszą być rozbite lub obezwładnione te siły i środki przeciwnika, które mogą utrudnić ich tworzenie;
- skład zgrupowań powinien zapewniać zdecydowaną przewagę nad przeciwnikiem;

⁷⁰ T. Wójcik, *Rozważania o współczesnym natarciu*, Warszawa 1987, s. 87.

- proces tworzenia zgrupowań uderzeniowych odbywać się będzie najczęściej w ruchu przez umiejętnie stosowanego manewru sił i środków;
- każde zgrupowanie uderzeniowe wymaga wszechstronnego zabezpieczenia i usamodzielnienia, szczególnie dotyczy to zgrupowania powietrznego;
- należy stworzyć odpowiednie warunki do zespolenia wysiłków i działań wszystkich zgrupowań.

Wyniki badań wskazują, że w natarciu powyższe wymagania wobec tworzenia zgrupowań będą odgrywały szczególnie ważną rolę, zwłaszcza w aspekcie intensywnego wykorzystania i prowadzenia działań w wymiarze lądowym i powietrznym. Mogą one determinować kilka wariantów tworzenia zgrupowań.

Dwa podstawowe to przygotowanie zgrupowań przed rozpoczęciem natarcia w ramach przewidywanych zadań związanych z wykonaniem zwrotu zaczepnego w obronie, lub tworzenie ich w trakcie trwania działań zaczepnych. Niezależnie od wymienionych wariantów, w literaturze i poglądach teoretyków wyróżnia się trzy sposoby tworzenia zgrupowań: **statyczny, manewrowy lub kombinowany**⁷¹. Każdy ze sposobów ma zarówno wady, jak i zalety, które wpływają w zasadniczy sposób na skuteczność tworzenia i wykorzystania zgrupowań. Najczęstsze zastosowanie znajduje sposób kombinowany. Ma to swoje uzasadnienie również w kontekście dążenia przeciwnika do odkrycia koncepcji działania strony antagonistycznej.

W amerykańskich koncepcjach, związki taktyczne w natarciu tworzą dwa zgrupowania: pierwsze - sił i środków ogniowych oraz drugie - sił i środków manewrowych. Każde z tych zgrupowań dążąc do osiągnięcia wspólnego celu, w skoordynowany sposób realizuje zadania cząstkowe. Zadaniem zgrupowań ogniowych jest niszczenie przeciwnika ogniem oraz zabezpieczenie prowadzenia działań własnym siłom i środkom manewrowym. Z kolei zgrupowanie sił manewrowych realizuje zadanie zbliżenia się do prze-

⁷¹ J. Zieliński, Rozważania o tworzeniu zgrupowań uderzeniowych, *Myśl Wojskowa* 1986, nr 4, s. 30; W. Partyka, O tworzeniu zgrupowań na szczeblach operacyjnych, *Myśl Wojskowa* 1986, nr 3, s. 22.

ciwnika pod osłoną uderzeń ogniowych i ostateczne rozbitcie lub zniszczenie go w bezpośrednim starciu⁷².

Wyniki analiz i ocen praktyki ćwiczebnej wskazują, że zwykle w natarciu związku taktycznego tworzone zgrupowania lądowe składają się z dwóch brygad w pierwszym rzucie i jednej brygady w odwodzie. Jest to uznawany za klasyczny sposób podziału sił dywizji podczas przechodzenia do natarcia bez styczności z przeciwnikiem. Z kolei podczas przechodzenia do natarcia ze styczności z przeciwnikiem, czynnikiem decydującym o podziale sił będzie między innymi ich ilość, jaką można wykorzystać do tworzenia zgrupowań.

Aby utworzyć silne, lądowe zgrupowanie uderzeniowe, które wykona przewidywane zadania zgodnie z koncepcją dowódcy należy dokonać stosownych zmian w dotychczasowym podziale sił.

Wstępna analiza struktur organizacyjnych i wyposażenia związku taktycznego, oddziału wskazuje, że istnieją możliwości tworzenia lądowych zgrupowań uderzeniowych. Znaczące trudności występują natomiast w tworzeniu powietrznych zgrupowań uderzeniowych. Współczesne związki taktyczne (ogólnowojskowe) wojsk lądowych nie posiadają etatowych sił i środków mogących stanowić podstawę do tworzenia zgrupowań powietrznych⁷³.

Analiza opracowań teoretycznych oraz praktycznych rozwiązań stosowanych przez niektóre nowoczesne armie świata wskazuje, że wprowadzenie do etatowych struktur dywizji jednostek aeromobilnych (śmigłowców bojowych) nie jest koncepcją nową, lecz perspektywnym modelem struktury organizacyjnej związku taktycznego⁷⁴.

Na podstawie przeprowadzonych analiz i ocen do dalszych rozważań pod pojęciem powietrznego zgrupowania przyjęto, że są to siły i środki zdolne nie tylko do manewrowania w powietrzu, ale także do prowadzenia walki z powietrza oraz z lądu i powietrza.

⁷² P. Woźniak, Siły lądowe wybranych państw w walce i operacji, Warszawa 1998, s. 110.

⁷³ Obecnie jedynie amerykańskie dywizje posiadają organiczne śmigłowce w swoich strukturach.

Por. M. McMahon, Aviation Restructure Initiative - corps aviation brigade, theater aviation, US Army Aviation Digest, March/April 1994; T. Clancy, Kawaleria pancerna, Gdańsk 1998, s. 252-254.

⁷⁴ M. Huzarski, Zagadnienia Taktyki, s. 60; T. Clancy, Kawaleria ..., s. 252-254.

Stosownie do tego przyjęto, że mogą to być jednostki: kawalerii powietrznej, desantowoszturmowe, powietrznodesantowe i lotnictwa wojsk lądowych, które etatowo posiadają śmigłowce⁷⁵. Mogą to być również doraźnie tworzone zgrupowania desantowoszturmowe i desanty śmigłowcowe. Wobec powyższego powietrzne zgrupowania uderzeniowe organizuje się na bazie pododdziałów wyposażonych w śmigłowce bojowe.

Przewiduje się, że powietrzny wymiar w natarciu o charakterze powietrzno-lądowym wyrażał się będzie w dwojaki sposób. Pierwszy polegający na działaniu sił aeromobilnych na korzyść nacierających wojsk w ramach współdziałania. Często ich wyników nie będzie widać w pasie natarcia, gdyż znajdować będą się one poza nim. Stanowiąc będą treść zadań realizowanych w ramach działań w głębi. Drugi natomiast, bardziej korzystny dla nacierającego, poprzez wydzielenie do jego dyspozycji powyżej wymienionych sił i środków. Pozwala to, bowiem nacierającemu dowódcy lądowemu na pełne wykorzystanie, zgodnie z własną koncepcją rozegrania walki, atutów zgrupowania powietrznego. Ich użycie nastąpi w pasie nacierającego.

W amerykańskich dywizjach zgrupowanie powietrzne tworzone jest z organicznej brygady śmigłowców. W armii belgijskiej i holenderskiej zwykle przydziela się do dywizji na czas prowadzenia natarcia batalion śmigłowców przeciwpancernych, dodatkowo mogą działać wydzielone siły desantowoszturmowe⁷⁶.

Istnieją, zatem podstawy do wnioskowania, że zgrupowanie powietrzne w natarciu związku taktycznego może być organizowane w sile od wzmocnionej kompanii do wzmocnionego batalionu.

W działaniach zaczepnych wzrasta rola szybkich i skoordynowanych oraz zsynchronizowanych uderzeń w trzech wymiarach. Precyzyjne uderzenia ogniowe i rażenie elektroniczne towarzyszyć będą atakom powietrznym i lądowym. Ich celem mogą być wybrane obiekty i środki walki w głębi ugrupowania przeciwnika w całej głębokości pasa natarcia.

⁷⁵ Siły te określa się jako aeromobilne. Por. Regulamin działań ..., s. 30.

⁷⁶ J. Posobiec, Koordynacja działań lądowych i powietrznych ...op. cit., Warszawa 2000, s. 110.

Wyniki analiz i ocen kierunków występujących w większości nowoczesnych armii świata ukazują szereg znaczących zmian w strukturach organizacyjnych, dostosowujące związki taktyczne oddziały i pododdziały do potrzeb i wymogów z informatyzowanego, powietrzno-lądowego charakteru walki. Posiadane siły środki odpowiednio rozdzielone stanowią zasadniczą kwestię poprawnie formowanego ugrupowania.

W obowiązujących dokumentach normatywnych w skład ugrupowania wchodzi elementy podstawowe (stałe) i dodatkowe (tworzone doraźnie). Do elementów stałych zaliczamy; pierwszy rzut, odwód ogólnowojskowy, jednostki artylerii, przeciwlotnicze, odwody specjalne, stanowiska dowodzenia oraz jednostki logistyczne. Dodatkowo tworzone mogą być: taktyczne desanty powietrzne, oddziały wydzielone, zgrupowania (grupy) desantowo-szturmowe. W zależności od sytuacji i potrzeb mogą być organizowane inne⁷⁷.

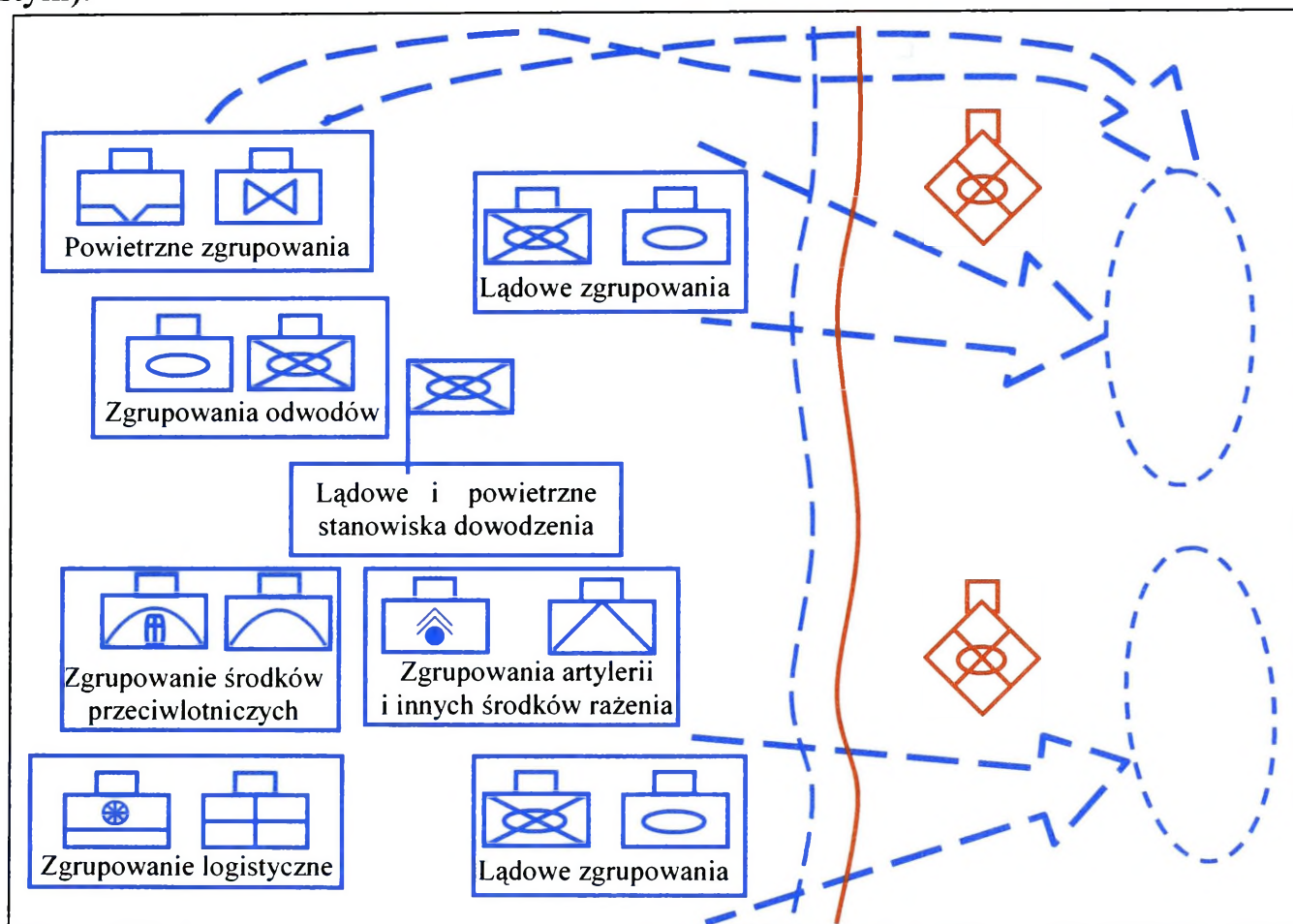
W kwestii tworzenia i klasyfikacji elementów ugrupowania wobec powietrzno-lądowego wymiaru natarcia interesujące stanowisko, przedstawił W. Kaczmarek w swojej rozprawie habilitacyjnej. Uznał on, że obecne rozwiązania wymagają bardziej nowoczesniejszego podejścia i stosownie do tego zaproponował, aby ugrupowanie związku taktycznego w natarciu o charakterze powietrzno-lądowym obejmowało następujące elementy⁷⁸:

- lądowe zgrupowanie taktyczne;
- powietrzne zgrupowanie taktyczne;
- zgrupowanie odwodów dowódcy związku taktycznego (w jego składzie odwody ogólnowojskowe, odwody rodzajów wojsk, elementy rozpoznania oraz siły do realizacji zadań o charakterze rajdowym, oddziały wydzielone i obejścia, itp.);
- zgrupowanie artylerii wsparcia ogólnego oraz innych środków rażenia;
- zgrupowanie środków przeciwlotniczych;
- lądowe i powietrzne stanowiska (punkty) dowodzenia;
- zgrupowanie logistyczne.

⁷⁷ Regulamin działań wojsk lądowych, Warszawa 1999, s. 105.

⁷⁸ W. Kaczmarek, Natarcie związku ..., s. 128.

W wyniku ocen i analiz struktur oraz wyposażenia wojsk można stwierdzić, że tworzone elementy ugrupowania nacierającego mogą mieć charakter strukturalno-funkcyjny (rys.3). Natomiast w aspekcie udziału w walce można je podzielić na: walczące i wspierające (zarówno ogniowo, elektronicznie, jak i w zakresie dowodzenia i logistyki).

Rys.3. Elementy funkcjonalne (zgrupowania taktyczne) w natarciu

Źródło: Opracowane na podstawie W. Kaczmarek, Natarcie związku taktycznego, Warszawa 1997

Istotą wykorzystania zgrupowań w natarciu jest wykonanie głównego uderzenia w decydującym kierunku w celu uzyskania przewagi zapewniającej realizację zadania przy jak najmniejszych stratach własnych. Nieodzowne jest również potęgowanie uderzenia i zapewnienie wysokiej manewrowości działań przez cały okres natarcia oraz możliwości utrzymania opanowanych obiektów i odparcia ewentualnych prób odzyskania ich przez przeciwnika. Konflikty zbrojne dostarczają przykładów, które powinny stanowić podstawę do modyfikacji założeń i sposobów działania. W czasie wojny w Iraku w 2003 roku

amerykanie w celu opanowania mostu na Eufracie leżącego 30 km od Bagdadu zorganizowali zgrupowanie taktyczne. Utworzone zostało na bazie batalionu z 3 DP. Liczyło ono ok. tysiąca żołnierzy, 30 czołgów i 12 transporterów opancerzonych. Amerykanie bez większych problemów 2 kwietnia 2003r. zajęli most. Jednak w nocy dowódca zgrupowania otrzymał informacje, że Irakijczycy w sile jednej brygady ruszyli do kontrataku w celu odzyskania utraconej przeprawy na Eufracie. Około godz. trzeciej rozpoczęła się walka. Okazało się jednak, że atakujące zgrupowanie Irakijczyków liczyło ok. trzech brygad, w tym doborowe jednostki Gwardii Narodowej Saddama Husajna (10 tysięcy żołnierzy ponad 100 czołgów i transporterów opancerzonych). W całkowitych ciemnościach kilkakrotnie mniej liczne zgrupowanie amerykańskie rozbiło kontratakujących⁷⁹.

Zdecydowana przewaga technologiczna i doskonale wyszkolenie amerykańców unaocznilo, jakie mogą być skutki starcia nie nadążających za postępem armii, która w walce poniosła olbrzymie straty w sprzęcie i ludziach. To zdarzenie wykazało również jak niedoskonała i zawodna jest jeszcze informacyjna supremacja sieciocentrycznych (NCW)⁸⁰ koncepcji walki testowanych przez amerykańców w rzeczywistej wojnie.

Podczas tworzenia zgrupowań istotnym staje się zgromadzenie odpowiedniego potencjału i osiągnięcie przewagi nad przeciwnikiem, zarówno ilościowej jak i jakościowej. Analizy licznych materiałów źródłowych dotyczących natarcia wskazują, że w przeszłości dążono zwykle do osiągnięcia trzykrotnej i większej przewagi nad przeciwnikiem, co zapewniało odpowiednie tempo natarcia zgrupowań uderzeniowych.⁸¹ Obecnie coraz częściej przyjmuje się, że na wybranych kierunkach, w określonym miejscu i czasie należy stworzyć przewagę względną nad przeciwnikiem poprzez koncentrację wysiłku wszystkich pozostających w dyspozycji dowódcy sił i środków. Działania powinny koncentrować się na masowaniu efektów w walce z przeciwnikiem poprzez sprawne dowodzenie zróżnicowanymi w formie, jakości i możliwościach zgrupowaniach, które odpowiednio zabezpieczone informacyjnie i logistycznie pozwolą osiągnąć sukces w walce.

⁷⁹ E. Bendyk, Bajty w boju, *Polityka* nr 11 (2495), 19 marca 2005.

⁸⁰ NCW – Network Centric Warfare.

⁸¹ T. Awsiuk, Tworzenie zgrupowań uderzeniowych, *Myśl Wojskowa* 1986, nr 4, s. 23.

3.5.2. Właściwości zgrupowań taktycznych w obronie

Dostosowanie się do wyzwań współczesnej i przyszłej wojny przyczynia się do zasadniczych przeobrażeń teoretycznych i praktycznych rozwiązań funkcjonujących w obronie. Szybkość, przewaga jakościowa w tym technologiczna sprzężona informacją przekazywaną doskonale wyposażonym i wyszkolonym zgrupowaniom wpływa na efektywność współczesnych działań o charakterze obronnym. Powietrzno-lądowy charakter staje się nieodzownym składnikiem działań szczebla nie tylko operacyjnego, ale przede wszystkim taktycznego. Powszechnym zjawiskiem będą walki prowadzone na samodzielnych kierunkach przy otwartych skrzydłach, często bez sąsiadów. Dynamizm, niejasność sytuacji, duże wymagania w zakresie manewrowości wzmagać będą potrzeby w zakresie skutecznego koordynowania i synchronizowania działań zgrupowań taktycznych prowadzących obronę pozycyjną, manewrową czy też przestrzenną. Nieodzownym składnikiem powietrzno-lądowego natarcia prowadzonego przez przeciwnika, staje się wykorzystanie elektronicznego wymiaru, nie tylko do rozpoznania i zakłócania, ale również destrukcyjnego oddziaływania na systemy dowodzenia i informatycznego wsparcia działań.

Częstkowa identyfikacja celów obrony, a w szczególności ich mnogość wskazuje na znaczną złożoność problematyki obrony, która w wyraźny sposób ewoluuje, zmieniając swoje oblicze i dostosowuje się do wymogów powietrzno-lądowego, z informatyzowanego, sieciocentrycznego pola walki XXI wieku. Dociekania badawcze wskazują, że każdy z przedstawionych celów cząstkowych może być osiąganym niezależnie od siebie. Dotyczy to w szczególności wykonawców, którzy realizując zadania cząstkowe dążą do osiągnięcia celów szczegółowych z punktu widzenia całości organizacji. Zwykle jednak występują między nimi związki i sprzężenia o charakterze zwrotnym. Uwarunkowane jest to konkretnymi sytuacjami i potrzebami obrony. Cel również jest przypisany do odpowiedniego rodzaju obrony, pozycyjnej lub manewrowej. Osiągnięcie ostatecznego celu działania, czyli stanu końcowego warunkowane jest celami cząstkowymi poszczególnych zgrupowań organizowanych w obronie.

Osiąganie celu walki w działaniach obronnych staje się niezwykle trudne we współczesnych uwarunkowaniach. Obrona traktowana jest jako działania dynamiczne, w których statyczne zachowania obrońcy muszą być podporządkowane aktywności, manewrowi i inicjatywie broniących się związków taktycznych (oddziałów). Obrona to nie oczekiwanie na uderzenie, lecz mylenie co do jej struktury, a w szczególności rejonu kluczowego, manewr zgrupowaniami, wykonywanie uderzeń na podchodzącego i rozwijającego się przeciwnika. Na współczesnym polu walki bierne oczekiwanie na działania przeciwnika może oznaczać tylko jedno – porażkę. Teza ta znajduje potwierdzenie w wielu konfliktach zbrojnych drugiej połowy XX i początków XXI wieku.

Wyniki analiz ostatnio pojawiających się opracowań świadczą, że przeobrażenia dokonujące się w teorii nie pozostały bez wpływu na problematykę zadań w obronie związku taktycznego (oddziału). Nowe tendencje w dowodzeniu preferujące dowodzenie przez cele w znacznym stopniu przyczyniły się do odejścia od precyzyjnego określania zadań wraz ze sposobem ich wykonania na rzecz niekrępującego dowódcę wskazania celu walki w ustalonym czasie. Takie zadania pozostawiają dowódcy szersze pole do wykazania inicjatywy i zgodne są z zasadą swobody działań. W zależności od sytuacji pozwalają na użycie sił i środków oraz dobór form i metod działania, które gwarantują osiągnięcie sukcesu w obronie⁸².

Wynika z tego, że tworząc zgrupowania w obronie, stosownie do swojej koncepcji dowódca wydziela siły i organizując zgrupowania przeznaczone do działań w głównym pasie obrony. Powinny one mieć możliwość zatrzymania natarcia przeciwnika. Możliwości tych sił zwiększą się, jeśli przed przednią linią obrony będzie walczył kierowany przez dowódcę odpowiednio wzmocniony element ugrupowania bojowego, stanowiący w istocie kolejne zgrupowanie taktyczne. Zgrupowania odwodowe rozmieszczone w tyłowym pasie obrony będą wykorzystywane do jej wzmocnienia i wykonywania zwrotów zaczepnych.

⁸² J. Posobiec, *Koordinacja działań obronnych na szczeblach taktycznych*, Warszawa 2001, s. 40.

Wyniki analiz i ocen wskazują, że stosownie do treści (celu) otrzymanego zadania związek taktyczny przyjmuje określone ugrupowanie. Tworzenie ugrupowania w warunkach powietrzno-lądowego charakteru natarcia jest zamierzeniem niezwykle trudnym. Od tego, jak rozdzielono posiadane siły i środki, jak je urzutowano, w jakiej kolejności powinny włączać się do walki, zależy w dużej mierze efektywność wykorzystania ich możliwości bojowych w osiaganiu wskazanych celów obrony. Spełnienie wymogu potęgowania działań, jednoczesnego oddziaływania na całą głębokość nacierającego przeciwnika, manewrowania elementami ugrupowania, a nade wszystko racjonalnego wykorzystania potencjału bojowego stawia przed dowódcą z jednej strony znaczne pole do popisu, z drugiej określone trudności w wyborze i podziale sił. W aspekcie tworzenia zgrupowań rodzą się również określone trudności związane z narastającymi potrzebami sprawnego dowodzenia zróżnicowanymi zgrupowaniami. Wyniki badań wskazują, że na wzrost potrzeb dowodzenia ma wpływ: ilość zgrupowań, istota wykonywanych przez nie zadań, specyfika działania, współzależności elementów ugrupowania, ilość informacji i powiązania informacyjne.

Tworzenie zgrupowań obronnych następuje w sposób: **dynamiczny**, **statyczny** lub **mieszany**. Dynamiczny polega na formowaniu zgrupowań w trakcie zajmowania rejonów odpowiedzialności, niejako w marszu. Wyznaczone uprzednio siły i środki kierować będą się bezpośrednio do wyznaczonych rejonów, przechodząc jednocześnie w podporządkowanie dowódcy zgrupowania. Drugim sposobem, statycznym zgrupowania tworzone będą po zajęciu rejonu, gdzie nastąpi proces zmian w istniejących strukturach i przemieszczać będą się tylko siły zmieniające podporządkowanie. Często też w trakcie walki pojawi się potrzeba reorganizacji dotychczasowych zgrupowań. Z kolei trzeci stanowi w zasadzie połączenie dynamicznego ze statycznym. W opinii teoretyków i praktyków ma on najczęstsze zastosowanie. Dowódca tworzący zgrupowania obronne z marszu zwykle dokonuje korekt po zajęciu rejonu konstruując ugrupowanie bojowe. Występuje tu również pewna zależność, im niższy szczebel i zakres zmian tym łatwiej je dokonać.

Wyniki analiz i ocen tendencji występujących w większości nowoczesnych armii świata ukazują znaczące zmiany w strukturach organizacyjnych, dostosowujące związki

taktyczne, oddziały do potrzeb sieciocentrycznego, wielowymiarowego i często rozproszonego charakteru walki. Posiadane siły i środki odpowiednio rozdzielone stanowią zasadniczą kwestię poprawnie formowanego ugrupowania.

W obowiązujących dokumentach normatywnych w skład ugrupowania organizowanego w obronie wchodzi elementy podstawowe i dodatkowe. Do elementów stałych zaliczamy: pierwszy rzut, odwód ogólnowojskowy, jednostki artylerii, przeciwlotnicze, odwody specjalne, elementy rozpoznania i walki elektronicznej, oddziały zaporowe, stanowiska dowodzenia, jednostki i urządzenia logistyczne, odwody innych rodzajów wojsk. Dodatkowo tworzone mogą być: zgrupowania takie jak: taktyczne desanty powietrzne, oddziały wydzielone, zgrupowania (grupy) desantowo-szturmowe, odwody przeciwdesantowe, oddziały ratunkowo-ewakuacyjne. W zależności od sytuacji i potrzeb mogą być organizowane inne⁸³.

Dowódca związku taktycznego (oddziału) określając sposób wykonania zadania decyduje się na przyjęcie stosownego do możliwości i charakteru działania przeciwnika ugrupowania bojowego. Dlatego też **ugrupowanie bojowe** to celowe rozmieszczenie sił i środków zorganizowanych w zgrupowania w terenie zapewniające wykonanie postawionego zadania.

Pierwszy rzut – jest najważniejszym elementem przyjętego ugrupowania. Faktycznie są to zgrupowania przeznaczone do zatrzymania natarcia przed przednią linią obrony lub w głębi bronionego pasa (rejonu). W jego skład wchodzi: jeden, dwa brygadowe zgrupowania (dwa, trzy batalionowe). O liczbie oddziałów (batalionów) przeznaczonych do pierwszego rzutu decydować będzie szerokość pasa (rejonu) obrony, jaki przyjęty sposób prowadzenia walki.

Zgrupowania Odwodowe (odwody ogólnowojskowe) (związku taktycznego, oddziału) przeznaczony jest do wykonywania kontrataków w celu odtworzenia przedniej linii obrony. Mogą również wzmacniać obronę na zagrożonych kierunkach poprzez zajmowanie rubieży ogniowych (całością sił lub częściami), jak też pogłębiać ją broniąc

⁸³ Taktyka ogólna wojsk lądowych, Warszawa 2001, s. 53-54.

trzeciej pozycji i stwarzając w ten sposób warunki do wykonania zwrotu zaczepnego przez przełożonego (dowódcę korpusu). Jest również odpowiedzialny za prowadzenie walki z tymi elementami ugrupowania przeciwnika, które znalazły się w tyłowym pasie obrony.

Zgrupowanie odwodowe może także samodzielnie wykonywać zwroty zaczepne. Podstawowym zadaniem **odwodu oddziału** będzie wspólnie z pododdziałami broniącymi się na pierwszej pozycji, zatrzymać natarcie, tworząc tym samym warunki do wykonania zwrotu zaczepnego odwodem związku taktycznego. Podobnie jak odwód przełożonego może zwalczać pododdziały przeciwnika, które przeniknęły przez pierwszą pozycję i znalazły się w tyłowym rejonie obrony. Do dowodu dowódca związku taktycznego (oddziału) może przeznaczyć siły wielkości oddziału (pododdziału).

Oddział wydzielony jest przeznaczony do walki w pasie sił przesłaniania. Jest to zgrupowanie, w którego skład może wchodzić wzmocniony batalion lub oddział. Walką tego elementu kieruje dowódca związku taktycznego. Ponadto jego walka powinna być wspierana ogniem artylerii oraz wysiłkiem LWL (jeśli związek taktyczny otrzyma).

Grupa desantowo-szturmowa (zgrupowanie desantowo-szturmowe) może wykonywać różne zadania, w tym w pasie sił przesłaniania. Wspólnie z oddziałem wydzielonym lub samodzielnie będzie niszczyć ważne obiekty ugrupowania przeciwnika jak stanowiska dowodzenia, elementy i urządzenia logistyczne, które będą wykonywały marsz do linii ataku. Element ten może być utworzony w momencie, gdy związek taktyczny dysponuje wysiłkiem LWL. Siły, które może przeznaczyć do tego elementu to zwykle wzmocniona piechota z kompanii zmechanizowanej. Wyznaczanie większej ilości sił do tego elementu jest ograniczone ilością śmigłowców w przydzielonym wysiłku.

Ze względu na specyfikę działania, najbardziej efektywne są specjalistyczne zgrupowania np. kawalerii powietrznej niż pododdziały zmechanizowane, który doraźnie wykorzystują śmigłowce.

Taktyczny desant powietrzny jest również doraźnym elementem ugrupowania bojowego tworzonego wówczas, gdy związek taktyczny będzie dysponował wysiłkiem LWL. Przeznaczony będzie do walki w pasie sił przesłaniania. Poprzez czasową obronę

newralgicznych obiektów terenowych będzie zakłócał sprawny marsz przeciwnika na linię ataku. Należy również przewidzieć sposób działania sił desantu po wykonaniu zadania. Może on pozostać w ugrupowaniu przeciwnika i prowadzić walkę na jego tyłach, lub też przebijać się do wojsk własnych. Sposób działania po wykonaniu zadania zależy będzie od decyzji dowódcy związku taktycznego.

Odwód przeciwdesantowy – przeznaczony jest do szybkiego podjęcia walki z desantem (desantami) powietrznym przeciwnika, który wylądował w tyłowym pasie obrony związku taktycznego. W skład zgrupowania wojsk tworzącego odwód mogą wchodzić siły do wzmocnionego batalionu. Zgrupowanie rozmieszcza się w rejonie obiektu, którego uchwycenie jest opłacalne dla zapewnienia przeciwnikowi wysokiego tempa natarcia. Takie rozmieszczanie (w pobliżu obiektów) spowoduje, że w momencie lądowania desantu jest on w stanie natychmiast podjąć z nim skuteczną walkę. Jeśli brak jest pewności, co do miejsca lądowania ewentualnego desantu, to wszystkie elementy ugrupowania bojowego znajdujące się w tyłowym pasie obrony powinny być gotowe do wydzielenia sił, które w chwili lądowania desantu podejmą z nim walkę.

Uogólniając przedstawione w niniejszym rozdziale treści uzyskanych wyników badań, możemy sformułować następujące konstatacje:

Prowadzeniem działań w całym pasie (rejonie) odpowiedzialności obronnej związku taktycznego uzależnione jest od koncepcji rozegrania walki, miejsca w ugrupowaniu operacyjnym, otrzymanego od przełożonego wsparcia i wzmocnienia. Ścisłe powiązanie działań broniących się zgrupowań w ramach działań w głębi, w styczności i na tyłach zarówno w wymiarze lądowym, jak i powietrznym ma decydujące znaczenie dla osiągnięcia wyższej efektywności, która powinna przejawiać się przede wszystkim: angażowaniem mniejszych sił do wykonania zadania, mniejszymi stratami, skróceniem czasu działania.

Różniące się od siebie zgrupowania rodzajów wojsk prowadzących walkę obronną, mimo asymetrycznej wielkości, jakości i specyfiki zadania muszą być ze sobą zespolone. Oznacza to, że cel działań każdego z osobna ma nie mniejsze znaczenie. Przeciwnie, często mogą one wykonywać zadania o rozstrzygającym znaczeniu dla broniącego się. Wyniki przeprowadzonych analiz i ocen wskazują, że stosownie do tego dowództwo i sztab

związku taktycznego, określając ramy wykonania zadania, muszą mieć na uwadze fakt jedności celu osiąganego poprzez zróżnicowane w swej treści zadania taktyczne wszystkich zgrupowań.

3.5.3. Właściwości zgrupowań taktycznych w działaniach opóźniających

Przemiany końca XX wieku zaowocowały uznaniem działań opóźniających w klasyfikacji działań taktycznych za podstawowy rodzaj walki. Dostrzeżono ich rolę i znaczenie jako rodzaju walki, a nie działań ukierunkowanych jedynie na stworzenie warunków do prowadzenia obrony.

Istotą działań opóźniających jest unikanie przewlekłych walk przez stawianie nacierającym wojskom przeciwnika oporu na kolejnych liniach (pozycjach) opóźniania, a jednocześnie unikania rozstrzygających starć, co ma zapewnić zachowanie zdolności bojowej oraz swobodę manewru⁸⁴.

Zachodzące na polu walki zjawiska, w których pod naporem przeważających sił przeciwnika, oddaje się teren, dążąc jednocześnie do zyskania i na czasie oraz zadania mu maksymalnych strat nie są nowe. Stały się one obszarem intensywnych analiz i ocen zmierzających do doskonalenia i opracowania nowych sposobów walki w uwarunkowaniach dynamicznego, sieciocentrycznego pola walki XXI wieku.

Analiza właściwości prowadzenia działań opóźniających wskazuje, że główną rolę w osiągnięciu celu spełniają specjalnie to tego tworzone zgrupowania, które stawiają opór, nie wdając się w przewlekłe walki. Następnie w sposób zorganizowany opuszczają zajmowaną linię (pozycję) opóźniania, by ponownie stawić zacięty opór na kolejnej. Jest to bezpośrednio związane z faktem, że przeciwnik posiada zwykle przewagę w zakresie sił i swobody działania, zatem wdanie się w uporczywe walki może doprowadzić do oskrzydlenia lub odcięcia zgrupowań prowadzących opóźnianie. Konsekwencją tego może być ich rozbicie i zniszczenie, a tym samym nie wykonanie powierzonego zadania. Zgrupowania walczących wojsk, wspierane przez środki i siły przełożonego unikając rozstrzyga-

⁸⁴ FM 71-100 Division Operations, Headquarters Department of the Army, Waszyngton 1996, s. 6-2.

jących starć systematyczne powstrzymują ruch przeciwnika i tym samym obniżają tempo jego działań.

W działaniach opóźniających zgrupowania taktyczne w zależności od sytuacji realizują zadania polegające na obronie, wycofaniu się lub kontratakach⁸⁵. Tak zróżnicowane i skomplikowane treści zadań realizowane są w dynamicznie zmieniających się warunkach. Dobrze przygotowane i prowadzone działania utrudniają nacierającemu przeciwnikowi osiągnięcie zakładanych celów w warunkach posiadania przewagi. Ważnym, z punktu widzenia zgrupowania jest fakt, że można prowadzić je niewielkimi, wysoce manewrowymi, ale autonomicznymi zgrupowaniami w stosunkowo dużym obszarze. Wydzielone zgrupowania w przydzielonych pasa opóźniania mogą walczyć w wyznaczonym rejonie lub na kierunku opóźniania, w których określa się linie opóźniania: przednią, pośrednią, końcową⁸⁶.

Każda z nich może być obsadzona przez wcześniej przygotowane zgrupowanie. Pomiędzy liniami opóźniania planuje się kontrataki z ograniczonym celem. Działania te mogą mieć miejsce podczas obrony, wycofania oraz walk w okrążeniu i wychodzenia z niego, jak też stanowić pierwszy etap obrony manewrowej i być wynikiem organizacji pasa przesłaniania lub pozycji przedniej⁸⁷.

Zasadniczym elementem struktury działań opóźniających jest pozycja opóźniania. Przyjmuje się, że pozycje opóźniania stanowią równowartość zgrupowania batalionowego lub w niektórych sytuacjach kompanijne rejony opóźniania rozmieszczone nieregularnie w terenie na prawdopodobnych kierunkach działań przeciwnika. Batalion działając w składzie brygady powinien realizować podstawowe zadania bojowe przy użyciu organicznych (własnych) sił i środków jednak w działaniach opóźniających jest dodatkowo wzmacniany. Tworzy się odpowiednie zgrupowania, których działania wspierane są w newralgicznych okresach walki przez zgrupowania wojsk wspierających lub zabezpieczających.

⁸⁵ Z. Ścibiorek, *Zasady prowadzenia działań opóźniających przez oddziały i pododdziały ogólnowojskowe „OPÓR I”*, Warszawa 1996, s. 10.

⁸⁶ Z. Ścibiorek, *Działania opóźniające pułku.....*, op. cit., s. 48.

⁸⁷ A. Bujak, J. Posobiec, P. Paździorek, *Wyznaczniki wykonania zadania taktycznego*, Warszawa 2004, s. 124.

W wielu ocenach najbardziej predysponowanym pododdziałem przeznaczonym do tworzenia zgrupowania taktycznego i walki na pozycji opóźniania jest batalion zmechanizowany (czołgów). Zarówno batalion zmechanizowany jak i batalion czołgów dysponują bowiem znaczącymi możliwościami manewrowymi i dużym potencjałem bojowym, pozwalającymi im na wykonanie wszystkich podstawowych zadań taktycznych⁸⁸.

Zgrupowanie zbudowane na bazie batalionu zmechanizowanego lub czołgów mogą zniszczyć w obronie porównywalne siły przeciwnika. Również podobna jest ich zdolność do pokonywania terenu po drogach i na przełaj. W szczególny sposób predysponuje je to do prowadzenia działań opóźniających.

Inne, szczególnie skuteczne w działaniach opóźniających będą wojska aeromobilne. Ich możliwości działań rajdowych, szybkich manewrów oraz duża siła ognia powodują, że utworzone z nich zgrupowania będą bardzo przydatne w takich działaniach.

Specyfika działań opóźniających to przede wszystkim: duża dynamika działań, gwałtowne zmiany sytuacji taktycznej i potrzeba szybkiego reagowania na zagrożenia. To także dążenie do wykorzystania zaistniałych sprzyjających sytuacji i eliminowanie zagrożenia. Doświadczenia wskazują, że nie jest to łatwe, bowiem zgrupowania działają w szerszych i głębszych psach, rejonach odpowiedzialności. Występują trudności z zachowaniem więzi taktycznej pomiędzy poszczególnymi zgrupowaniami i elementami ich ugrupowania. Dużego znaczenia, w tej sytuacji nabiera odpowiednie usamodzielnienie zgrupowań, ich autonomiczność, elastyczność działania, mobilność i możliwości bojowe. Cechy te, kształtowane są w trakcie procesu tworzenia zgrupowań i powinny zostać wyeksponowane w sposób adekwatny do potrzeb i możliwości tworzących zgrupowania związków taktycznych i oddziałów. Ma to również kluczowe znaczenie dla stworzenia warunków do skutecznego prowadzenia walki w myśl zamiaru dowódcy.

Działania opóźniające będą z pewnością stałym elementem przyszłych działań taktycznych, a ich zakres i sposoby będą z pewnością ulegały modyfikacjom stosownie do rozwoju sił i środków walki oraz przemian pola walki. Również ich cele oraz założenia

⁸⁸ Taktyka ogólna wojsk lądowych, Warszawa 2001, s. 74.

osiągnięcia stanu końcowego mogą się zmieniać. W przyjmowanych rozwiązaniach tworzenia zgrupowań należy zawsze być elastycznym i twórczo podchodzić do składu, struktur i wyposażenia formowanych sił zadaniowych do prowadzenia tego specyficznego i trudnego rodzaju walki. Nie mogą one być schematyczne i szablonowe⁸⁹.

W celu maksymalnego wykorzystania możliwości bojowych utworzonych zgrupowań dowódca organizujący działanie w ramach wariantu działania przyjmuje ugrupowanie dowiązane do: terenu, potencjału bojowego i spodziewanego charakteru działania przeciwnika. Należy liczyć się z wydzieleniem zgrupowań taktycznych (grup bojowych) tworzonych na bazie batalionu (kompanii), które wspierać będą siły i środki pododdziałów rodzajów wojsk. Otrzymają one zadanie stanowiące element spójny wobec zakładanego przez przełożonego stanu końcowego, zgodnie z ich specyficznymi możliwościami.

W działaniach opóźniających od składu sił i możliwości bojowych przeciwnika, możliwości wojsk własnych, celu opóźniania i warunków terenowych uzależnione są rodzaje opóźniania. Stosownie do tego wyróżniane są następujące⁹⁰:

- ciągłe, metodą obsadzania kolejnych pozycji;
- przemienne, metodą przekraczania;
- kombinowane.

Z punktu widzenia zgrupowań, każda z metod opóźniania ma swoje wady i zalety. Opóźnianie ciągłe na kolejnych liniach pozwala skupić wysiłek całości zgrupowania jednak niewielką głębokość ugrupowania (nie obsadzone kolejne linie opóźniania przez wojska), jak również mało czasu na zorganizowanie kolejnej linii, ponadto może to nastąpić pod presją przeciwnika, doprowadzić może do poważnych perturbacji w działaniach zgrupowania organizującego opóźnianie.

Z kolei opóźnianie przemienne pozwala na rozbudowę inżynierską w głębi ugrupowania, przygotowanie terenu, zapewnia też większą ilość czasu na przygotowanie kolejnych linii. Wymaga ono jednak tworzenia i zaangażowania większej liczby, ale mniej-

⁸⁹ A. Bujak, J. Posobiec, P. Paździorek *Wyznaczniki wykonania ...op. cit.*, Warszawa 2004, s. 147.

⁹⁰ Z. Ścibiorek, *Działania opóźniające*, Warszawa 1996, s. 60.

szych zgrupowań.. Opóźnianie metodą kombinowaną łączy zalety i ograniczenia obu poprzednich.

Wyniki analiz i ocen pozwalają stwierdzić, że przyjęty sposób wpłynie bezpośrednio na struktury i wyposażenie zgrupowań, które realizować będą zadania.

Zgrupowania prowadzące działania opóźniające muszą efektywnie wykorzystywać warunki terenowe, przez co zmuszą przeciwnika do prowadzenia wyczerpujących walk dla osiągnięcia jego celów działania. Jednocześnie umiejętne wykorzystanie terenu rekompensuje niedobór sił i środków, gdyż przeszkody terenowe - w połączeniu z ogniem - staną się obiektami uderzeń, nawet w odniesieniu do silniejszych sił przeciwnika, co będzie raczej regułą. Czas walki ściśle związany będzie ze sposobem działania przeciwnika, warunkami terenowymi, wymaganym okresem prowadzenia działań. W ramach posiadanych sił i środków dowódcy wyznaczą zgrupowania, które prowadzić będą aktywne opóźnianie przeciwnika, zgrupowania wycofujące się na kolejną linię opóźniania oraz zgrupowanie odwodowe. Często może być to czynnik o decydującym znaczeniu. W celu zwiększenia możliwości wykonania powierzonych zadań wzmocnione zostaną one artylerią do ognia pośredniego, siłami obrony przeciwlotniczej, pododdziałem saperów i innymi. Jednocześnie nastąpić musi wzmocnienie pod względem logistycznym, co zapewni konieczną samodzielność zgrupowań w wyznaczonym czasie.

Obok prowadzenia walki na kolejnych liniach opóźniania skutecznym środkiem hamującym tempo natarcia przeciwnika są zasadzki, kontrataki z ograniczonym celem organizowane zawczasu (planowo) lub doraźnie przez wydzielone zgrupowania lub ich część. Nie mniej efektywne są zaskakujące uderzenia śmigłowców oraz zgrupowań, grup prowadzących walkę na tyłach przeciwnika, również w okrążeniu. Śmiałe i zdecydowane uderzenia, nawet niewielkich liczebnie pododdziałów na newralgiczne elementy systemów rozpoznawczo-uderzeniowych, broni precyzyjnej, linie komunikacyjne, stanowiska dowodzenia i obiekty logistyczne stanowić będą element zaskoczenia, dezorganizacji działania i aktywności. Przy czym wszelkie działania tego typu stanowić będą cele cząstkowe ukierunkowane na cel ogólny całości. Należy w tym kontekście zauważyć, że tylko skuteczne wykonanie zadań przez zgrupowania w poszczególnych etapach pozwala na

kontynuowanie działań. Utrata części sił, która wyklucza wzajemne ubezpieczenie w odejściu i zajęciu kolejnych linii opóźniania powoduje niemożność kontynuowania skutecznej walki.

Wiele czynników wpływa na osiągnięcie sukcesu przez zgrupowania taktyczne walczące na kolejnych liniach opóźniania. W tym kontekście ważny jest wybór właściwych sił do zgrupowań, które zapewnią osiągnięcie celów działań opóźniających.

3.6. Wnioski

Przeprowadzone wieloaspektowe analizy i oceny właściwości, zasad i sposobów tworzenia zgrupowań taktycznych potwierdziły, iż na proces ich formowania wpływa wiele czynników. Niezwykle trudne jest precyzyjne określenie ich znaczenia w procesie przygotowania zgrupowania i prowadzenia działań. Stale rosnąca rola informacji wymaga innego podejścia do wielu kwestii związanych z doбором sił i środków przeznaczonych do wykonania zadań taktycznych. Współczesne i perspektywiczne uwarunkowania, szczególnie asymetryczne zagrożenia, sieciocentryczne koncepcje (NCW) przyszłego pola walki, wymagają bardziej precyzyjnego podejścia do problemu tworzenia zgrupowań mniejszych ilościowo, ale lepszych jakościowo, wyposażonych w najnowocześniejsze technologie walki, wspieranych przez specjalistyczne siły i środki.

Tworzone w walce zgrupowania powinny charakteryzować się dużą autonomicznością, mobilnością, samodzielnością i zdolnością do działania w różnych wymiarach pola walki, trwałością i odpornością na uderzenia przeciwnika, dużym potencjałem bojowym, siłą ognia, wysokim stopniem wyszkoleniem. Nie są to wszystkie atrybuty zgrupowań taktycznych, gdyż ich gama jest uzależniona w dużej mierze od rodzaju prowadzonej walki.

Struktury organizacyjne zgrupowań mają dynamiczny charakter, ze względu na ich zróżnicowanie i permanentne dostosowywanie do prognozowanych zadań. Ich głównym wyróżnikiem jest tymczasowość istnienia i działania w ramach formowanej struktury. Przy czym doraźność nigdy nie może oznaczać deprecjonowania wymagań. Jedną z zasadniczych przesłanek tworzenia zgrupowania jest właśnie potrzeba spełnienia wyższych

wymogów niż są w stanie sprostać tradycyjnie istniejące struktury organizacyjne, które dodatkowo działać muszą w tzw. „otoczeniu burzliwym”⁹¹. To dążenie do osiągnięcia wysokiej jakości wykonania określonych, zindywidualizowanych zadań wywiera ogromny wpływ na strukturę organizacyjną zgrupowania, jego wyposażenie, a w konsekwencji możliwości i wysoką efektywność ich działania, adekwatną do zadań w konkretnych warunkowaniach.

Nietrwale ramy organizacyjne zgrupowań mają również szereg mankamentów, które mogą uwidaczniać się w trakcie realizacji zadań. Na podstawie przeprowadzonych badań można stwierdzić, że należą do nich:

- brak zgrania całości organizacji (wszystkich elementów);
 - możliwość zaistnienia rozbieżnych celów funkcjonowania;
 - zróżnicowane właściwość i cechy działania poszczególnych członków
 - krótkotrwałość istnienia w ramach struktur;
 - nieznajomość lub mała znajomość możliwości poszczególnych elementów;
 - trudności w dowodzeniu zmodyfikowanymi czasowo strukturami;
 - potrzebą dostosowania się lepszych jakościowo elementów struktury do naj-słabszego ogniwa struktury np. w zakresie wykonania marszu przez zróżnicowane jako-ściowo środki transportowe (bojowe);
- wyraźnie zauważalna nieadekwatność istniejących stałych struktur do potrzeb i warunków pola walki

Powyższe niedoskonałości muszą być niwelowane w procesie tworzenia zgrupowań. Nieodzowne przy tym staje się przestrzeganie zasady angażowania do wykonania zadań sił doskonale wyposażonych, wyszkolonych potencjałach pozwalających wykonać postawione zadanie. Budowa zgrupowań odbywa się na podstawie dostępnych podczas procesu ich tworzenia przesłanek. W momencie ich powstawania wybierane jest optymalne rozwiązanie. Nie oznacza to, że jest ono obiektywnie najlepsze. Optymalizacja opierała się bowiem na dostępnych, a nie rzeczywiście istniejących przesłankach. Dopiero

⁹¹ J. A.F. Stoner i inni, *Kierowanie*, PWE Warszawa 1998, s. 319.

w działaniach prowadzonych przez zgrupowania nastąpi weryfikacja ich jakości i przydatności w walce.

Taktyczne zgrupowania nie są tylko nowym trendem w prowadzeniu walki, lecz jak najbardziej uzasadnionym etapem przeobrażeń zachodzących w koncepcjach i wizjach działań zbrojnych w uwarunkowaniach XXI wieku z uwagi na niemożliwość zbudowania uniwersalnej struktury organizacyjnej, która w pełni zapewniałaby realizację wszystkich, zróżnicowanych zadań przez współczesne wojska.

Rozdział 4

ZGRUPOWANIA ZADANIOWE W OPERACJI

4.1. Cel tworzenia zgrupowań zadaniowych

Wszelkie działania zgrupowań zadaniowych w okresie pokoju, kryzysu i wojny, których skutek doprowadza do osiągnięcia celu operacji to działania operacyjne. Obejmują one: rozwinięcie operacyjne, pogotowie operacyjne, przegrupowanie, przeciwkoncentrację oraz działania: zaczepne, obronne, osłonowe, reagowania kryzysowego, stabilizacyjne, pokojowe i humanitarne zgrupowań operacyjnych.

Skoordynowane użycie różnych rodzajów sił zbrojnych do osiągnięcia określonego celu nosi nazwę operacji, która jest częścią składową kampanii, a współcześnie coraz częściej samodzielną formą użycia sił zbrojnych. Operacja obejmuje: stworzenie zgrupowania operacyjnego; przegrupowanie sił na teatr działań operacyjnych; działania, w których wyniku osiągany jest jej cel militarny; wyjście sił z konfliktu i przegrupowanie do miejsc stałej dyslokacji; rozformowanie zgrupowania operacyjnego i odtworzenie zdolności bojowej.

W dobie dzisiejszej operacje możemy podzielić na: wojenne, reagowania kryzysowego i pokojowe.

Określając rodzaj operacji wojennej bierzemy pod uwagę główne kryterium, jakim jest jej cel. Może on być odniesiony do trzech wymiarów:

- wojsk własnych - nie dać się pobić;
- wojsk przeciwnika - pobić je lub zmniejszyć ich przewagę;
- terenu - utrzymać lub zdobyć go.

Odpowiednio zatem do tego celem może być:

- pobicie lub zniwelowanie przewagi przeciwnika przez prowadzenie działań na obszarze własnego kraju - to jest operacją obronną;
- pobicie przeciwnika na zajmowanym przez niego obszarze i zajęcie go - operacja zaczepna;

- nie dać się pobić przeciwnikowi poprzez uchylanie się od starcia zbrojnego - odwrót;
- pobicie przeciwnika lub zlikwidowanie jego przewagi w wyniku działań prowadzonych na terytorium zajęтым przez jego wojska, ale bez jego zajmowania - wówczas mamy operację rajdową.

O tym, jaki charakter ma operacja przesądza działanie większości sił prowadzącego ją zgrupowania zadaniowego. Jeśli większość sił danego zgrupowania naciera, wówczas nazwiemy ją operacją zaczepną, jeśli broni się - obronną. W tym samym czasie część sił może prowadzić całkiem inne działania. A zatem elementem składowym np. operacji obronnej mogą być działania zaczepne lub odwrotowe niższego rzędu.

Zasadniczą treść każdej operacji wojennej - obronnej i zaczepnej - stanowi bitwa, która jest skoordynowanym w czasie i przestrzeni starciem sił głównych przeciwstawnych wojsk. W ramach operacji może być stoczonych kilka bitew lub tylko jedna. Za podstawowe uważa się operacje obronne i zaczepne. Różnią się przede wszystkim celami jakie się przed nimi stawia⁹².

Operacja obronna to starcie zbrojne z przeciwnikiem, prowadzone przez wojska na lądzie i w powietrzu, w różnym miejscu i czasie w celu załamania natarcia zgrupowań uderzeniowych przeciwnika i utrzymania bronionego obszaru. Celem operacji obronnej może być również zyskanie czasu i stworzenie warunków do użycia głównej części sił zbrojnych. W zależności od sposobu osiągnięcia celu operacja obronna może mieć formę operacji pozycyjnej (stałej) lub manewrowej (ruchowej). Gdy celem operacji jest pozbanienie przeciwnika ogólnej przewagi przez uchylenie się od rozstrzygającej bitwy i przejście do obrony na rubieży w głębi, wówczas operacja taka przybiera charakter operacji opóźniającej⁹³.

Przed operacją obronną stawia się takie cele jak:

⁹² J. Zieliński, *O sztuce operacyjnej*, Warszawa 1994 r., s.31.

⁹³ W. Kaczmarek, *Struktura organizacyjna związków operacyjnych adekwatna do przewidywanych zadań „Korpus”*, Warszawa 1999 r., s.24.

- zadanie przeciwnikowi takich strat, które pozbawią go możliwości kontynuowania agresji;
- utrzymanie jak największej części bronionego terytorium, nie dopuszczając do utraty szczególnie ważnych rejonów i obiektów;
- uzyskanie czasu niezbędnego na mobilizacyjne i operacyjne rozwinięcie pozostałych sił w głębi kraju⁹⁴.

Szczególne znaczenia nabiera pierwsza grupa celów, bowiem odparcie uderzenia i utrzymanie zajmowanego obszaru może okazać się niewystarczające. Przeciwnik odparty na jednym kierunku może próbować uzyskać powodzenie na innym. Dlatego też celem operacji musi być również rozbicie nacierających wojsk przeciwnika oraz niszczenie ich w takim stopniu, aby nie mogły odtworzyć zdolności bojowej i przejść ponownie do operacji zaczepnej. Obrońca musi dążyć do uzyskania rozstrzygnięcia. Z uwagi na konieczność zminimalizowania szkód i strat na własnym terytorium należy dążyć do uniemożliwienia przeciwnikowi dalszego działania i odebrania mu swobody operacyjnej⁹⁵.

Zgrupowanie zadaniowe to siły i środki wojsk celowo podzielone, urzutowane i rozmieszczone w obszarze działania przed operacją oraz przemieszczane w toku operacji, zgodnie z zamiarem prowadzenia operacji. Zgrupowanie zadaniowe tworzy się odpowiednio do celu operacji, przewidywanego sposobu jej prowadzenia, sposobu przejścia do niej oraz sytuacji, jakie powstać mogą w toku operacji. Podział na elementy zgrupowania, ich skład, zadania i rozmieszczenie na obszarze obrony wynikają z potrzeb związanych z prowadzeniem operacji obronnej, formy operacji oraz wielkości obszaru obrony.

Obronne zgrupowanie zadaniowe powinno zapewniać:

- pomyślne prowadzenie bitwy obronnej w różnych warunkach operacyjnych;
- racjonalne wykorzystanie obronnych właściwości terenu;

⁹⁴ J. Zieliński, *O sztuce operacyjnej*, Warszawa 1994 r., s.31.

⁹⁵ W. Kaczmarek, *Struktura organizacyjna związków operacyjnych adekwatna do przewidywanych zadań „Korpus”*, Warszawa 1999 r., s.25.

- korzystne warunki do szybkiego wykonania uderzeń ogniowych na podchodzącego przeciwnika na całą głębokość jego ugrupowania oraz w trakcie walki w głębi obrony;
- manewr siłami i środkami umożliwiający koncentrację wysiłków wojsk w celu odparcia natarcia przeciwnika na każdym z zagrożonych kierunków;
- wykonanie zwrotów zaczepnych w celu rozbicia włamującego się przeciwnika i odzyskania utraconych obszarów;
- utrzymanie nakazanego obszaru i zadanie przeciwnikowi jak największych strat;
- minimalizację strat własnych i zapewnienie ciągłości dowodzenia i współdziałania⁹⁶.

Na poszczególnych kierunkach operacyjnych lub do wykonania określonych zadań w toku operacji obronnej tworzy się funkcjonalne elementy zgrupowania zadaniowego. Mogą to być:

- zgrupowanie osłonowe;
- zgrupowanie obronne (główne i pomocnicze);
- zgrupowanie przeciwuderzeniowe;
- zgrupowania rodzajów wojsk;
- zgrupowanie przeciwdesantowe;
- zgrupowanie sił wsparcia logistycznego.

W manewrowej operacji obronnej w skład pierwszego rzutu wyznacza się tylko część sił (około 1/3), które prowadzić będą działania opóźniające. Ich zadaniem jest nie tylko opóźnianie uderzenia przeciwnika, lecz również osłabienie go i wciągnięcia głównych sił nacierającego w wybrany i przygotowany rejon rażenia ogniowego. Zdecydowaną większość sił wydziela się do odwodu. Ich zadaniem jest załamanie natarcia przeciwnika w głębi obrony, a następnie wykonanie zwrotu zaczepnego z jednego lub obu skrzydeł na wojska przeciwnika wciągnięte w głąb własnego ugrupowania operacyjnego. Zgrupowanie zadaniowe musi być podporządkowane działaniom o charakterze obronno-

⁹⁶ W. Kaczmarek, op. cit., Warszawa 1999 r., s. 29.

zaczepnym, a więc cechować się zdolnością do bezkolizyjnego i szybkiego przejścia od stawiania oporu do wykonania zdecydowanego uderzenia. Powinno ono umożliwić prowadzenie działań opóźniających, przejście do obrony pozycyjnej, jak i wykonywanie zwrotów zaczepnych⁹⁷.

Operacja zaczepna to starcie zbrojne z przeciwnikiem prowadzone w celu rozbicia jego wojsk i opanowania zajmowanego przez niego obszaru. Operacje zaczepne mogą być prowadzone w ramach obrony strategicznej, na własnym terytorium lub w ramach sojuszniczych operacji połączonych, w formie przeciwuderzenia lub przeciwnatarcia. Istotą operacji zaczepnej jest opanowanie bądź odzyskanie określonego obszaru poprzez rozbicie broniących się zgrupowań przeciwnika oraz stworzenie warunków do kontynuowania działań zaczepnych. Natomiast jej celem jest rozbicie przeciwstawnego zgrupowania wojsk przeciwnika oraz opanowanie (odzyskanie) ważnych rubieży. Operację zaczepną przygotowują i prowadzą związki operacyjne⁹⁸.

Operacja zaczepna w zależności od stawianych przed nią celów, może być prowadzona w formie:

- przeciwuderzenia,
- przeciwnatarcia,
- jako kolejna operacja zaczepna.

W przeciwuderzeniu, będącym elementem obrony operacyjnej (strategicznej) cel operacji może polegać na zamknięciu wylomu i odtworzeniu obrony w strefie taktycznej lub rozbiciu w obszarze włamania części sił przeciwnika. Z powyższego celu wynika, że głębokość tej operacji nie wychodzi poza uprzedni system obrony.

Z kolei przeciwnatarcie jest w swej istocie przejściem z obrony do natarcia przez większość sił dotychczas prowadzących obronę oraz sił z głębi. Celem tej operacji będzie rozbicie przeciwnika i odzyskanie utraconego terytorium⁹⁹.

⁹⁷ W. Kaczmarek, op. cit., Warszawa 1999 r., s. 31.

⁹⁸ W. Kaczmarek, op. cit., Warszawa 1999 r., s. 32.

⁹⁹ J. Zieliński, op. cit., s. 32.

Celem kolejnej operacji zaczepnej może być rozbitcie zgrupowań przeciwnika brojących się na kolejnych rubieżach obrony, aż do ostatecznego uniemożliwienia realizacji jego celów wojny. Kolejna operacja zaczepna występuje jako rozwinięcie powodzenia dotychczasowych działań zaczepnych.

W ramach zaczepnego zgrupowania zadaniowego do wykonania poszczególnych zadań tworzy się różne zgrupowania. Zazwyczaj są to główne i pomocnicze zgrupowania uderzeniowe oraz zgrupowania przeznaczone do obrony (osłony) poszczególnych kierunków. Oprócz nich tworzy się zgrupowania rodzajów wojsk jak np.: wojsk raketowych i artylerii, wojsk OPL i innych.

Wojska działające na kierunku głównego uderzenia stanowią główne zgrupowanie uderzeniowe. W jego skład wchodzi większość sił, środków związków taktycznych pierwszego rzutu, odwód, oddziały wydzielone oraz desanty powietrzne. Główne zgrupowanie uderzeniowe wspiera większość sił wojsk raketowych i artylerii, lotnictwa oraz wojsk zabezpieczających. Do wykonania zadań na pozostałych kierunkach wydziela się zgrupowania pomocnicze. Realizują one zadania związane z osłoną poszczególnych kierunków (skrzydeł zgrupowań uderzeniowych), zwłaszcza na tych kierunkach, na których przeciwnik rozwija lub ma możliwość rozwinięcia natarcia.

Tworzenie zgrupowania uderzeniowego może odbywać się przed rozpoczęciem lub w trakcie trwania operacji poprzez dodawanie kolejnych sił. Skład zgrupowania uderzeniowego będzie ulegał nieustannym zmianom, wynikającym z potrzeb posiadania przewagi na przeciwnikiem w wybranym miejscu i czasie. Podczas tworzenia ugrupowania operacyjnego szczególnie ważnym jest zachowanie odporności poszczególnych jego elementów na oddziaływanie ogniowe i elektroniczne przeciwnika.

Zaczepne zgrupowanie zadaniowe wojsk powinno zapewnić:

- uzyskanie zdecydowanej przewagi nad przeciwnikiem na wybranym kierunku i w określonym czasie;
- wykonanie szerokiego manewru, zwłaszcza przy tworzeniu zgrupowania, podczas przenoszenia wysiłku działań na skrzydła i w głąb ugrupowania przeciwnika;

- dogodne warunki do ciągłego współdziałania między elementami zgrupowania zadaniowego;
- ciągłość dowodzenia, zabezpieczenia operacyjnego i logistycznego¹⁰⁰.

Wojska lądowe muszą być przygotowane do realizacji szerokiego spektrum zadań, których treść i zakres uzależniona będzie od sytuacji polityczno-militarnej oraz operacyjno-taktycznej. Mogą one bowiem zostać użyte do obrony przed agresją potencjalnego przeciwnika, prowadzonej w ramach wojny globalnej, ale także do wykonania zadań związanych z bezpieczeństwem lokalnym i utrzymywaniem pokoju. Działania wojsk lądowych mogą być rozrzucone w czasie i przestrzeni, toczyć się ze zmienną intensywnością oraz nie łączyć się ze sobą w żaden sposób.

Z przedstawionych wyżej ogólnych założeń wynika, że wojska lądowe powinny posiadać zdolność do prowadzenia działań, których ostatecznym celem jest pokonanie przeciwnika oraz opanowanie i utrzymanie określonego obszaru. Osiągnięcie takiego stanu będzie możliwe poprzez koncentrację sił na obszarze (w rejonie) operacji i uzyskanie przewagi nad przeciwnikiem, w decydującym czasie i miejscu. Podstawowymi komponentami (częściami składowymi) wojsk lądowych, zapewniającymi uzyskanie takich możliwości są ogólnowojskowe związki taktyczne (oddziały), których trzon stanowią jednostki zmechanizowane, pancerne i aeromobilne (np. desantowo-szturmowe, kawalerii powietrznej, lotnictwa wojsk lądowych) oraz jednostki rodzajów wojsk i służb. Ogólnowojskowe związki taktyczne (oddziały) powinny charakteryzować się wysokim poziomem siły uderzeniowej, możliwościami stawiania twardego oporu, zdolnością do manewrowania oraz żywotnością, postrzeganą jako umiejętność przetrwania w najtrudniejszych warunkach współczesnego pola walki¹⁰¹.

W wielonarodowych (sojuszniczych) operacjach połączonych, wojska lądowe składać się będą z jednostek o różnej przynależności narodowej. Siły te powinny być przygotowane do prowadzenia wspólnych działań. Powyższy warunek można osiągnąć - między innymi - dzięki wcześniejszym wspólnym ćwiczeniom, wspólnemu szkoleniu oraz innym

¹⁰⁰ W. Kaczmarek, op. cit., Warszawa 1999 r., s. 35.

¹⁰¹ W. Kaczmarek, op. cit., Warszawa 1999 r., s. 37.

formom współpracy. Należy zatem sądzić, że osiągnięcie wysokiego poziomu interoperacyjności formacji wielonarodowych jest podstawą przygotowania i prowadzenia efektywnych działań wojsk lądowych, prowadzonych w ramach operacji połączonych.

Z powyższych konstatacji wynika jednoznacznie, iż wojska lądowe powinny być przygotowane do prowadzenia działań militarnych w wymiarze operacyjnym we wszystkich możliwych formach, z użyciem wszelkich rodzajów broni. Z założeń operacji połączonych wynika także, iż muszą posiadać zdolność do ścisłego współdziałania z innymi komponentami, realizującymi zadania w ramach operacji połączonych (siłami powietrznymi, specjalnymi, morskimi, itd.). Kolejnym warunkiem prowadzenia efektywnych działań jest ich zdolność do szybkiego koncentrowania i rozpraszania sił oraz uderzeń ognio-
wych, a także prowadzenia całodobowej walki, we wszystkich warunkach klimatycznych i terenowych. Istotną przesłanką osiągnięcia powodzenia przez wojska lądowe jest umiejętność skutecznego przeciwstawiania się silnym, powietrzno-lądowym zgrupowaniom przeciwnika oraz zagrożeniom z powietrza¹⁰².

4.2. Zadania zgrupowań w operacji

Możliwości operacyjnego szczebla organizacyjnego wojsk w wydzielaniu zgrupowań zadaniowych są związane z wymogiem zachowania przez dowódcę sił i środków, które pozwolą skutecznie reagować na zmiany sytuacji w czasie operacji. Przekazanie części sił podwładnym, ogranicza rolę dowództwa operacyjnego, niejednokrotnie do opracowania planu operacji i obserwacji jej przebiegu, bez możliwości poważnej ingerencji w jej przebieg z powodu braku środków w dyspozycji. Taka sytuacja może wymuszać ostrożność w wydzielaniu zgrupowań i w przydzielaniu sił rodzajów wojsk do ich składu. Możliwości bojowe zgrupowania wiązać się będą z zapewnieniem mu maksymalnej samodzielności w działaniu. Samodzielność zgrupowania należy rozumieć jako zorganizowanie elementu tworzącego odrębną całość, który będzie w stanie sam wykonać postawione przed nim zadanie. Podstawą tworzenia zgrupowań będą pododdziały ogólnowoj-

¹⁰² W. Kaczmarek, op. cit., Warszawa 1999 r., s. 40.

skowe natomiast obecność w ich składzie sił rodzajów wojsk zwiększy ich potencjał o specyficzne możliwości tych pododdziałów. Potencjał bojowy wynika nie tylko ze struktury, ale również z posiadanego wyposażenia i uzbrojenia. Przystosowanie tych środków do wymogów danego środowiska operacji, zwiększy prawdopodobieństwo osiągnięcia celu i wykonania zadania. Analizując cel działania przełożonego i zadanie zgrupowania, uwzględnić należy, jakie jest miejsce i rola danego zgrupowania w obszarze odpowiedzialności wyższego szczebla.

Przykłady tworzenia i działania zgrupowań do wykonania konkretnych zadań możemy znaleźć analizując konflikty drugiej połowy XX wieku. Przykładem grupy zadaniowej była TF „Shoemaker”, utworzona w maju 1970r. w czasie wojny w Wietnamie. Siły TF składały się z jednostek I DKaw oraz II pkawpanc. Jej zadaniem było zniszczenie sił przeciwnika w strefie działania, wykorzystując warunki terenowe, jako czynnik sprzyjający wykonaniu zadania. Zasadniczym celem były siły wietnamskie rozmieszczone w bazach na terenie Kambodży, które należało zniszczyć wraz z ich zapleczem logistycznym. Było to zadanie o charakterze rozpoznania walką oraz spodziewanymi bojami spotkaniowymi, które to zagrożenie nasilało się wraz z wkraczaniem w głąb terytorium przeciwnika¹⁰³.

W armii USA w celu uzyskania i połączenia specyficznych możliwości czołgów i piechoty dokonuje się łączenia ich w zgrupowania taktyczne (Task Force), które wykorzystując strukturę dowodzenia jednego batalionu, posiadają w swoim składzie pododdziały pozyskane ze składu innych batalionów. Ugrupowanie bojowe takiego zgrupowania jest analogiczne do ugrupowania brygady, z kompaniami zajmującymi miejsca batalionów. Przykładem operacji w której na szeroką skalę wykorzystano tworzenie zgrupowań do wykonania konkretnych zadań w operacji była amerykańska interwencja w Panamie w 1989 roku przeprowadzona pod kryptonimem „Just Cause”. Brak reakcji Manuela Noriegi na sankcje gospodarcze i polityczne wprowadzone w odpowiedzi na żądania zwrotu Kanału pod zarząd Panamy oraz ataki na amerykański personel wojskowy w Pa-

¹⁰³ Z. Mazurek, A. Bujak, Z. Śliwa, *Zgrupowania taktyczne, ich rola i miejsce w walce*, Warszawa AON, 2002, s. 110.

namie stały się powodem podjęcia 17.12.1989 roku przez prezydenta Busha decyzji o zbrojnej interwencji. Amerykański plan działania zakładał, że w pierwszej fazie operacji lotnictwo zbombarduje garnizony sił zbrojnych Panamy, następnie do akcji wejść miało 5 grup taktycznych z następującymi zadaniami:

- Grupa Atlantic – opanować instalacje hydroenergetyczne w Madden i Gamun, zająć obiekty wojskowe w mieście Colon i uwolnić więźniów politycznych z więzienia Gamboa;

- Grupa „Semper Fidelis” – opanować most Americ, zapewnić ochronę bazie lotniczej Howard;

- Grupa Pacific – opanować pas startowy lotniska Tocumen, zabezpieczyć lądowanie samolotów ze spadochroniarzami ze składu 82 DPD, współdziałając z desantem opanować całe lotnisko Tocumen i wybrane obiekty w Panama City;

- Grupa Red – zająć lotnisko Rio Hato;

- Grupa Bayonet – zająć budynek Sztabu Generalnego i garnizon Fort Amador¹⁰⁴.

Siły amerykańskie wydzielone do przeprowadzenia operacji liczyły około 26000 żołnierzy pod dowództwem generała mjr R. Steinera. Operacji nadano kryptonim „Just Causa” - „Słuszna Sprawa”.

Działania bojowe rozpoczęły się 20.12.1989 roku o 1⁰⁰. Amerykańskie samoloty startujące z bazy Eglin zbombardowały koszary w Rio Hato oraz garnizony w Panama City, Colon i David. Jednocześnie zablokowano całkowicie obszar powietrzny Panamy, aby uniemożliwić gen. Noriedze ucieczkę z kraju. Jednocześnie grupa specjalna ze składu Navy Seal dostała się na lotnisko gdzie stał prywatny samolot Noriegi z zadaniem jego zniszczenia. Grupy taktyczne Semper Fidelis, Atlantic i Bayonet rozpoczęły swoje działania o 1³⁰. Żołnierze z 7 Grupy Specjalnego Przeznaczenia z grupy Pacific zabezpieczyli lotnisko Tocumen i o 2¹⁰ rozpoczęło się lądowanie samolotów transportowych z żołnierzami 75 pp Rangers. Do 2⁰⁰ również pododdziały grupy Red wykonały zadanie, zajęto

¹⁰⁴ K. Kubiak, Grenada 1983 Panama 1989, Warszawa 1995, Altair, s. 32.

lotnisko Rio Hato i przy wsparciu lotnictwa szturmowego opanowano koszary sił Obrony Narodowej.

Podobnie bez dużego oporu ze strony obrońców panamskich zrealizowały zadania grupy Semper Fidelis i Atlantic zajmując most Americ oraz zapory i elektrownie wodne w Madden i Gatun oraz więzienie w Gamboa. Grupa Bayonet napotkała silny opór w kompleksie koszarowym Fort Amador, jednak wykorzystując wsparcie śmigłowców bojowych oraz artylerii opanowano nakazane obiekty¹⁰⁵.

20 grudnia 1989 roku osiągnięto wojskowe cele operacji – zdobyto ważne obiekty w kraju, wojska panamskie złożyły broń. Nasiliły się jednak działania ze strony sił nieregularnych, głównie grup ochotniczych. W obawie przed przerodzeniem się interwencji w długotrwałą wojnę partyzancką, amerykańskie przetrucili do Panamy kolejne oddziały, w sumie ponad 6 000 żołnierzy. Likwidację panamskich bojówek zakończono 22 grudnia. Tego samego dnia operację „Just Causa” uznano za zakończoną. Do 14 stycznia 1990 roku ewakuowano wszystkie siły interwencyjne, pozostawiając jedynie jednostki stale przebywające w rejonie Kanału.

Dwa lata później w 1991 roku na Bliskim Wschodzie miał miejsce kolejny duży konflikt zbrojny - I wojna w Zatoce Perskiej. Międzynarodowa koalicja prowadziła działania zbrojne w odpowiedzi na wkroczenie wojsk irackich do Kuwejtu. Podstawę sił koalicji stanowiły wojska amerykańskie, w których do realizacji poszczególnych zadań tworzone zgrupowania zadaniowe.

Przykładem zgrupowania zadaniowego o mieszanym składzie było TF 2/70, utworzone w 1 DPanc. W czasie operacji Pustynna Burza, dowodził nim ppłk S. Whitcomb i posiadał trzy kompanie czołgów M1A1 oraz jedną kompanię zmechanizowaną na BWP Bradley. Zgrupowanie to 25 lutego 1991 roku osiągnęło PL South Karolina, znajdując się około 120 km w głąb Iraku. Po 21³⁰ rozpoczęto marsz w kierunku wyznaczonych rejonów do natarcia. Miało to na celu przyjęcie ugrupowania do natarcia i uniknięcie przegrupowania sił następnego dnia rano. Zgrupowanie to osiągnęło wyznaczone rejony 26 lutego

¹⁰⁵ Tamże, s. 36.

około 0³⁰. Brygadowy dywizjon wsparcia prowadził ogień nękający, przez całą noc, wykorzystując wyrzutnie MLRS. Zgrupowanie rozpoczęło natarcie 26 lutego o 5⁴⁰, jako jedno z czterech zgrupowań 2 Brygady oraz jako część dwubrygadowego natarcia 1 DPanc na al-Busayyah.

Dowodzone przez ppłk T. Reishl, TF 4/67 ze składu 3 DPanc miało podobny skład - trzy kompanie czołgów M1A1 i kompanię zmechanizowaną na BWP Bradley. 24 lutego 1991 roku siły te prowadziły marsz w warunkach silnie ograniczonej widoczności. Przemieszczanie utrudniane było poprzez utratę łączności satelitarnej i brak danych z GPS. Zgrupowania zacieśniły ugrupowanie marszowe i kontynuowały marsz do wyznaczonego sektora. 25 lutego TF 4/67 posunęły się o kolejne 85 km do przodu. Natarcie podjęto 26 lutego, w wyniku meldunków o przemieszczeniu sił przeciwnika i wejściu w kontakt bojowy czołowych elementów brygady. TF 4/67 było elementem 3 Brygady, która w dniach 24-25 lutego stanowiła odwód 3 DPanc, przemieszczała się ona bezpośrednio za dwoma czołowymi brygadami. W dniach 26-27 lutego brygada prowadziła natarcie w składzie sił dywizji.

Również w składzie sił brytyjskiej 1 DPanc tworzone zgrupowania do wykonania określonego zadania. Jednym z takich zgrupowań (ang. „battle group”) utworzono w 7 Brygadzie. W jego skład wchodziły dwie kompanie zmechanizowane na BWP Warrior i dwie kompanie czołgów Challenger. Zgrupowaniem dowodził ppłk C. Rogers, a jego zadaniem było zniszczenie węzła łączności 25.02. 1991 roku. Działanie prowadzone było w trudnych warunkach atmosferycznych, ze znacznie ograniczoną widocznością. W wyniku dobrego współdziałania pododdziałów czołgów i piechoty zniszczono cały kompleks stanowiska dowodzenia oraz wzięto do niewoli 50 jeńców.

Działania zgrupowań to nie tylko typowe zadania bojowe. Bezpośrednio po ogłoszeniu wstrzymania działań w 3 Armii utworzono zgrupowanie, którego zadaniem była pomoc w odbudowaniu Kuwejtu. Na czele tych sił stał gen. dyw. B. Fox, który ściśle współdziałał z agencjami pozawojskowymi, otrzymał on też specjalne fundusze na jego realizację. Obok działań w trakcie konfliktów typowo wojennych, zgrupowania tworzone

są również do wykonywania zadań w trakcie prowadzenia misji o charakterze pokojowym.

W 1995 roku powołano Task Force EAGLE (TF Eagle) w celu pełnienia misji pokojowej w Bośni w ramach sił IFOR (Implementation Force). TF Eagle rozmieszczone została w sektorze Tuzla, Bośnia - Hercegowina i prowadziły operację wymuszania pokoju w celu zapewnienia stosowania się do reguł umowy pokojowej. Wymuszenie pokoju dotyczyło stron konfliktu, natomiast jednym z elementów była ochrona i obrona wojsk własnych.

Stanowisko dowodzenia TF utworzone zostało na podstawie komponentów 1 DPanc US Army z dodatkowymi elementami, niezbędnymi do działania w środowisku konfliktu, jak komórka współpracy cywilno wojskowej (CIMIC). Główne siły obejmowały dwie brygady pancerne liczące po 4 400 żołnierzy. W skład tych sił wchodził również batalion śmigłowców szturmowych i transportowych. W skład TF wchodziła również artyleria 1 DPanc. Ponadto z sił USA w Europie wydzielono do wzmocnienia TF Eagle: brygadę wywiadu wojskowego, brygadę żandarmerii wojskowej, brygadę medyczną, brygadę łączności oraz korpuśną grupę wsparcia. W skład TF Eagle wchodziły również siły międzynarodowe:

- dwa rosyjskie bataliony powietrzno desantowe;
- siły tureckie oparte na wzmocnionym batalionie piechoty zmechanizowanym wraz z kompanią czołgów i baterią artylerii;
- brygada nordycko-polska składająca się z sił skandynawskich oraz polskiego batalionu powietrzno desantowego¹⁰⁶.

Ogółem TF Eagle liczyły około 22 500 żołnierzy z 11 państw, zgrupowanych w 14. brygadach, 42. batalionach. W ramach TF Eagle na potrzeby wykonywania różnych zadań wydzielano mniejsze siły zadaniowe, jak np. TF 3-325, które przerzucono drogą powietrzną do Tuzli w celu zabezpieczenia lotniska dla lądowania sił głównych.

¹⁰⁶ M. Kubiński, *Zgrupowania broni połączonych w działaniach pokojowych* [w:] M. Huzarski, *Zgrupowania taktyczne wojsk lądowych w operacjach połączonych*, Warszawa 2001, AON, s. 79.

Kolejnym przykładem zgrupowań zadaniowych USA były TF FALCON, które rozpoczęły działanie w Kosowie w celu wsparcia operacji NATO pk. „Joint Guardian”. Ich zadaniem było utrzymanie prawa i porządku w obszarze odpowiedzialności, zabezpieczeniem linii komunikacyjnych, dostarczanie pomocy humanitarnej, umożliwienie sprawnego przejścia do objęcia rządów, odtworzenie infrastruktury terenu i legitymizacja władzy w obszarze. TF Falcon były siłami stworzonymi doraźnie pod dowództwem generała brygady. Siły tworzące je to amerykańskie bataliony: piechoty, zmechanizowany i czołgów; grecki batalion zmechanizowany; polski batalion powietrzno desantowy; rosyjski batalion powietrzno desantowy. Do ich zadań należało również:

- utrzymanie prawa w celu ochrony uchodźców albańskich,
- ochrona kluczowych obiektów, jak szpitale, urządzenia użyteczności publicznej, budynki rządowe,
- eskortowanie ważnych osobistości.

Ponadto, z powodu coraz bardziej zauważalnej tendencji tworzenia sił o składzie międzynarodowym, tworzących również międzynarodowe siły na coraz niższych szczeblach dowodzenia. Zauważalna jest również skłonność do podejmowania wspólnych przedsięwzięć szkoleniowych, wspólnych programów zbrojeniowych oraz wypracowania nowych koncepcji prowadzenia działań bojowych. Przykładem tej współpracy są wielonarodowe dywizje i brygady.

4.3. Skład zgrupowań zadaniowych w operacjach

Przewidywany charakter zadań wojsk lądowych, a więc prowadzenie operacji obronnych, jak i zaczepnych, stanowi przesłankę ich struktur organizacyjnych. Powinny one zapewnić zgrupowaniom zadaniowym zdolność do prowadzenia obrony, jak i wykonywania zwrotów zaczepnych

Cechą charakterystyczną zmian zachodzących obecnie w operacjach wojsk lądowych jest przechodzenie od działań typowo lądowych w kierunku działań powietrzno-lądowych. Liczne konflikty zbrojne ostatnich lat wskazują na rosnącą rolę lotnictwa wojsk lądowych i sił aeromobilnych. Teraźniejszy obraz prowadzenia operacji charak-

teryzuje się przede wszystkim elastycznością i mobilnością, zarówno w wymiarze lądowym, jak i powietrznym, co jest podkreślane przez wielu współczesnych teoretyków i praktyków wojskowych.

Współczesne wojska lądowe, niezależnie od struktury organizacyjnej i przewidywanych zadań, powinny posiadać jedną wspólną cechę. A mianowicie zdolność do wykonywania manewru i prowadzenia efektywnej operacji w wymiarze powietrzno-lądowym. We wszelkiego rodzaju operacji prowadzonej przez wojska lądowe, wymiar powietrzny powinien być szeroko realizowany przez takie elementy zgrupowania zadaniowego, które wykorzystują przestrzeń powietrzną. Te elementy zgrupowania zadaniowego tworzy się z etatowych wojsk powietrzno-szturmowych, desantowo-szturmowych, bądź wcześniej przygotowanych wojsk zmechanizowanych (zmotoryzowanych), a także lotnictwa wojsk lądowych. Wojska, które posiadają zdolność do wykonywania zadań wykorzystując przestrzeń powietrzną i lądową określa się wspólnym mianem - sił aeromobilnych. W wymiarze powietrzno - lądowym zgrupowania aeromobilne mogą realizować szereg zadań zmierzających do osiągnięcia celów powietrzno-lądowej operacji.

Siły aeromobilne są nie tylko zdolne do manewrowania w powietrzu, ale także do prowadzenia działań w powietrzu lub na lądzie, wykonując uderzenia z powietrza lub lądu, bądź z lądu i powietrza. Na ich bazie tworzy się zgrupowania aeromobilne. Do wspólnych, a zarazem specyficznych cech działania tych zgrupowań należy wykorzystanie przestrzeni powietrznej do ich przemieszczania, szybkie tworzenie i przesuwanie punktów ciężkości operacji, gwałtowne i zdecydowane uderzenia oraz możliwość reagowania na rozległych obszarach¹⁰⁷.

Charakter powietrzno-lądowej operacji determinowany jest w głównej mierze stanem organizacyjno-technicznym wojsk lądowych, w tym lotnictwa wojsk lądowych, wojsk obrony przeciwlotniczej oraz wojsk powietrzno-desantowych i powietrzno-szturmowych. Stąd wynika wniosek, że wojska lądowe składają się z dwóch podstawo-

¹⁰⁷ Tamże s. 7.

wych elementów (sił i środków), rzutu lądowego, którego podstawą stanowią wojska zmechanizowane i pancerne oraz rzutu powietrznego.

Rzut powietrzny stanowi lotnictwo wojsk lądowych, jako integralna część wojsk lądowych, które przeznaczone jest do wykonywania wszelkich zadań na ich korzyść. W myśl założeń teoretycznych bezpośrednio zabezpiecza ono działania wojsk w zakresie wsparcia ogniowego, rozpoznania powietrznego, przerzutu grup specjalnych, rozpoznania artyleryjskiego, rozpoznania skażeń promieniotwórczych i skażeń chemicznych, stawiania zapór minowych i zasłon dymnych, desantowania wojsk bez ciężkiego sprzętu. Wynika z tego, że śmigłowce (podstawowy środek walki lotnictwa wojsk lądowych), początkowo używane do zadań pomocniczych stają się pełnowartościowym środkiem walki. Wykorzystując różnego rodzaju śmigłowce LWL powinno wykonywać zadania o charakterze ogniowym, transportowym i specjalnym¹⁰⁸.

Na szczeblu operacyjnym śmigłowce wykorzystywane będą przez etatowe wojska desantowo szturmowe i powietrzno szturmowe, ponadto zapotrzebowanie do ich wykorzystania zgłaszają doraźnie tworzone desanty powietrzne i zgrupowania desantowo szturmowe.

Realizacja zadań w ramach powietrzno-lądowej operacji obronnej na obszarze kraju wymaga określenia składu zgrupowania wojsk lądowych oraz wojsk obrony terytorialnej, a także sił i środków wojsk lotniczych i obrony powietrznej.

W pierwszej kolejności należy określić prawdopodobny skład zgrupowania zadaniowego wojsk lądowych, który w ramach operacji lądowej spełniać będzie zasadniczą rolę w odparciu natarcia powietrzno-lądowych zgrupowań przeciwnika. Biorąc pod uwagę fakt, że zgrupowanie zadaniowe powinno posiadać zdolność do prowadzenia operacji obronnej, przede wszystkim w pierwszym rzucie strategicznym, to w jego składzie powinna być taka liczba związków taktycznych, które byłyby w stanie przeciwstawić się dwóm zgrupowaniom potencjalnego agresora, posiadającego w pierwszym rzucie około 4-6 związków taktycznych. Ponieważ obrońcy sprzyja teren i jego inżynierska rozbudo-

¹⁰⁸ J. Zieliński, *Prowadzenie powietrzno-lądowej operacji przez korpus*, Warszawa 1998 s. 3.

wa, to do podjęcia skutecznej obrony należy posiadać potencjał 2-3 krotnie mniejszy, a zatem zgrupowanie zadaniowe powinno posiadać najmniej dwa związki taktyczne w strefie taktycznej i 1-2 związki taktyczne w strefie operacyjnej. Wynika stąd wniosek, że zgrupowanie zadaniowe powinno posiadać 3-4 związki taktyczne, które wspólnie z siłami powietrznymi, a na kierunku nadmorskim - z marynarką wojenną będą w stanie załamać lub opóźnić uderzenie przeciwnika. Ponieważ operacje obronne będą miały charakter operacji połączonych, stąd osiągnięcie jej celów będzie w wyniku zespolonego wysiłku wszystkich uczestniczących w niej sił i środków. Stąd, w skład zgrupowania zadaniowego powinny wchodzić rodzaje wojsk zapewniające temu zgrupowaniu samodzielność ogniową, zdolność do odpierania ataków środków napadu powietrznego, zdolność do manewru i zabezpieczenia logistycznego. Ponadto w skład zgrupowania zadaniowego powinny wchodzić 1-2 pułki lotnictwa wojsk lądowych, przeznaczone zarówno do niszczenia środków pancernych przeciwnika oraz do realizacji zadań przerzutu powietrznego.

Kolejnym istotnym warunkiem, który musi spełniać zgrupowanie zadaniowe wojsk lądowych jest zdolność do wykonania przeciwuderzenia. Natomiast charakter i cel tego zadania w początkowej fazie (działania zaczepne) oraz w końcowej fazie (działania obronne) wskazują, że takie zgrupowanie powinno dysponować dużą siłą ogniową oraz potencjałem bojowym pozwalającym na utworzenie zgrupowania uderzeniowego, rozwinięcie operacji w wymiarze powietrzno-lądowym, a w końcowej jej fazie - przejście do obrony. A zatem do realizacji tych zadań niezbędne jest zgrupowanie dysponujące co najmniej trzema-czterema związkami taktycznymi i lotnictwem wojsk lądowych.

Zgrupowanie zadaniowe to siły i środki wojsk celowo podzielone, urzutowane i rozmieszczone w obszarze działania przed operacją oraz przemieszczane w toku operacji zgodnie z zamiarem prowadzenia operacji. Zgrupowanie zadaniowe tworzy się odpowiednio do celu operacji, przewidywanego sposobu jej prowadzenia, sposobu przejścia do niej oraz sytuacji, jakie powstać mogą w toku operacji. Podział na elementy zgrupowania, ich skład, zadania i rozmieszczenie na obszarze obrony wynikają z potrzeb związanych z prowadzeniem operacji obronnej, formy operacji oraz wielkości obszaru obrony.

Obronne zgrupowanie zadaniowe powinno zapewniać:

- pomyślne prowadzenie bitwy obronnej w różnych warunkach operacyjnych;
- racjonalne wykorzystanie obronnych właściwości terenu;
- korzystne warunki do szybkiego wykonania uderzeń ogniowych na podchodzącego przeciwnika na całą głębokość jego ugrupowania oraz w trakcie działań w głębi obrony;
- manewr siłami i środkami umożliwiający koncentrację wysiłków wojsk w celu odparcia natarcia przeciwnika na każdym z zagrożonych kierunków;
- wykonanie zwrotów zaczepnych w celu rozbicia włamującego się przeciwnika i odzyskania utraconych obszarów;
- utrzymanie nakazanego obszaru i zadanie przeciwnikowi jak największych strat;
- minimalizację strat własnych i zapewnienie ciągłości dowodzenia i współdziałania.

Zgrupowanie zadaniowe powinno więc zapewnić optymalne warunki prowadzenia bitwy obronnej z pełnym wykorzystaniem możliwości bojowych wojsk oraz właściwości terenu, jak również możliwości wykonania zdecydowanych kontrataków i przeciwuderzeń. Odpowiednio do wymogów sytuacji tworzy się strukturalne i funkcjonalne elementy zgrupowania zadaniowego.

Elementy strukturalne to pierwszy rzut i odwód ogólny, zgrupowania rodzajów wojsk, odwody przeciwpancerne i oddziały zaporowe oraz elementy wsparcia logistycznego. W zależności od sytuacji tworzone mogą być ponadto oddziały wydzielone, desanty powietrzne i oddziały desantowo-szturmowe.

Zgrupowanie zadaniowe wojsk w pozycyjnej operacji obronnej przystosowane jest do skutecznego przeciwdziałania natarciu przeciwnika, a tym samym dostosowane jest do potrzeb systemu ognia, tak aby zapewnić prowadzenie ciągłego ognia przed przednim skrajem obrony i ściśle powiązanie ogniowe poszczególnych elementów zgrupowania zadaniowego w głębi obrony. Do pierwszego rzutu zgrupowania zadaniowego w obronie pozycyjnej wydziela się większość wojsk, które obsadzają zawczasu głęboko rozbudowane, ale mające raczej charakter linearny, czołowe pozycje i pasy obrony. Rozmieszczone w nich wojska wy-

korzystywane są głównie do walki ogniowej z nacierającym przeciwnikiem. Skupienie głównego wysiłku w najważniejszych dla operacji obronnej rejonach (kierunkach) realizowane jest przez zwiększenie gęstości taktycznych i operacyjnych oraz przygotowanie manewru wojskami z głębi lub innych odcinków. Pierwszy rzut zgrupowania zadaniowego w pozycyjnej operacji obronnej przeznaczony jest więc do załamania natarcia przeciwnika na głównym obszarze obrony i stworzenia warunków do jego rozbicia lub pozbawienia go swobody działania.

Odwód zgrupowania zadaniowego przeznaczony jest do wykonania przeciwuderzenia, rozbicia zgrupowań uderzeniowych przeciwnika włamujących się w obronę, pozbawienia przeciwnika swobody działania lub do utrzymania ostatecznej rubieży obrony. Jest on zwykle mniejszy od pierwszego rzutu, rozmieszcza się go zazwyczaj w rejonach ześrodkowania w strefie tyłowej. Odwód zgrupowania zadaniowego może w określonych sytuacjach obsadzać częściowo również kolejną rubież obrony. Otrzymuje 1-2 kierunki przeciwuderzenia, a na każdym z nich główną oraz zapasową rubież rozwinięcia. Określa mu się ponadto rejon odpowiedzialności za zwalczanie desantów powietrznych (w obronie wybrzeża - również morskich). Przeznaczony jest on także do wykonywania nieprzewidzianych zadań, wynikłych w trakcie operacji obronnej. Może również wzmacniać lub luzować pierwszy rzut, który utracił zdolność bojową.

Na poszczególnych kierunkach operacyjnych lub do wykonania określonych zadań w toku operacji obronnej tworzy się funkcjonalne części zgrupowania zadaniowego w postaci elementów zadaniowych. Mogą to być:

- element osłonowy;
- element obronny (główny i pomocniczy);
- element przeciwuderzeniowy;
- elementy rodzajów wojsk;
- element przeciwdesantowy;
- element sił wsparcia logistycznego.

W manewrowej operacji obronnej w skład pierwszego rzutu wyznacza się tylko część sił (zwykle około 1/3), które prowadzić będą działania opóźniające. Ich zadaniem

jest nie tylko opóźnianie uderzenia przeciwnika, lecz również osłabienie go i wciągnięcia głównych sił nacierającego na wybrany i przygotowany obszar. Zdecydowaną większość sił wydziela się do odwodu. Ich zadaniem jest załamanie natarcia przeciwnika w głębi obrony, a następnie wykonanie zwrotu zaczepnego z jednego lub obu skrzydeł, na wojska przeciwnika wciągnięte w głąb własnego zgrupowania zadaniowego. Zgrupowanie zadaniowe musi być podporządkowane działaniom o charakterze obronno-zaczepnym, a więc cechować się zdolnością do bezkolizyjnego i szybkiego przejścia od stawiania oporu do wykonania zdecydowanego uderzenia. Powinno ono umożliwić prowadzenie działań opóźniających, przejście do obrony pozycyjnej, jak i wykonywanie zwrotów zaczepnych.

W ramach zaczepnego zgrupowania do wykonania poszczególnych zadań tworzy się zazwyczaj główne i pomocnicze zgrupowania uderzeniowe oraz zgrupowania przeznaczone do obrony (osłony) poszczególnych kierunków. Oprócz nich tworzy się zgrupowania rodzajów wojsk jak np.: wojsk raketowych i artylerii, wojsk OPL i innych.

Wojska działające na kierunku głównego uderzenia stanowią główne zgrupowanie zadaniowe. W jego skład wchodzi większość sił i środków pierwszego rzutu, odwód, oddziały wydzielone oraz desanty powietrzne. Główne zgrupowanie zadaniowe wspiera większość sił wojsk raketowych i artylerii, lotnictwa oraz wojsk zabezpieczających. Do wykonania zadań na pozostałych kierunkach wydziela się pomocnicze zgrupowania zadaniowe. Realizują one zadania związane z osłoną poszczególnych kierunków, zwłaszcza na tych kierunkach, na których przeciwnik rozwija lub ma możliwość rozwinięcia natarcia.

Tworzenie zgrupowania zadaniowego może odbywać się przed rozpoczęciem lub w trakcie trwania operacji poprzez dodawanie kolejnych sił. Skład zgrupowania zadaniowego będzie ulegał nieustannym zmianom, wynikającym z potrzeb posiadania przewagi na przeciwnikiem w wybranym miejscu i czasie. Podczas tworzenia zgrupowania zadaniowego w operacji szczególnie ważnym jest zachowanie odporności poszczególnych jego elementów na oddziaływanie ogniowe i elektroniczne przeciwnika.

Zaczepne zgrupowanie zadaniowe wojsk powinno zapewnić:

- uzyskanie zdecydowanej przewagi nad przeciwnikiem na wybranym kierunku i w określonym czasie;

- wykonanie szerokiego manewru, zwłaszcza przy tworzeniu zgrupowania,
- podczas przenoszenia wysiłku działań na skrzydła i w głąb ugrupowania przeciwnika;
- dogodne warunki do ciągłego współdziałania między elementami ugrupowania operacyjnego;
- ciągłość dowodzenia, zabezpieczenia operacyjnego i logistycznego.

Zgrupowanie zadaniowe może składać się z następujących elementów strukturalnych:

- pierwszego rzutu operacyjnego;
- odwodu ogólnowojskowego;
- zgrupowania wojsk raketowych i artylerii, wojsk OPL;
- odwodów o różnym przeznaczeniu, a przede wszystkim: inżynieryjnego, przeciwcemnicznego, przeciwpancernego, oddziałów zaporowych.

Ponadto doraźnie mogą być organizowane:

- oddziały wydzielone, a w ich ramach oddziały i grupy rajdowe;
- desanty powietrzne.

Pierwszy rzut zgrupowania zadaniowego przeznaczony jest do rozbicia głównego zgrupowania przeciwnika i rozwinięcia natarcia. Z tego względu jest on najsilniejszy i w jego skład wyznacza się z zasady większość sił i środków. Wojska pierwszego rzutu do prowadzenia operacji zaczepnej przygotowują się w rejonach wyjściowych, wyznaczonych w bezpośredniej styczności z przeciwnikiem lub rejonach wyjściowych oddalonych 20-40 km od rubieży wejścia do bitwy.

Odwód jest przeznaczony do potęgowania wysiłku wojsk i rozwijania powodzenia pierwszego rzutu, z zasady na kierunku głównego uderzenia lub jego przeniesienia na inny kierunek. Ponadto do zmiany wojsk pierwszego rzutu, jeśli poniosły one znaczne straty; odparcia lub rozbicia odwodów przeciwnika. W skład odwodu mogą wchodzić jeden-dwa związki taktyczne, które wzmacnia się odpowiednio w momencie wejścia do bitwy. Przeznaczony on jest także do walki z desantami przeciwnika i jego siłami, które pozosta-

ły na tyłach nacierających wojsk oraz wykonania innych, doraźnych zadań wynikłych z nieoczekiwanego rozwoju sytuacji.

Pozostałe elementy zgrupowania zadaniowego o charakterze specjalistycznym tworzone są zgodnie z przeznaczeniem i taktyką rodzajów wojsk. Działania ich podporządkowane są zgrupowaniu wykonującemu zasadnicze zadanie.

4.4. Ogólne wnioski o tworzeniu zgrupowań zadaniowych w operacji

W wyniku doświadczeń uzyskanych podczas wojny w rejonie Zatoki Perskiej w teorii sztuki operacyjnej pojawiły się kolejne, nowe koncepcje rozgrywania operacji. Analiza poglądów specjalistów zachodnich wskazuje, że w przyszłych operacjach, nazywanych rozstrzygającymi, dążyć się będzie nie tyle do fizycznego unicestwienia przeciwnika, co raczej do wyłączenia elementów decydujących o możliwości prowadzenia działań, a w tym systemów dowodzenia i kierowania. Tak więc operacje - jak już wcześniej wspomniano - będą miały nieliniowy charakter, a działania prowadzi się będzie na całej głębokości obszaru operacyjnego.

Z powyższych konstatacji wynika jednoznacznie, iż wojska lądowe powinny być przygotowane do prowadzenia działań militarnych w wymiarze operacyjnym we wszystkich możliwych formach, z użyciem wszelkich rodzajów broni. Z założeń operacji połączonych wynika także, iż muszą posiadać zdolność do ścisłego współdziałania z innymi komponentami, realizującymi zadania w ramach operacji połączonych (siłami powietrznym, specjalnymi, morskimi, itd.). Kolejnym warunkiem prowadzenia efektywnych działań jest ich zdolność do szybkiego koncentrowania i rozpraszanie sił oraz uderzeń ognio- wych, a także prowadzenia całodobowych działań, we wszystkich warunkach klimatycznych i terenowych. Istotną przesłanką osiągnięcia powodzenia przez wojska lądowe jest umiejętność skutecznego przeciwstawiania się silnym, powietrzno-lądowym zgrupowaniom przeciwnika oraz zagrożeniom z powietrza¹⁰⁹.

¹⁰⁹ W. Kaczmarek, *Geneza oraz kierunek ewolucji sztuki operacyjnej*, AON, Warszawa 2003, s.33.

Istotnym czynnikiem wpływającym na realizację zadań przez zgrupowania wojsk lądowych będzie wsparcie, którego powinny udzielać inne komponenty. Wsparcie ze strony sił powietrznych, marynarki wojennej, sił specjalnych czy innych komponentów nie powinno być postrzegane jako odrębne operacje. Musi być bowiem realizowane jako jedna, wspólna, kompleksowa operacja, którą zaplanowano dla osiągnięcia celów nakreślonych przez dowódcę połączonych sił. W tych warunkach dowódca komponentu wojsk lądowych jest w pełni odpowiedzialny za planowanie, realizację oraz synchronizację manewrów wojsk oraz wsparcia ogniowego. W celu usprawnienia synchronizacji określa on priorytety w zakresie niszczenia celów, oczekiwane efekty (skutki) oraz czas prowadzenia wsparcia. Wszystkie wymienione przedsięwzięcia powinny uniemożliwić przeciwnikowi efektywne, skoordynowane użycie posiadanych sił na obszarze operacji oraz zapewnić osiągnięcie powodzenia własnym wojskom.

Działania zgrupowań zadaniowych wojsk lądowych prowadzone w ramach operacji połączonych, niezależnie od skali konfliktu sprowadzać się będą zazwyczaj do utrzymania określonego obszaru, zniszczenia sił przeciwnika oraz odzyskania utraconego terytorium. Z powyższego wynika, że muszą być one w jednakowym stopniu zdolne do prowadzenia operacji o charakterze zaczepnym oraz obronnych. Mogą mieć miejsce w styczności z przeciwnikiem, być prowadzone jednocześnie przez poszczególne elementy wchodzące w skład wojsk lub przez wojska w całości. W celu osiągnięcia ciągłości, działania łączone są podczas operacji etapami przejściowymi (pośrednimi), w których wojska wychodzą z walki lub dążą do ponownego kontaktu z przeciwnikiem. Zalicza się do nich: marsz zbliżania, bój spotkaniowy, działania na połączenie, wycofanie oraz luzowanie wojsk.

Osiągnięcie takiego stanu wymagało będzie posiadania umiejętności oraz potencjalnych możliwości tworzenia przewagi w wybranym miejscu i czasie. W warunkach współczesnego prowadzenia operacji będzie to możliwe poprzez śmiały, zaskakujący dla przeciwnika oraz sprawnie przeprowadzony manewr, dążenie do precyzyjnego określenia

punktu kulminacyjnego oraz stałe utrzymywanie w odwodzie sił, które zdolne będą do przechylenia na własną korzyść szali zwycięstwa¹¹⁰.

Istotnym czynnikiem zapewniającym prowadzenie skutecznych operacji przez wojska lądowe będzie synchronizacja działań. Jest to zdolność do skupienia środków oraz działań w czasie i w przestrzeni w celu stworzenia jak największego potencjału bojowego w decydującym miejscu. Synchronizacja obejmuje zmasowanie efektów siły bojowej zgrupowań zadaniowych w decydującym punkcie, w celu osiągnięcia przewagi nad przeciwnikiem, przy użyciu wszystkich dostępnych środków.

Synchronizacja zazwyczaj wymagała będzie jasnej koordynacji pomiędzy różnymi zgrupowaniami zadaniowymi i działaniami zachodzącymi w toku danej operacji. Działania prowadzone w ramach obszaru odpowiedzialności charakteryzowane są trzema ściśle ze sobą powiązаныmi obszarami - działaniami w głębi, w styczności i w obszarze tyłowym. Dowódcy muszą synchronizować równocześnie walkę w głębi, w styczności oraz działania w obszarze tyłowym w sposób, który jawi się przeciwnikowi jako jedna ciągła operacja skierowana przeciwko niemu. Synchronizacja działań w głębi, w styczności i w obszarze tyłowym jest złożonym przedsięwzięciem i wymaga jasnego zrozumienia myśli przewodniej dowódcy. Wojska własne muszą dążyć do zaatakowania przeciwnika jednocześnie na całej głębokości operacji i zmasować zarówno rezultaty, jak i siły w czasie i w miejscu niezbędnym do wykonania zadania.

Działania zgrupowań zadaniowych wojsk lądowych prowadzone będą w celu wykrycia przeciwnika, zablokowania go, przez co pozbawią go swobody działania, a zarazem atakowania go w celu doprowadzenia do jego porażki. Aby to osiągnąć, działania muszą być jednoczesne i powinny być ściśle zintegrowane¹¹¹.

Jednym z kierunków ewolucji sztuki operacyjnej będzie problematyka tzw. operacji poniżej progu wojny, szczególnie zaś tych, które z natury wiązały się będą z użyciem siły w różnej formie. Będą one przygotowywane i prowadzone w celu osiągnięcia określonych rozwiązań politycznych. Ich rodzaj oraz zakres będą głównie uzależnione są od

¹¹⁰ Tamże, s. 34.

¹¹¹ Tamże, s. 34.

charakteru konfliktu (międzynarodowy, wewnętrzny), sił uczestniczących w konflikcie (regularne siły zbrojne, organizacje paramilitarne, zorganizowane grupy przestępcze) oraz politycznej woli uczestników konfliktu co do jego rozwiązania. Zatem działania społeczności międzynarodowej, podejmowane w celu rozwiązania lub przynajmniej ograniczenia zasięgu konfliktu obejmą z reguły cały, złożony konglomerat działań dyplomatycznych, politycznych, wojskowych i humanitarnych. Powinny być one postrzegane jako swoisty system, którego skuteczność oceniana będzie przez pryzmat zdolności do zapobiegania, ograniczania oraz wygaszania powstałych ognisk zapalnych.

Z wojskowego punktu widzenia istota zgrupowań zadaniowych w operacji poniżej progu wojny polegała będzie na dążeniach do utrzymania międzynarodowego pokoju poprzez tworzenie i funkcjonowanie sił o charakterze prewencyjnym, czynieniu wysiłków dla ograniczania, rozwiązywania, monitorowania i wygaszania konfliktów międzynarodowych lub wewnętrznych oraz wspieraniu inicjatyw związanych z budową nowego, bezpiecznego życia po ich zakończeniu. Dotyczyć będzie także likwidacji potencjalnych zagrożeń, postrzeganych na przykład przez pryzmat międzynarodowego terroryzmu. Będą to różnego rodzaju działania militarne i niemilitarne, prowadzone zwykle pod auspicjami i zgodnie z mandatem Organizacji Narodów Zjednoczonych oraz innych organizacji międzynarodowych (np. Organizacji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie, Unii Europejskiej, itp.). Z reguły angażowane w nich będą wydzielone, zwykle wielonarodowe zgrupowania zadaniowe sił zbrojnych oraz różnego rodzaju organizacje i agendy rządowe oraz pozarządowe¹¹².

Operacje poniżej progu wojny, w których angażowane będą wydzielone zgrupowania zadaniowe sił zbrojnych mogą być prowadzone w różnej formie. Zwykle obejmować one będą operacje wymuszania pokoju, zapobieganie konfliktom, operacje antyterrorystyczne, itp. Najczęściej jednak obejmować będą działania, które współcześnie definiowane są jako operacje wsparcia pokoju.

¹¹² Tamże, s. 35.

Z wojskowego punktu widzenia istota operacji wsparcia pokoju polega na dążeniach do utrzymania międzynarodowego pokoju poprzez tworzenie i funkcjonowanie zgrupowań zadaniowych o charakterze prewencyjnym, czynieniu wysiłków dla ograniczenia, rozwiązywania, monitorowania i wygaszania konfliktów międzynarodowych lub wewnętrznych oraz wspieraniu inicjatyw związanych z budową nowego, bezpiecznego życia po ich zakończeniu¹¹³.

Operacje utrzymania pokoju (*ang. Peacekeeping*) są podejmowane z reguły na podstawie Rozdziału VI Karty Narodów Zjednoczonych. Są prowadzone za zgodą wszystkich stron biorących udział w konflikcie i polegają zwykle na kontrolowaniu i umożliwiania wprowadzenia w życie zawartego wcześniej porozumienia pokojowego. Mogą być prowadzone w ramach innych operacji, a szczególnie tych, które obejmują pomoc humanitarną. Ich istota polega głównie na powstrzymywaniu, ograniczaniu i ewentualnie wygaszaniu wrogich działań między stronami przez użycie sił międzynarodowych (wojskowych i cywilnych). Natomiast ich cel polega na osiągnięciu kompromisu politycznego w rozwiązaniu konfliktu i stworzeniu warunków do pokojowego współżycia. Zadania komponentu wojskowego, w operacjach tego typu, polegają głównie na obserwacji i rozdzieleniu walczących stron przez rozwinięcie sił między nimi i ustanawianiu stref neutralnych. Realizowane zadania obejmować mogą także nadzorowanie postanowień organizacji międzynarodowych, obejmujących powrót ludności na obszary objęte wcześniej walkami oraz dotyczących przestrzegania przerwania ognia. Jako istotne zadanie postrzega się także pomoc w odtworzenie organów władzy i administracji państwowej.

Operacje wymuszania pokoju (*ang. Peace Enforcement*) prowadzone są z kolei zgodnie z rozdziałem VII Karty Narodów Zjednoczonych. Polegają one na podjęciu działań (lub groźbie ich podjęcia) przez międzynarodowe siły wojskowe w celu przywrócenia pokoju w rejonie konfliktu. Działania wojsk w operacjach tego typu przyjmują formy operacji militarnych, podejmowanych w takiej sytuacji, gdy zawiodą inne mechanizmy rozwiązywania konfliktów. Z natury są prowadzone wtedy, kiedy nie uzyskano zgody

¹¹³ Tamże, s. 35.

wszystkich stron konfliktu na ich prowadzenie lub jej uzyskanie jest mało prawdopodobne. Należy zatem przyjąć, że są one planowane w celu utrzymania lub ponownego ustanowienia pokoju albo narzucenia określonych warunków, sprecyzowanych w mandacie.

Szczególnie duże możliwości w tym zakresie posiada NATO. Współcześnie sądzi się nawet, że jest to najbardziej prawdopodobne zadanie dla sił Sojuszu w ramach wsparcia pokojowych wysiłków ONZ i innych organizacji międzynarodowych. Zgrupowania zadaniowe przeznaczone do prowadzenia operacji wymuszania pokoju muszą być zorganizowane, wyposażone, wyszkolone i wprowadzone do działań w taki sposób, by mogły osiągnąć zakładane cele jak najmniejszym kosztem. Muszą one umieć reagować adekwatnie do sytuacji, bowiem wymuszanie pokoju różni się od wojny tym, że zwycięstwo militarne nie jest ostateczną miarą sukcesu.

Zapobieganie konfliktom (*ang. Conflict Prevention*), podobnie jak inne operacje wsparcia pokoju, prowadzone są zwykle zgodnie z przywoływanym wcześniej Rozdziałem VI Karty NZ. Obejmują szeroki zakres działań począwszy od inicjatyw dyplomatycznych, a na działaniach sił zbrojnych kończąc. Jest to zatem cała gama wysiłków, zmierzających do zapobiegania nasilaniu się sporów i przeobrażaniu ich w konflikt zbrojny lub jego rozprzestrzeniania się, w rejonach szczególnych napięć. Zapobieganie konfliktom może zatem obejmować działania wyjaśniające, konsultacje, ostrzeżenie, inspekcje i monitorowanie. Natomiast środki wojskowe użyte w takich działaniach muszą być ukierunkowane na wsparcie dyplomatycznych i politycznych działań zmierzających do rozstrzygnięcia sporu. Specyficzne zadania wojskowe obejmują bardzo szeroki zakres przedsięwzięć poczynając od prewencyjnego rozwinięcia, a na działaniach ewakuacyjnych kończąc.

Tworzenie pokoju (*ang. Peacemaking*) obejmuje działania dyplomatyczne prowadzone po rozpoczęciu konfliktu, których celem jest ustanowienie porozumienia o wstrzymaniu ognia lub szybkie zawarcie porozumienia pokojowego. Mogą one obejmować działania dobrych usług, mediacyjne i rozjemcze, a także naciski dyplomatyczne, izolowanie lub sankcje. Polega ono zwykle na dążeniu do ograniczenia intensywności konfliktu, rozdzielania walczących stron i przekonania ich pokojowego rozwiązania konfliktu.

Udział zgrupowań zadaniowych wojsk lądowych w tych działaniach będzie ograniczony zwykle do zadań o charakterze rozjemczym.

Można zauważyć, że tworzenie pokoju jest osiągnięte głównie przez środki dyplomatyczne. Jednak w wielu wypadkach wojskowe wsparcie dla operacji tworzenia pokoju jest możliwe zarówno pośrednio (na przykład w formie wsparcia sztabowego), jak i bezpośrednio (w formie wykorzystania sił i środków wojskowych). Tym bardziej, że tworzenie pokoju może niekiedy obejmować działania adekwatne do tych, które wchodzą w skład operacji wymuszania pokoju. Sytuacje tego typu mogą mieć miejsce podczas wymuszania nałożonych sankcji.

Operacje budowania pokoju (*ang. Peace Building*) obejmują cały szereg działań, których celem jest militarne wsparcie przedsięwzięć o charakterze politycznym, ekonomicznym i społecznym. Zwykle są one realizowane z myślą o umocnieniu i utrwaleniu rozwiązań politycznych oraz dążeniu do usunięcia przyczyn konfliktu. Obejmują one zwykle mechanizmy identyfikowania i wspierania struktur, które będą zmierzały do umocnienia pokoju, promowania zaufania oraz odbudowy ekonomicznej.

Budowanie pokoju polega zatem na organizowaniu i prowadzeniu działań mających na celu normalizację stosunków (wewnętrznych lub zewnętrznych) w rejonie konfliktu, już po jego zakończeniu. Działania budowania pokoju ukierunkowane są na udzieleniu pomocy w scalaniu kruchego pokoju i wspieraniu dążeń do trwałej stabilizacji. Udział wojsk w takich operacjach polegać może na ochronie misji dyplomatycznych i powstających (odtworzanych) struktur państwowych, rozdzielaniu zantagonizowanych stron, udzielaniu pomocy w przywracaniu porządku oraz udziale w działaniach stabilizujących (pomoc humanitarna dla ludności, rozminowanie, itp.). Jest bowiem bardzo prawdopodobne, że po zakończeniu konfliktu infrastruktura na obszarze wcześniej nim objętym będzie zniszczona, a cywilne i polityczne instytucje raczej nie będą istniały lub nie będą w stanie działać efektywnie. Sytuacja może się pogorszyć jeżeli jedna lub więcej

stron konfliktu będzie przeciwna końcowemu porozumieniu lub strony sprzeciwią się roli spełnianej przez wojskowe siły wspierające działania¹¹⁴.

Operacje humanitarne (*ang. Humanitarian Operations*) mogą poprzedzać lub towarzyszyć działaniom humanitarnym, prowadzonym przez wyspecjalizowane organizacje cywilne. Pomoc humanitarna polega na działaniach mających na celu ograniczenie ludzkich cierpień, gdy odpowiednie władze - w rejonie konfliktu - nie są w stanie lub nie chcą jej udzielić. Udział zgrupowań zadaniowych wojsk w operacjach tego typu może przybierać formę: usuwania skutków zniszczeń i skażeń, ewakuacji ludności, pomocy wysiedlonym i uciekinierom, udzielania podstawowej pomocy medycznej, dostarczania żywności i środków pierwszej pomocy, utrzymywania i odbudowy infrastruktury, ochrony, itp. Zależnie od mandatu operacje humanitarne mogą również obejmować planowanie pomocy, ochronę cywilnych agencji (instytucji) niosących pomoc, jak również budowanie, utrzymywanie i ochronę dróg dla konwojów z pomocą. W sytuacjach ekstremalnych zgrupowania zadaniowe sił zbrojnych mogą przejąć bezpośrednią odpowiedzialność za dostarczanie pomocy, głównie w celu utrzymania ciągłości dostaw. Takich rozwiązań powinno się jednak unikać, jeśli jest to tylko możliwe.

Wnioski z rozważań zawartych w rozdziale 4 wyraźnie wskazują, że szerokie spektrum zadań zgrupowań Sił Zbrojnych oraz zmieniające się warunki ich realizacji determinują potrzebę ciągłej weryfikacji poglądów dotyczących charakteru działań operacyjnych. Biorąc powyższe pod uwagę można stwierdzić, że podobnej weryfikacji muszą podlegać założenia sztuki operacyjnej.

Współcześnie obok operacji militarnych, których celem jest z reguły pokonanie przeciwnika i utrzymanie bądź odzyskanie określonego obszaru, coraz częściej mówi się o operacjach poniżej progu wojny. Ich celem jest zwykle wymuszenie czy też utrzymanie pokoju w sytuacjach kryzysowych. Wspomniane operacje mają zwykle za zadanie neutralizację konfliktów powstałych na tle etnicznym, ekonomicznym lub religijnym. Niekiedy, w przypadku katastrof i klęsk żywiołowych mogą mieć miejsce operacje ratownicze pro-

¹¹⁴ Tamże, s. 38.

wadzone przez zgrupowania zadaniowe wojsk wspólnie z siłami cywilnymi, które będą zmierzały do likwidacji ich skutków.

Należy jednak pokreślić, że niezależnie od zmieniających się uwarunkowań i poglądów na rolę sił zbrojnych, nadal za podstawowe ich zadania należy traktować operacje prowadzone podczas wojny. Zmierzają one bowiem bezpośrednio do osiągnięcia głównego celu, jakim jest utrzymanie integralności obszaru kraju i przywrócenie pokoju w przypadku agresji potencjalnego przeciwnika. Z tych też względów o ostatecznym składzie bojowym, strukturach i wyposażeniu Sił Zbrojnych powinny decydować potrzeby związane z prowadzeniem operacji militarnych. Te same założenia powinny dotyczyć szeroko rozumianej sztuki operacyjnej¹¹⁵.

¹¹⁵ Tamże, s. 39.

Rozdział 5

KIERUNKI I TENDENCJE ROZWOJOWE ZGRUPOWAŃ WOJSK LĄDOWYCH DO WYKONANIA ZADAŃ W WALCE I OPERACJI

Przemiany polityczne ostatniego dziesięciolecia XX i początku XXI wieku oraz powiązane z nimi nasilenie wewnętrznych i międzypaństwowych konfliktów zapoczątkowały wiele przewartościowań w koncepcjach użycia sił militarnych. To było też powodem wzrostu zainteresowania w NATO, czy też Unii Europejskiej problematyką interwencji i działań pokojowych w zakresie szeroko pojętego bezpieczeństwa.

5.1 Zgrupowania wojsk lądowych jako komponent Wielonarodowych Sił Zadaniowych

Zwiększenie spektrum zagrożeń dla bezpieczeństwa spowodowało również rozszerzenie obszaru tradycyjnych zadań o działania na rzecz umacniania pokoju. Przez dialog, kooperację i partnerstwo oraz użycie wydzielonych komponentów Sił Zbrojnych zarówno NATO jak też UE stara się oddziaływać stabilizująco na inne kraje i regiony.

„Stany Zjednoczone pragną by NATO odgrywało ważną rolę. Wierzymy w sojusz i chcemy by odnosił sukcesy. [...] Jeżeli NATO, nie będzie posiadało sił mobilnych, gotowych do użycia w kilka dni lub tygodni, zamiast miesięcy czy lat, nie będziemy mieli wiele do powiedzenia w XXI wieku¹¹⁶”.

Nowe wyzwania sprawiły, że na Szczycie NATO w Pradze w 2002 roku położono podwaliny pod gruntowną reorganizację NATO i przygotowanie Sojuszu do działań w nowych warunkach. Do najważniejszych postanowień należy zaproszenie do grona członków NATO nowych państw Europy Środkowej i Wschodniej, co ma działać stabilizacyjnie w tym regionie świata. Kolejnym zdarzeniem, które będzie miało wpływ na

¹¹⁶ BBC News World Edition, 25.9.2002. “The United States wants NATO to be important. We believe in the Alliance and want it to succeed. [...] If NATO does not have a force that is quick and agile, which can deploy in days or weeks instead of month or years, then it will not have much to offer the world in the 21th century”. Tymi słowami amerykański Sekretarz Obrony Donald Rumsfeld, rozpoczął spotkanie ministrów obrony państw członkowskich NATO w Warszawie 24 września 2002 roku.

przyszły kształt NATO było zdecydowanie o utworzeniu Sił Odpowiedzi NATO (NATO Response Force – NRF).

Wielce interesującą koncepcją tworzenia sił zadaniowych jest koncepcja Sił Odpowiedzi NATO. Z koncepcji NRF wynika, że mają to być zgrane oraz dobrze wyszkolone, utrzymujące wysoką gotowość bojową siły, które będą mogły spełniać wymagania prowadzenia operacji określonych przez Radę Północnoatlantycką. Dokumentem bazowym stanowiącym podstawę do tworzenia sił NRF jest MC 477¹¹⁷. Zgodnie z tym dokumentem Siły Odpowiedzi będą przeszkolone gotowe do działania jako wielonarodowe siły połączone, które posiadają możliwości prowadzenia działań zarówno samodzielnie, jak i w składzie innych większych sił.

Rys. 4. Znak rozpoznawczy Sił Odpowiedzi NATO

Źródło: www.nato.nrf.com

Siły Odpowiedzi NATO mają składać się z zaawansowanych technologicznie, elastycznie reagujących, wysoce mobilnych wojsk, w tym jednostek lądowych, morskich i powietrznych, gotowych do szybkiego przemieszczania się w miejsca, gdzie będą potrzebne, zgodnie z decyzjami Rady NATO. Siły Odpowiedzi miały osiągnąć wstępną zdolność operacyjną nie później niż w październiku 2004 roku, zaś pełną zdolność operacyjną osiągną nie później niż w październiku 2006 roku. Poszczególne państwa członkowskie przyjęły polityczne zobowiązania polepszenia ich zdolności do obrony przed

¹¹⁷ Military Concept for NATO Response Force MC 477,

atakiem chemicznym, biologicznym, radiologicznym, nuklearnym, a także możliwości działania w różnych uwarunkowaniach środowiska. To powoduje, iż siły wyznaczone do realizacji zadań w ramach Sił Odpowiedzi oparte będą na zgrupowaniach, tworzonych w odniesieniu do charakteru zadań i warunków działań militarnych. Liczebność Sił Odpowiedzi, które miały być zaangażowane do ewentualnych działań, rok po ogłoszeniu stworzenia Sił Odpowiedzi NATO, czyli w 2003 określano na około 9500 żołnierzy. Rok później w 2004 roku, na spotkaniu w Rumuni, Sekretarz Generalny NATO ogłosił, iż Siły Odpowiedzi osiągnęły swoje podstawowe możliwości operacyjne i około 17000 żołnierzy jest gotowych do wzięcia udziału w misjach określonych przez NATO. Docelowo w momencie osiągnięcia pełnej gotowości operacyjnej w październiku 2006 roku Siły Odpowiedzi mają liczyć 21000 żołnierzy¹¹⁸.

Siły Odpowiedzi generalnie mogą być użyte samodzielnie lub jako siły inicjujące. W przypadku prowadzenia działań samodzielnie, możliwości NRF będą w pewien sposób ograniczone, co do wielkości, składu oraz charakteru działań. Jeśli zaś będą użyte w drugim przypadku, spełniały będą funkcję sił rozwiniętych w pierwszej kolejności - IEF¹¹⁹. Z uwagi na wysoką gotowość bojową i posiadane możliwości szybkiego przemieszczenia się i rozwinięcia, będą odpowiedzialne za przygotowanie wejścia w rejon przyszłej operacji sił głównych. Siły Odpowiedzi mają być zdolne do prowadzenia każdej operacji prowadzonej przez Sojusz w ramach Artykułu V i poza nim. Komponent lądowy NRF będzie składał się ze struktur pozwalających na rozwinięcie formacji szczebla brygady. Taka brygadowa grupa bojowa składać się będzie z 2-3 taktycznych zgrupowań bojowych, dysponować będzie siłami zarówno ciężkimi, lekkimi i areomobilnymi, a także elementami wsparcia bojowego - CS¹²⁰ i zabezpieczenia logistycznego działań - CSS¹²¹ o wysokiej manewrowości.

Siły Odpowiedzi pomyślane są również jako swoisty „katalizator” transformacji zdolności i możliwości Sojuszu Północnoatlantyckiego. Siły militarne z państw człon-

¹¹⁸ Por. M. Bieniek, Siły Odpowiedzi jako narzędzie nowych struktur dowodzenia NATO. Warszawa 2005, s. 24.

¹¹⁹ IEF - Initial Entry Force – siły inicjujące.

¹²⁰ CS - Combat Support.

¹²¹ CSS - Combat Service Support.

kowskich, wyznaczone do struktur Sił Odpowiedzi, z odpowiednim wyprzedzeniem otrzymać będą wytyczne dotyczące głównego wysiłku działania. W ten sposób będą mogły się przygotować oraz spełnić określone wstępnie założenia operacyjne i interoperacyjne. Natomiast realizacja rotacji kolejnych zgrupowań, postrzeganych jako Sił Odpowiedzi, będzie sprzyjać podnoszeniu możliwości operacyjnych oraz zdobywaniu doświadczeń w prowadzeniu operacji połączonych w rozumieniu całego Sojuszu, co w konsekwencji zapewni spełnienie podstawowych wymagań sojuszniczych (CJSOR¹²²) przez państwa członkowskie.

Ostatnie wydarzenia dotyczące konfliktu irackiego spowodowały pewien rozdźwięk wśród sojuszników. Część państw członkowskich (głównie Niemcy i Francja) zdecydowanie sprzeciwiła się interwencji zbrojnej w Iraku. Inni członkowie (W. Brytania czy Polska) zdecydowały się poprzeć akcję militarną USA wymierzoną w reżim Saddama Husajna poprzez poparcie polityczne na arenie międzynarodowej i wysłanie swoich wojsk w rejon konfliktu, (choć w przypadku Polski był to udział symboliczny).

Kryzys iracki paradoksalnie stał się katalizatorem nadającym Unii profil w polityce bezpieczeństwa. Chociaż ujawnił głęboki podział wśród państw członkowskich, to potencjalnie spowodował zwiększenie gotowości do nadania Unii większych zdolności reagowania siłami militarnymi w sytuacjach kryzysowych. Organizacja ta zdecydowała się na utworzenie własnych sił szybkiego reagowania (European Rapid Reaction Force - ERRF), w ramach rozwoju Wspólnej Polityki Bezpieczeństwa i Obrony UE. W maju 2004 r. ministrowie obrony Unii, dostrzegając jednak problemy z realizacją projektu ERRF, postanawiają zmianę tzw. Europejskiego Celu Operacyjnego UE wg nowych zamierzeń. Założono, iż UE do 2010 r. powinna być gotowa do przeprowadzania operacji militarnych w całym spektrum działań antykryzysowych. Nowym instrumentem umożliwiającym wykonanie tych zadań mają być tzw. Grupy Bojowe (Battle Groups)

Najnowszą inicjatywą w zakresie tworzenia sił zadaniowych, jest z całą pewnością idea Grup Bojowych Unii Europejskiej. Będą to narodowe i mieszane (kilkunarodowe)

¹²² CJSOR - Combined Joint Statement of Requirement

zespoły bojowe, wielkości batalionowego taktycznego zgrupowania bojowego lub małej brygadowej grupy bojowej (ok. 1500 żołnierzy), wydzielonych ze składu wojsk europejskich do dyspozycji kierownictwa politycznego Unii. Mają one być zdolne do szybkiego (w ciągu dwóch tygodni) przegrupowania w wymiarze globalnym w rejon konfliktu zbrojnego lub innego zagrożenia i prowadzenia działań przez okres do 12 miesięcy. Zasadą jest, aby nie były to jednostki już wyznaczone do działań w ramach NATO Response Force (NRF), co mogłoby prowadzić do konfliktu interesów lub priorytetów¹²³.

Konsekwencją tego było, iż Francja, Niemcy i Wielka Brytania w lutym 2004 r. przedstawiły projekt trójstronnej koncepcji, w której przewidywano powstanie od siedmiu do dziewięciu Grup Bojowych o sile ok. 1500 żołnierzy każda, zdolnych do działania w ciągu 10-15 dni. Podobnie jak Siły Odpowiedzi NATO jednostki te mają być szczególnie szybkimi i mobilnymi siłami zdolnymi do użycia w sytuacjach kryzysowych.

Na brukselskim posiedzeniu jesienią 2004 roku ministrowie obrony państw Unii Europejskiej oficjalnie zatwierdzili utworzenie 13 Grup Bojowych. Jednostki te mają być użyte wyłącznie do autonomicznych operacji wojskowych Unii. Od 2006 r. Grupy Bojowe powinny być zdolne do ich użycia w dwóch jednocześnie przeprowadzanych operacjach militarnych. W bieżącym roku Grupy Bojowe osiągną częściowo zdolność operacyjną (tzw. Initial Operational Capability), a w 2007 r. całkowicie (tzw. Full Operational Capability). Każda Grupa powinna być zdolna do operacji trwającej 30 dni i przy jej wzmocnieniu do 120 dni.

Polska poparła francusko-niemiecko-brytyjską inicjatywę utworzenia Grup Bojowych, ponieważ uważała, że będzie to realny wkład w budowę rzeczywistej siły operacyjnej UE. Polska nie postrzega sprzeczności między dalszym rozwojem Europejskiej Polityki Bezpieczeństwa i Obrony w stosunkach z Sojuszem, widząc w tym generalnie podniesienie poziomu potencjału obronnego Unii, i tym samym wzmocnienie komponentu europejskiego w NATO. Polsko-niemiecka Grupa Bojowa z udziałem Litwy, Łotwy i Słowacji rozpocznie swoją działalność począwszy od 2009 roku. Polska jak i Niemcy reprezentują podobne stanowisko, a mianowicie Grupy Bojowe nie mogą naruszyć spójno-

¹²³ M. Zemke, Bagnety dla Unii Europejskiej, „RAPORT- wojsko, technika, obronność”, 2005, nr 1, s.48.

ści Sił Szybkiego Reagowania NATO. Siły te mają tutaj dla obu państw priorytetowe znaczenie.

Większe i zasobniejsze państwa zamierzają tworzyć zarówno jednorodne narodowo jednostki, co zapewni większą swobodę w zarządzaniu nimi w garnizonach i rejonach ewentualnych misji, jak również brać udział w tworzeniu grup międzynarodowych. Bardzo interesujące jest uczestnictwo w Grup Bojowych Unii Europejskiej państw nie będących członkami NATO np. Szwecji i Austrii, jak również państw nie będących nawet członkami Unii Europejskiej jak Norwegia. Przewiduje się zaangażowanie kolejnych państw członków UE i państw kandydujących do Wspólnoty. Ustalono, że poszczególne państwa, oprócz pododdziałów ogólnowojskowych, będą wносить do GBU także wyspecjalizowane pododdziały wsparcia (w ramach tzw. zdolności niszowych). Przykładowo Cypr odda do dyspozycji grupę wsparcia medycznego, Litwa jednostkę uzdatniania wody, Grecja dowództwo transportu morskiego, a Francja mobilne centrum dowodzenia operacją. Zadeklarowano, iż część GBU osiągnie wstępną gotowość operacyjną w 2005 i 2006 roku, natomiast pełną gotowość operacyjną w 2007 roku¹²⁴.

Pierwszą operacją, a tym samym pierwsze doświadczenia w ramach sił europejskich była operacja *Artemida* przeprowadzona w Kongo w 2004 roku. Była to pierwsza interwencja UE poza terytorium Europy i bez pomocy NATO. Oceniona została bardzo wysoko i była zaskoczeniem jeżeli chodzi o sprawność i skuteczność działania. Uczestniczyły w niej siły złożone z ok. 1500 żołnierzy, dowodzone przez Francuzów. Siły składały się przede wszystkim z jednostek francuskich wspieranych przez jednostki z Niemiec, Szwecji, Wielkiej Brytanii i Belgii. Celem operacji *Artemida* było powstrzymanie walk plemiennych w Republice Kongo, siły europejskie działały zgodnie z mandatem Rady Bezpieczeństwa Narodów Zjednoczonych. Kolejnym wyzwaniem dla potwierdzenia zdolności militarnych UE będzie zadeklarowane przejęcie od SFOR odpowiedzialności za misję w Bośni i Hercegowinie. W operacji *Althea* brać będzie udział ok. 7 tys. żołnierzy, w tym kontyngent Polski, jej celem będzie stworzenie stabilnego, wieloetnicznego, zdol-

¹²⁴ Tamże s. 49.

nego do samodzielnej egzystencji i pokojowo współistniejącego z sąsiadami bytu państwowego¹²⁵.

Na strukturę zarówno Sił Odpowiedzi i Grup Bojowych będą składały się następujące komponenty: lądowy, morski, lotniczy oraz inne, posiadające funkcje specjalistyczne. Wobec tego przyszłość będzie wymagać od państw członkowskich zgrupowań sił lądowych, morskich itp., które będą działały w układzie Wielonarodowych Połączonych Sił. Siły i możliwości, jakimi muszą one dysponować wymagają konieczności zapewnienia wysokiego szczebla interoperacyjności, elastyczności oraz szerszego szkolenia. Dodatkowo powinny posiadać możliwości działania w różnych uwarunkowaniach środowiska i różnej skali zagrożeń.

Główne zadania zgrupowań w ramach Wielonarodowych Sił Zadaniowych odzwierciedlają wymagania dotyczące natychmiastowej reakcji głównie w początkowej fazie rozwijającego się kryzysu:

- rozwinięte jako samodzielne siły;
- udział w operacjach wsparcia pokoju;
- udział w operacjach reagowania kryzysowego włącznie z operacjami utrzymania pokoju;
- udział w operacjach skierowanych przeciwko zjawiskom terroryzmu, jak i usuwania skutków skażenia bronią atomową, biologiczną i chemiczną lub radiologiczną;
- udział w operacjach mających na celu przestrzeganie embarga.
- rozwinięte jako siły zabezpieczające w celu przygotowania rejonu operacji do wejścia sił głównych Sojuszu;
- rozwinięte jako siły manifestujące tylko swoją obecność i poparcie dla decyzji polityczno - militarnych Sojuszu lub społeczności międzynarodowej.

Polska jako aktywny uczestnik polityki europejskiej i światowej, poprzez suwerenne decyzje demokratycznie wybranych władz decyduje o swojej roli i miejscu w polityce bezpieczeństwa europejskiego, ale i po części światowego. Pozostajemy w uwarun-

¹²⁵ M. Zemke, *Bagnety dla Unii Europejskiej*, wyd. cyt. , s. 50.

kowaniach sojuszniczych wobec partnerów z NATO, ale nie powinniśmy zapomnieć o korzeniach i solidarności europejskiej. W pierwszej kolejności, więc uwarunkowania powstałe w określonej sytuacji politycznej decydują o użyciu wojsk do działań np. prewencyjno-stabilizacyjnych. Zagrożenie bezpieczeństwa własnego państwa lub państwa - sojusznika może spowodować podjęcie decyzji o użyciu wojsk. Należy tu wyróżnić zagrożenia bezpośrednie jak i pośrednie. Historia świata pokazuje nam liczne przykłady państw broniących swoich interesów (w tym bezpieczeństwa) setki i tysiące kilometrów od granic własnego terytorium. Takie same wyróżniki możemy stosować przy podejmowaniu decyzji do rozpoczęcia działań militarnych. Reagować już przy pierwszych objawach zagrożenia, albo dopiero, gdy wyczerpaliśmy wszystkie inne pokojowe środki zapobiegawcze.

Dogłębne analizy działań zbrojnych na Bałkanach, w Afganistanie, Iraku dowodzą lub potwierdzają, że współczesne siły zbrojne, a w tym zwłaszcza wojska lądowe, powinny się charakteryzować dużą mobilnością w wymiarze strategicznym i operacyjnym oraz posiadać zdolność do:

- podejmowania i realizowania zadań w składzie Wielonarodowych Sił Zadaniowych poza obszarem kraju;
- wydzielania określonych sił i tworzenia odpowiednich zgrupowań operacyjnych, adekwatnych do zagrożenia;
- organizowania i prowadzenia operacji różnego typu na obszarze kraju we współdziałaniu z pozamilitarnymi elementami systemu obronnego oraz wojskami sojuszniczymi.

Kolejnym czynnikiem potrzeby zmiany podejścia do problemu struktur jest charakter przyszłych zagrożeń. Konsekwencją tego są coraz częstsze operacje reagowania kryzysowego w różnych uwarunkowaniach. Charakter tych operacji, sprawia, że priorytowego znaczenia nabiera możliwość generowania sił tworzonych „ad hoc” struktur międzynarodowych. Uczestnictwo w misjach reagowania kryzysowego to także zdolność tworzenia zgrupowań adekwatnych do zadań i warunków działań oraz partycypowania w Połączonych Wielonarodowych Siłach Zadaniowych. To stawia kolejne wyzwania, jakim

jest osiągnięcie przez siły zbrojne (w tym wojska lądowe) RP niezbędnej standaryzacji, szczególnie na poziomie kompatybilności i interoperacyjności. Istnieje, zatem potrzeba zdefiniowania prawidłowości, które w konsekwencji przełożą się na koncepcje działań. W konsekwencji określają one również wymagania w zakresie uzbrojenia, wyposażenia i szkolenia wojsk lądowych.

5.2. Determinanty rozwoju i zmian

Rozwój świata wymusza zmiany w wielu dziedzinach życia społecznego, w tym również w obszarze militarnym. W jego wyniku nastąpiła rewolucja elektroniczna i informacyjna w technice wojskowej dokonał się przełom w wielu środkach walki. Konsekwencją tych przemian było odrzucenie wielu starych koncepcji prowadzenia działań bojowych, jako nieadekwatnych do istniejącej rzeczywistości i potrzeb oraz opracowanie nowych założeń w pełni przystających do istniejących zagrożeń i potrzeb oraz realiów pola walki początku XXI wieku. Przemiany te wytyczają podstawy racjonalnego i efektywnego działania, stosownie do rodzaju i skali zagrożenia, w każdych warunkach terenowych i pogodowych. Zakładają znaczny wzrost skuteczności prowadzonych działań przy zminimalizowaniu strat żołnierzy.

Dowódca Wojsk Lądowych na pytanie o przyszłość wojsk lądowych stwierdza, „... że natura ludzka nie zmieni się na tyle, aby fobie, uprzedzenia, antagonizmy, czy w końcu agresja zostały wyeliminowane z życia społeczeństw jako pożywka dla konfliktów i wojen. W związku z tym konieczne będzie posiadanie sił zbrojnych, które nie tylko będą w stanie przeciwstawić się zagrożeniom, ale także zwyciężać w ewentualnym konflikcie. Ich znaczącym komponentem będą siły lądowe. Pytanie tylko – jakie?”¹²⁶

Podobne pytania, jakie nurtują wielu teoretyków wojskowych, jest pytanie, **jaka będzie taktyka przyszłej walki?** Poszukiwanie odpowiedzi na to pytanie, jako recepty na sukces sprawia, iż tematyka przyszłych działań bojowych jest przedmiotem badań w niemal wszystkich armiach świata. Te prognostyczne rozważania, biorą pod uwagę histo-

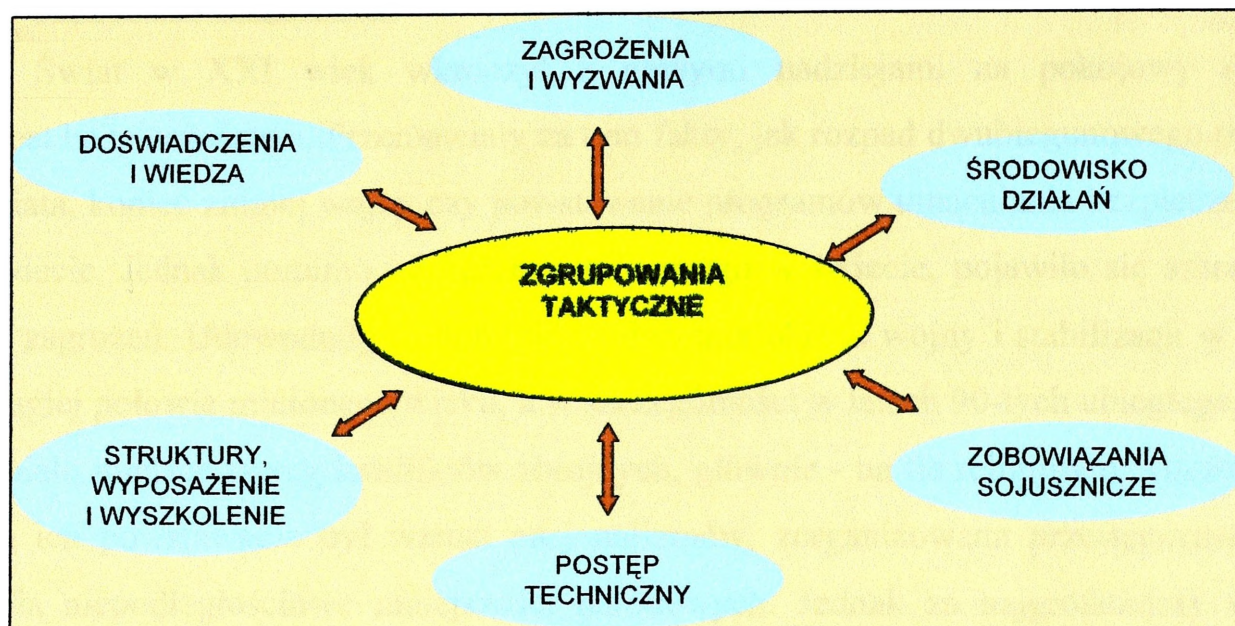
¹²⁶ Gen. broni Edward Pietrzyk, *Przyszłość wojsk lądowych*, www.army.mil.pl, sierpień 2005.

ryczne doświadczenia oraz stan obecny, określają możliwe sposoby prowadzenia działań bojowych, kierunki zmian struktur organizacyjnych, szkolenia oraz antycypowane potrzeby w zakresie rozwoju sprzętu bojowego i wyposażenia. W opinii ekspertów, aby być gotowym do skutecznego działania na przyszłym polu walki wymagane są m.in. zmiany w zakresie struktur organizacyjnych wojsk, które są zarówno koniecznością, jak i rezultatem zmian celów funkcjonowania, zadań oraz uzbrojenia i wyposażenia armii różnych państw.

Wyniki prowadzonych badań w aspekcie rozwoju wojsk lądowych, ich przyszłości wskazują na cel prowadzonej modernizacji sił zbrojnych. Na potrzeby prowadzonych badań możemy go wyrazić, iż **celem doskonalenia wojsk lądowych jest uzyskanie możliwości szybkiego i sprawnego tworzenia odpowiednich zgrupowań do realizacji zadań, czy to w układzie narodowym czy też sojuszniczym w różnych uwarunkowaniach.**

Na przestrzeni wieków teorie wojskowe wypływały z historycznych obserwacji – od starożytności do współczesności. Prowadzone badania wskazują, iż źródłem, które wyznacza kolejne kierunki przeobrażeń w taktyce wojsk lądowych, a tym samym mającym wpływ na teorię tworzenia, użycia i działania zgrupowań będą miały:

- doświadczenia i wiedza;
- wyzwania i zagrożenia bezpieczeństwa;
- środowisko działań;
- struktury, wyposażenie i wyszkolenie wojsk;
- zobowiązania sojusznicze;
- postęp techniczny.

Rys.5. Determinanty rozwoju teorii działania zgrupowań wojsk lądowych

Potrzeba dnia dzisiejszego tworzenia i działania różnego typu zgrupowań o składzie międzynarodowym sprawia, iż również zespoły badawcze coraz częściej pracują w wielonarodowym (sojuszniczym) środowisku. Efektem tej współpracy jest nie tylko tworzenie sił w ramach sojuszów i to na coraz niższych szczeblach dowodzenia, ale również podejmowanie wspólnych przedsięwzięć szkoleniowych, wspólne programy zbrojeniowe oraz wypracowanie nowych koncepcji prowadzenia działań bojowych. Przykładem tej współpracy są wielonarodowe dywizje, brygady i bataliony sił stabilizacyjnych czasu pokoju, jednocześnie gotowe do podjęcia natychmiastowych działań w wypadku działań wojennych.

Coraz częściej mówi się o wzroście profesjonalizmu oraz transformacji mentalności ludzi w mundurach, gdyż, jak zauważa prof. Zbigniew Ścibiorek, przyszłe konflikty stawiać będą duże wymagania przed jej uczestnikami, zaś „najwyżej poprzeczka wymagań zostanie podniesiona w stosunku do żołnierzy”¹²⁷.

Prowadząc badania zjawisk walki zbrojnej, tworzymy bazę do powstania nowych teorii jej prowadzenia. Te z kolei – wprowadzane do praktyki – stanowią źródło doświadczeń wywierających istotny wpływ na powstanie nowych, doskonalszych ich odmian.

¹²⁷ Z. Ścibiorek, *Wojna czy pokój?* Warszawa 1999, s. 10.

Wyzwania i zagrożenia

Świat w XXI wiek wkroczył z nowymi nadziejami na pokojowy rozwój i wzrost bezpieczeństwa. Przemawiały za tym fakty, jak rozpad dwubiegunowego podziału świata, koniec zimnej wojny czy powstawanie programów umacniania bezpieczeństwa na świecie. Jednak pomimo odprężenia militarnego w świecie, pojawiło się szereg nowych zagrożeń. Udowodniły to dobitnie wydarzenia okresu wojny i stabilizacji w Iraku. W drugiej połowie minionego wieku, a w szczególności w latach 90-tych ubiegłego stulecia, miało miejsce szereg konfliktów zbrojnych, głównie - na tle religijnym. Także przyczyną ich powstawania był wzrost nacjonalizmów, zorganizowana przestępczość oraz dążenia niepodległościowe mniejszości narodowych. Jednak za najgroźniejszy należy uznać międzynarodowy terroryzm.

Realna wizja wystąpienia zagrożenia dla światowego systemu bezpieczeństwa i pokoju, powoduje, iż stale podejmowane są działania w celu nie tylko stworzenia jak najlepszych warunków do funkcjonowania naszego państwa, ale również zapewnienia warunków do skutecznego przeciwdziałania wszelkim możliwym zagrożeniom, jakie mogą pojawić się w najbliższej przyszłości. Należy też pamiętać, iż przedstawione zagrożenia stwarzały i nadal stwarzają realną groźbę uwikłania Sojuszu Północnoatlantyckiego, a w tym i Wojska Polskiego w konflikty lokalne o różnorodnym charakterze i intensywności działań, czego dobitnym przykładem są działania w Iraku. Konflikty te pojawiać się mogą w różnych rejonach, zróżnicowanych nie tylko pod względem topograficznym i klimatycznym (np. Afganistan, Irak, Bałkany), ale również w różnym układzie koalicyjnym.

Zadaniem polityki i systemu obronnego państwa jest przeciwdziałanie polityczno-militarnym zagrożeniom, w tym przede wszystkim obrona terytorium Polski przed ewentualną agresją zbrojną oraz zapewnienie nienaruszalności granic, ochrona organów państwowych i instytucji publicznych oraz zapewnienie możliwości ich ciągłego funkcjonowania, ochrona ludności oraz zapewnienie jej warunków przetrwania w sytuacji kryzysu lub konfliktu. System obronny odpowiedzialny jest za wykrywanie zagrożeń, kierowanie przygotowaniem obronnym w czasie pokoju, reagowanie na zagrożenia kryzysowe,

obronę państwa i udział we wspólnej sojuszniczej obronie zgodnie z art. 5 Traktatu Północnoatlantyckiego¹²⁸.

Wywiązanie się z zadania zawartego w „Strategii Bezpieczeństwa Narodowego RP” uwarunkowane jest nieustanną wieloaspektową oceną zagrożeń o charakterze militarnym, jak też niemilitarnym. *Zagrożenie bowiem to sytuacja, w której pojawia się zwiększone prawdopodobieństwo powstania stanu niebezpiecznego dla otoczenia.*

Zakres znaczenia terminu „zagrożenie” jest wynikiem zmian uwarunkowań funkcjonowania społeczeństw i przemian cywilizacyjnych. Zagrożenia militarne, które dawniej stanowiły niemal jedyny argument tworzenia systemu obronnego państwa, stały się jednym z wielu. Oprócz wojskowo-politycznej płaszczyzny bezpieczeństwa, brane są obecnie pod uwagę także kwestie ekonomiczne, naukowo-techniczne, ideologiczne, kulturowe, humanitarne czy też ekologiczne. Utrzymanie niezbędnego poziomu bezpieczeństwa wymaga prowadzenia systematycznych ocen pojawiających się zagrożeń i eliminacji czynników powodujących destabilizację państwa, zarówno w płaszczyźnie militarnej, jak i politycznej, ekonomicznej lub społecznej.

Analiza zachodzących obecnie zjawisk pozwala sądzić, że przyczyny i symptomy powstawania zagrożeń militarnych nie ulegną znaczącym zmianom i będą w głównej mierze ulokowane poza obszarem militarnym. Nie oznacza to wcale zaniku pośrednich i bezpośrednich zagrożeń militarnych. Zdaniem wielu specjalistów i ekspertów – zarówno stosunków międzynarodowych, jak i nauk wojskowych – w perspektywie kilkunastu, kilkudziesięciu lat obecna sytuacja militarna w otoczeniu Polski wydaje się nie do utrzymania. Za czynnik bezpośrednio oddziałujący na jej zmianę należy uznać chociażby duże prawdopodobieństwo przewyciężenia przez Rosję ekonomicznej zapaści, umożliwiające jej zintensyfikowanie dążeń do odzyskania w Europie Środkowo-Wschodniej pozycji utraconych na początku lat pięćdziesiątych XX wieku wraz z rozpadem Związku Radzieckiego¹²⁹.

¹²⁸ Strategia Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej, (<http://www.msz.gov.pl>).

¹²⁹ Na podstawie wystąpienia A. Wilka, z Ośrodka Studiów Wschodnich, na seminarium nt.: „Misje, funkcje i zdolności operacyjne Sił Zbrojnych RP – 2025”, zorganizowanym przez Zarząd Strategiczny SG WP 23.05.2002.

Skuteczne reagowanie na zagrożenia wymaga nie tylko określonych zamian koncepcyjnych i doktrynalnych, ale także posiadania odpowiedniego potencjału i zestawu zdolności wojskowych, umożliwiających prowadzenie specyficznych operacji, często na odległych teatrach działań. Między innymi dlatego w rozważaniach nad prognostycznymi kierunkami zmian w reagowaniu kryzysowym pojawiło się w ostatnich latach wiele nowych podejść i propozycji dotyczących sposobów prowadzenia tego typu operacji, a także nowych koncepcji (strategii) działania oraz użycia w nich sił zbrojnych, w tym także wojsk lądowych. Należy podkreślić, że tego typu innowacje koncepcyjne wywołują określone przemiany w odniesieniu do sił zbrojnych. Powodują, określone zmiany strukturalno-funkcjonalne, a także zmiany w wyposażeniu związane z wprowadzeniem nowych rodzajów sprzętu i uzbrojenia.

Przebudowa i modernizacja sił zbrojnych, a w ich ramach również wojsk lądowych, trwa w Polsce od wielu lat. W pierwszej fazie proces ten wynikał z przeobrażeń polityczno-ustrojowych oraz gospodarczych państwa, następnie z dążeń do członkostwa w NATO, a obecnie z konsekwencji zrealizowania tych aspiracji, czyli przystąpienia do Sojuszu oraz z pojawiających się przed NATO nowych wyzwań i zagrożeń. Dlatego też siły zbrojne stały się szczególnym obszarem procesu doskonalenia i modernizacji, którego ogólne ramy, kierunki oraz priorytety określiły: „Wytyczne ministra obrony narodowej do planowania i programowania rozwoju SZ RP na lata 2003–2008” oraz opracowany przez SG WP „Program rozwoju SZ RP na lata 2003–2008”.

Po wstąpieniu do NATO należy liczyć się z tym, że istnieje możliwość oddziaływania na nasz kraj jako członka Sojuszu i suwerennego państwa. Zagrożenia takie rodzą się głównie w płaszczyźnie politycznej, ekonomicznej, psychospołecznej, ekologicznej i militarnej¹³⁰. Analiza powyższych zagrożeń pozwala stwierdzić, że najistotniejsze stają się zagrożenia militarne, rozumiane jako: *splot zdarzeń w stosunkach międzynarodowych, w których z dużym prawdopodobieństwem może nastąpić ograniczenie lub utrata warunków do niezakłóconego bytu i rozwoju narodu (państwa) albo naruszenie bądź utrata jego*

¹³⁰ Por. B. Balcerowicz, Wybrane problemy obronności państwa, AON, Warszawa 2002.

suwerenności i integralności terytorialnej w wyniku zastosowania wobec niego przemocy zbrojnej (militarnej)¹³¹.

Dokonując oceny zagrożeń, należy brać pod uwagę sytuację geostrategiczną danego państwa, w tym przede wszystkim:

- otoczenie zewnętrzne państwa, a w szczególności zdolność sił zbrojnych do prowadzenia działań zbrojnych;
- dynamikę zmiany woli politycznej w państwach sąsiadujących, co do użycia sił zbrojnych;
- relacje danego państwa z otoczeniem międzynarodowym;
- przynależność i pozycję państwa w układzie bezpieczeństwa (koalicja, sojusz).

Obecnie realizowany program rozwoju sił zbrojnych w ogólnych założeniach uwzględnia przeobrażenia w światowym systemie bezpieczeństwa, w tym zmiany w środowisku bezpieczeństwa Polski oraz procesy transformacyjne zachodzące w Sojuszu. Ponadto, wobec rozszerzenia NATO i członkostwa w Unii Europejskiej, wskazuje nowe inicjatywy, wynikające zarówno z analiz tendencji rozwojowych sił zbrojnych w innych państwach członkowskich, jak i doświadczeń poprzedniego cyklu planowania.

Główne przedsięwzięcia w ramach programu „Armia 2008” skoncentrowane zostały na uzyskaniu przez SZ RP zdolności do wykonywania następujących misji:

- obrony i bezpieczeństwa w czasie pokoju,
- dialogu obronnego i współpracy,
- wsparcia porządku międzynarodowego,
- obrony w ramach konfliktów lokalnych (regionalnych),
- udziału w odparciu agresji na dużą skalę przeciwko państwom NATO lub Unii Europejskiej,

¹³¹ Słownik terminów z zakresu bezpieczeństwa narodowego, AON, Warszawa 2002, s. 167.

- obrony przed atakiem terrorystycznym na państwa NATO¹³².

Zagrożenia wynikające z możliwości wybuchu w Europie międzypaństwowego konfliktu zbrojnego zostały w ostatnim czasie zminimalizowane, stąd też na pierwszy plan wysuwają się inne niebezpieczeństwa. Należą do nich: niekontrolowana proliferacja broni masowego rażenia, rozwój terroryzmu międzynarodowego czy też zagrożenia dla środowiska naturalnego. Granica między tymi zagrożeniami a zbrojnym zagrożeniem militarnym jest bardzo płynna i trudna do przewidzenia.

Siły zbrojne będą użyte w ostateczności wtedy, gdy zawiodą inne, pokojowe środki. Coraz większego znaczenia nabiera użycie sił zbrojnych w misjach pokojowych. Można stwierdzić, iż wojna będzie zjawiskiem coraz radszym, natomiast zwiększy się znacznie liczba interwencji zbrojnych (w konfliktach lokalnych)¹³³.

Powyższe wyzwania i zagrożenia – to główne determinanty kształtu współczesnych wojsk lądowych. To one wpływają na wielkość, strukturę uzbrojenia i wyposażenie zgrupowań wojsk do wykonywania zadań w różnych rejonach świata. Naturalna tendencja do ograniczania liczebności sił zbrojnych spowodowana rosnącym poczuciem bezpieczeństwa prowadzi do hasłowego przekształcania ilości w jakość. Unowocześnienie wojsk lądowych wymuszone jest także poprzez potrzebę kompatybilności ze strukturami sojuszu oraz gotowością do wypełniania statutowych zobowiązań poza granicami kraju w ramach reagowania kryzysowego (między innymi do działań prewencyjno stabilizacyjnych) oraz w ramach kolektywnej obrony NATO.

¹³² Poszczególnym misjom odpowiadają następujące działania: utrzymanie sił i zdolności potrzebnych do realizacji zadań wsparcia policji, udzielanie pomocy w zakresie likwidacji skutków katastrof i klęsk żywiołowych, realizacja przedsięwzięć poszukiwawczo-ratowniczych, ochrona granic, prowadzenie działalności rozpoznawczej i wywiadowczej oraz hydrograficzno-meteorologicznej; utrzymanie sił i zdolności niezbędnych do kształtowania bezpiecznego otoczenia w sąsiedztwie Polski i na terytorium całej Europy; utrzymanie sił i zdolności niezbędnych do wsparcia instytucji i organizacji międzynarodowych (ONZ, NATO, UE) w odpowiedzi na powstałe sytuacje kryzysowe; utrzymanie sił i zdolności niezbędnych do obrony Polski i innych państw Sojuszu; utrzymanie i rozwijanie planów odtwarzania sił potrzebnych do odparcia takiego zagrożenia; utrzymanie określonych sił i zdolności do zapobiegania możliwości wykonania ataków terrorystycznych oraz udział w zagwarantowaniu bezpieczeństwa w sytuacji zagrożenia ich wystąpienia na terytorium Polski, a także partycypowanie w sojuszniczej koalicji antyterrorystycznej na terytorium NATO i poza nim.

¹³³ B. Balcerowicz, *Wybrane problemy...*, wyd. cyt., s. 68.

Doświadczenia i wiedza

Wnioski wynikające z konfliktów lokalnych wskazują, że mimo wzrostu roli wymiaru powietrznego, a nawet kosmicznego, **następne wojny, podobnie jak poprzednie, będą prawie na pewno wygrane lub przegrane na lądzie**¹³⁴. Siły lądowe dzięki swej wszechstronności stanowią podstawę sił zbrojnych. Jednocześnie potencjał sił powietrznych i morskich jest niezwykle istotny, ale nigdy nie będzie w stanie zastąpić zaangażowania zgrupowań sił lądowych, odpowiednio dobranych do danych warunków terenowych i celów działania. Potwierdzają to kolejne fazy konfliktów prowadzonych w Zatoce Perskiej, uderzenia lotnicze w Kosowie czy też w Afganistanie, które były konfliktami o różnej skali i przeciw przeciwnikowi o niekonwencjonalnych siłach zbrojnych. Świadczą one o tym, że nie wolno w żaden sposób umniejszać roli sił lądowych. Wciąż rozwijające się możliwości technologiczne powinny być raczej dostosowane do zwiększania możliwości wojsk lądowych, a nie do ich zastąpienia. Wynika to też z faktu, że obecność na lądzie jest ważnym elementem zaangażowania każdego państwa w działaniach w ramach sojuszy.

Analizy i oceny zaangażowania sił militarnych w ostatnich konfliktach pozwalają sformułować wiele wniosków na użytek doskonalenia systemu obronnego państwa, rozwoju sztuki operacyjnej oraz przygotowania sił zbrojnych, a zwłaszcza wojsk lądowych. W świetle powyższych analiz i wniosków rodzi się wiele pytań, hipotez i postulatów dotyczących zarówno systemu obronnego państwa jak i przygotowania sił zbrojnych do prowadzenia współczesnych operacji lub udziału w takich operacjach. Uwzględniając zadania Sił Zbrojnych zapisane w „Strategii wojskowej RP”, należy mieć na uwadze zarówno ewentualne operacje obronne na obszarze własnego kraju jak i udział w operacjach międzynarodowych (sojuszniczych) poza granicami. Oznacza to, że w rozwoju (modernizacji) sił zbrojnych należy uwzględniać ich zdolność do prowadzenia skutecznych działań opóźniających, obronnych i zaczepnych, głównie w ramach operacji sojuszniczych. Przy

¹³⁴ P. van Riper, R. Scales, *Preparing...* op. cit., s. 6.

tym, przez działania skuteczne należy rozumieć takie działania, w których wojska zachowują swoje zdolności operacyjne i przy minimalnych stratach osiągną założone cele.

Doświadczenia z ostatnich konfliktów i prowadzone badania dowodzą lub potwierdzają, że współczesne siły zbrojne, a w tym zwłaszcza wojska lądowe, powinny się charakteryzować dużą mobilnością w wymiarze strategicznym i operacyjnym oraz posiadać zdolność do:

- podejmowania i realizowania zadań w ramach rozwiązywania sytuacji kryzysowych poza obszarem kraju;
- organizowania i prowadzenia operacji opóźniających i obronnych na obszarze kraju samodzielnie i wojskami sojuszniczymi;
- wydzielania określonych sił i tworzenia odpowiednich zgrupowań w ramach Wielonarodowych Sił Zadaniowych.

Prowadzone analizy działań prewencyjno-stabilizacyjnych na Bałkanach, w Afganistanie i Iraku wskazują, iż różnorodność zadań jak też charakter działań niejako wymusza, aby struktury współczesnych wojsk lądowych charakteryzowały się: elastycznością, dużą mobilnością i zdolnością do prowadzenia działań, zarówno samodzielnie jak i we współdziałaniu ze strukturami innych rodzajów sił zbrojnych (własnych i sojuszniczych).

Elastyczność struktur powinna przede wszystkim zapewnić możliwość łatwego tworzenia dowolnych zgrupowań taktycznych i operacyjnych, odpowiednich do zadań. Nie zapewniają takich możliwości dotychczasowe (tradycyjne) struktury, które zwłaszcza na poziomie taktycznym nie posiadają zdolności do samodzielnego wykonania postawionych zadań. Przyczyną takiego stanu są przede wszystkim: jednorodne uzbrojenie w pododdziałach (do batalionu włącznie), niedostatek środków wsparcia i zabezpieczenia na szczeblach taktycznych oraz ograniczone możliwości sztabów szczebla taktycznego w zakresie samodzielnego planowania i kierowania działaniami wielu rodzajów wojsk własnych i wspierających.

Zobowiązania sojusznicze

Polska zamierza kontynuować politykę aktywnego zaangażowania w sprawy utrzymania międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa zarówno w skali regionalnej, jak i globalnej. Przykładem tego jest nasza obecność w Iraku i wypełnianie koalicyjnej funkcji stabilizacyjnej w tym kraju. Aktywność ukierunkowana jest na potrzebę zacieśniania współpracy międzynarodowej, wzmacniania roli prawa międzynarodowego i instytucji wielostronnych. W tym ostatnim przypadku Polsce, szczególnie zależy na adaptacji Sojuszu Północnoatlantyckiego do wypełniania zadań niezbędnych dla stabilizacji globalnej, przy jednoczesnym zachowaniu jego klasycznych funkcji obronnych.

Ważną rolę w aktywności zewnętrznej spełnia polityka zagraniczna. Jej celem, jest kształtowanie korzystnego międzynarodowego środowiska bezpieczeństwa Polski. Do jej najważniejszych zadań w tym zakresie należy dbanie o¹³⁵:

- sprawność mechanizmów sojuszniczych,
- skuteczność instytucji międzynarodowych i prawa międzynarodowego,
- przyjazne stosunki z partnerami, w tym z państwami sąsiednimi, a także wspieranie procesów transformacji w Europie Wschodniej i Południowej,
- udział w umacnianiu mechanizmów kontrolnych w dziedzinie nieprolifracji broni masowego rażenia i środków jej przenoszenia,
- gotowość do uczestnictwa w akcjach zapobiegania konfliktom i utrzymania pokoju,
- zaangażowanie w międzynarodowe wysiłki na rzecz ochrony środowiska naturalnego,
- udział w działaniach na rzecz promocji demokracji i poszanowania praw człowieka.

Strategia Bezpieczeństwa Narodowego RP wskazuje na Sojusz Północnoatlantycki i jego system obronny, jako zasadniczy gwarant zewnętrznego bezpieczeństwa i stabilne-

¹³⁵ Por. *Strategia Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej, Założenia polityki obronnej RP*, (<http://www.msz.gov.pl>).

go rozwoju Polski. Ponadto uznaje NATO za kluczową platformę współpracy wielostronnej i dwustronnej w zakresie bezpieczeństwa i obronności, a także główny filar stabilności polityczno-wojskowej na kontynencie. Dlatego też, dokument ten podkreśla, że Polska w swoich działaniach narodowych i sojuszniczych będzie¹³⁶:

- popierać ewolucję Sojuszu w kierunku nowych misji i zdolności, przy zachowaniu wiarygodnego potencjału i możliwości pełnienia klasycznych funkcji zbiorowej obrony;
- uczestniczyć w zwalczaniu zagrożeń stwarzanych przez międzynarodowy terroryzm i inne zagrożenia nowego typu;
- aktywnie działać na rzecz realizacji decyzji podjętych na szczycie w Pradze w 2002 r, a dotyczących rozwoju zdolności wojskowych, tworzenia "Sił Odpowiedzi" NATO oraz dostosowania struktur dowództw do wymogów obecnej sytuacji;
- popierać selektywne zaangażowanie Sojuszu w misjach stabilizacyjnych na obszarze pozaeuropejskim;
- kontynuować działania na rzecz spójności NATO, w tym harmonizacji interesów sojuszniczych na arenie międzynarodowej, likwidacji luki technologicznej w zakresie środków i zdolności wojskowych między sojusznikami, zwiększonego dostępu państw europejskich do zdolności operacyjnych i obronnych NATO oraz amerykańskiego know-how;
- aktywnie wspierać kontynuację procesu rozszerzenia NATO o kolejne państwa regionu;
- podejmować praktyczne działania na rzecz pogłębiania partnerstwa NATO z Rosją, opartego na zapisach Aktu Stanowiącego i Deklaracji Rzymskiej;
- popierać spełnienie euroatlantyckich aspiracji Ukrainy, w tym także w ramach kontynuacji polityki "otwartych drzwi" do NATO;
- opowiadać się za wzmocnieniem roli Rady Partnerstwa Euroatlantyckiego i Partnerstwa dla Pokoju w zagwarantowaniu bezpieczeństwa Europy Południowo-

¹³⁶ Por. Strategia Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej, Założenia polityki obronnej RP, (<http://www.msz.gov.pl>).

Wschodniej, Zakaukazia i Azji Środkowej, oraz popierać rozwój Inicjatywy Śródziemnomorskiej NATO.

Zgodzić się jednak należy ze stwierdzeniem, iż siły zbrojne są jednym z wielu narzędzi polityki, którymi dysponuje państwo. Obrona państwa i koalicji, misje pełnione poza terytorium kraju czy też wsparcie władz cywilnych w sytuacjach ekstremalnych pozostaną głównym obszarem działania sił zbrojnych w tym wojsk lądowych. Rolą ich będzie:

- zwiększenie udziału w operacjach pokojowych ONZ, OBWE, UE;
- udział w operacjach pokojowych i militarnych sojuszu;
- wzrost znaczenia w realizacji idei PdP wobec państw wschodnich i południowego sąsiada.

Podobnie jak założenia polityki NATO, UE - Polska przez dialog, kooperację i partnerstwo oraz użycie wydzielonych komponentów Sił Zbrojnych stara się oddziaływać stabilizująco na inne kraje i regiony. Priorytetem naszych działań jest przede wszystkim zapobieganie powstawaniu kryzysów militarnych, ale z całą stanowczością przeciwstawimy się też niekontrolowanemu rozprzestrzenianiu broni masowego rażenia, terroryzmowi oraz przestępczości. Przewiduje się aktywne uczestnictwo sił zbrojnych, w tym wojsk lądowych, począwszy od dialogu, kooperacji i partnerstwa, poprzez zapobieganie i sterowanie kryzysami, aż do militarnego wsparcia przedsięwzięć pokojowych, wymuszania pokoju i reakcji przeciw agresji.

Postęp techniczny

Postęp techniczny, jaki nastąpił w drugiej połowie XX i na początku XXI wieku wymusza zmiany w wielu dziedzinach życia społecznego, w tym również w obszarze militarnym¹³⁷. W jego wyniku obok rewolucji elektronicznej i informacyjnej w technice wojskowej dokonał się przełom w wielu środkach walki. Konsekwencją tych przemian było odrzucenie wielu starych koncepcji prowadzenia działań bojowych, jako nieadekwatnych do istniejącej rzeczywistości i potrzeb oraz opracowanie nowych założeń w

¹³⁷ Por.: F. Heisbourg, *Wojny*, Warszawa, Prószyński i S-ka 1998, s. 11.

pełni przystających do istniejących zagrożeń i potrzeb oraz realiów pola walki początku XXI wieku. Przemiany te wytyczają one podstawy racjonalnego i efektywnego działania, stosownie do rodzaju i skali zagrożenia, w każdych warunkach terenowych i pogodowych. Zakładają znaczny wzrost skuteczności prowadzonych działań na wszystkich poziomach sztuki wojennej, w tym szczególnie na poziomie taktycznym.

Postęp techniczny i jego skutki, jak np. broń precyzyjna o dużej sile rażenia coraz powszechniej obecna jest na niższych szczeblach organizacyjnych. Mimo, że niektórzy teoretycy wojskowi twierdzą, że nowoczesna technologia spowodować może, że przyszłe wojny będą bardziej humanitarne, jeśli nawet nie bezkrwawe¹³⁸, to jednak przyszłość może być zupełnie inna. Przykładowo, siły przeciwnika wyposażone w zminiaturyzowane systemy dowodzenia i rażenia, mogą zostać celowo rozproszone na obszarach zamieszkałych przez ludność cywilną. Zamiarem ich będzie zniechęcenie do wykonania uderzeń poprzez możliwość zadania dużych strat ludności cywilnej. Takie działania miały miejsce podczas uderzeń sił koalicyjnych w Afganistanie, gdzie siły Talibów rozmieszczone były w pobliżu lub też w osadach, budynkach publicznych itp. Obok uniknięcia strat wśród żołnierzy, w razie ofiar wśród ludności cywilnej lub zniszczenia infrastruktury cywilnej, takie uderzenia mogą mieć znaczny wymiar propagandowy.

Zalety nowych technologii w siłach zbrojnych są niepodważalne i jest ich bardzo wiele. Jednak nie tylko my dysponujemy nowoczesnymi technologiami i sprzętem bojowym. Takie sytuacje zmuszają do postawienia pytania: Jakimi systemami precyzyjnego rażenia dysponuje przeciwnik lub jaka będzie jego odpowiedź w sytuacji ich użycia przez wojska własne? Czy ich użycie nie doprowadzi do eskalacji konfliktu? Wielu teoretyków rosyjskich widzi broń nuklearną, jako najlepszą odpowiedź¹³⁹ na wyzwania stawiane przez konwencjonalną, precyzyjną, sterowaną amunicję, stanowiącą ważny element wojskowych strategii NATO.

¹³⁸ Artykuł w czasopiśmie „Times” opisuje scenariusz, w którym żołnierz, siedzący przy terminalu komputerowym, może zneutralizować potencjalnego agresora bez oddania strzału. D. Walter, *Onward Cyber Soldiers*, Time, 21 sierpień 1995, s. 38.

¹³⁹ Generał Wołkow stwierdził, że Rosja „powinna posiadać prawo rozważenia pierwszego użycia przez przeciwnika broni precyzyjnej, jako początek nieograniczonej wojny nuklearnej przeciwko nim”. D. R. Markow, *The Russians and Their Nukes*, Air Force Magazine 1997, nr luty, s. 40-41.

Pomimo tych obaw i dylematów należy jednak oczekiwać, że użycie broni precyzyjnej stać się może jednym z zasadniczych składowych przyszłego pola walki, stając się środkiem eliminującym wybrane elementy ugrupowania przeciwnika. Takie działanie pozwolić będzie na szybkie utworzenie luki w ugrupowaniu przeciwnika i natychmiastowe wykorzystanie jej w celu przeniesienia działań bojowych w głąb jego ugrupowania. Decydującymi systemami walki będą więc te, które pozwolą na oddziaływanie na całą głębokość ugrupowania przeciwnika¹⁴⁰. Stworzą one też możliwość natychmiastowej reakcji na zaistniałą sytuację na polu walki, oraz wymuszą posiadanie sił w rejonie tyłowym zgrupowań.

Nie ulega wątpliwości, iż technika, a szczególnie integrująca jej rola, wpłynie na zwiększenie precyzji w działaniach całości wojsk, a nie tylko w odniesieniu do pojedynczych (wybranych) działań czy wykonywanych uderzeń ogniowych. Zachodzące zmiany pozwalają sądzić, że w XXI wieku, różne systemy wojsk lądowych zostaną zintegrowane w jeden system, który z kolei będzie częścią sieci połączonych sił lądowych, powietrznych, morskich, a w niedalekiej przyszłości kosmicznych sił. Należy oczekiwać, że taka integracja w jedną spójną sieć spowoduje znacznie większą precyzję w każdym punkcie pola walki.

Nowe zdobycze techniki to także precyzja uderzeń, która spowoduje, że do zniszczenia celu potrzeba będzie użyć znacznie mniej amunicji. Pozwoli to ograniczyć ilość środków transportowych, co uczyni wojska bardziej manewrowymi. Zmusi to także do rozśrodkowania wojsk oraz rozczłonkowania kolumn marszowych na samodzielne grupy marszowe, powodując mniejszą opłacalność uderzeń ogniowych. Sprawi zwiększenie tempa działań i manewrów. Wojskom broniącym się umożliwi zwiększenie obszarów obrony, a nacierającym poszerzenie pasów natarcia. Precyzja rażenia spowoduje, że w wielu przypadkach ilość zastapiona zostanie jakością.

Innowacje technologiczne, z których wiele było zaprezentowanych w Zatoce Perської, powodują szybsze powstawanie tego co wielu teoretyków nazywa „wojskowo-

¹⁴⁰ H. Willmann, Niemieckie wojska lądowe na drodze do XXI wieku, Przegląd Informacyjno-Dokumentalny, CO-NIW 1998, nr 5 (255).

technologiczną rewolucją”¹⁴¹. Ta „rewolucja” będzie wywierać wpływ na działania bojowe, w tym i na walkę zgrupowań poprzez pięć dominujących trendów:

- skuteczność rażenia i rozproszenie;
- masę i precyzję ognia;
- integrującą technologię;
- masowość i skuteczność;
- oraz niewidzialność i wykrywalność¹⁴².

Nowoczesne uzbrojenie typu MLRS, Apache, Patriot, Lance, ATACMs, Abrams, Bradley – szczególnie w połączeniu z platformami umieszczonymi w kosmosie, systemami bojowymi i manewrowymi innych rodzajów wojsk oraz sprzętem, takim jak: czujniki laserowe i GPS – potwierdzają, że trendy w kierunku zwiększania skuteczności rażenia i to na coraz większych zasięgach oraz rozproszenia żołnierzy i jednostek, są ciągle rozwijane. Można, więc stwierdzić, że trend ten będzie powodował dalsze zmiany w taktyce, organizacji, doktrynie, sprzęcie, przemieszaniu jednostek oraz metodach dowodzenia – podobnie jak miało to miejsce w przeszłości.

Drugi z trendów łączy dwa czynniki: pierwszy z nich to masa ognia (jako tonaż przenoszony w określonym czasie), drugi – precyzja ognia. Martin van Creveld wskazuje, że *„Ostatecznie, efekt domina związany z rozwojem systemów broni, spowodował ogromny wzrost masy ognia jaka mogła zostać przenoszona, wzrost zasięgu na jaki ta masa mogła zostać przeniesiona oraz dokładność z jaką to mogło zostać wykonane. Kombinacja tych wszystkich trzech czynników oznaczała, że ...pole walki stało się bardziej śmiertelnym miejscem niż kiedykolwiek przedtem”*.

Prowadzone badania potwierdzają, że czynnikiem decydującym o efektywności zgrupowań wojsk lądowych we współczesnych operacjach połączonych jest przede wszystkim jakość ich wyposażenia i uzbrojenia. Ponadto wyposażając wojska w nowe

¹⁴¹ Np.: A. Toffler, *Trzecia fala*, Warszawa 1997.

¹⁴² Por.: G. Sullivan, J. Dubik, *Land Warfare in the 21st Century*, Carlisle Barracks, Pensylwania 1993.

zdobycze techniki trzeba mieć świadomość, iż większość działań w przyszłości to będą działania połączone zgrupowań w ramach wielonarodowych sił zadaniowych.

Analizując problem wpływu postępu technicznego na przyszłe pole walki, należy ten problem postrzegać szerzej niż tylko w kategoriach zmian możliwości bojowych sprzętu wprowadzanego do uzbrojenia wojsk. Dla wielu, którzy pokładają bezgraniczną wiarę w technologię, wojna jest przewidywalnym fenomenem. Pokonanie przeciwnika to zaś kwestia prostych analiz koszt/efekt, a efektywność to kalkulacje liczby zniszczonych celów i poniesionych strat. Historia wskazuje jednak całkowicie inny obraz. Wojna jest jednoznacznie niepewnym zjawiskiem, w którym przypadek, szansa starcia pomiędzy elementami oraz ograniczenia ludzkiego umysłu, gdy pracuje się w środowisku permanentnego stresu, znacznie ograniczają możliwość przewidywania rezultatów. H. Scales w książce *Future warfare* napisał: „Rozważając problem przyszłych wojen ważne jest aby pamiętać, że są pewne niezmiennie czynniki każdego konfliktu, których technologia nie jest w stanie zmienić”¹⁴³.

Historia wojskowości dostarcza wielu przykładów świadczących o istotnej, a wręcz podstawowej roli techniki wojskowej w kreowaniu koncepcji taktycznych. Można, zatem założyć istnienie sprzężenia zwrotnego między zmieniającą się naturą walki, metodami i technikami jej prowadzenia a środkami walki. Taktyka, analizując zjawiska walki zbrojnej, tworzy bazę do powstania nowych teorii jej prowadzenia. Wśród tych teorii obecnie szczególnie istotne miejsce zajmuje kwestia przygotowania i prowadzenia działań przez zgrupowania taktyczne. Teorie te - wprowadzane do praktyki - stanowią źródło doświadczeń wywierających istotny wpływ na powstanie nowych, doskonalszych ich odmian. Intelkt i technika stanowią więc podstawowe, choć nie jedyne, wyznaczniki zmian w taktyce, w sposobie rozgrywania walki w różnym ich rodzajach i formach.

Wielu naukowców i specjalistów wojskowych uważa, że obok uzbrojenia, sprzętu bojowego i wyposażenia, informacja stanie się czynnikiem kluczowym na polu walki. Dominuje nawet pogląd, że przygotowanie i prowadzenie przez zgrupowania wojsk łą-

¹⁴³ R. Scales, *Future warfare*, Carlisle Barracks, USA 1999, s. 63.

Generał H. Scales jest komendantem U.S. Army War College; Carlisle Barracks, USA.

dowych typowych działań bojowych, czy też operacji typu antyterrorystycznych, stabilizacyjnych, czy też pokojowych wymusza i narzuca konieczność uzyskiwania precyzyjnych, wiarygodnych i aktualnych informacji o przeciwniku, zagrożeniu. Informacja staje się podstawą prowadzenia działań, a w określonych warunkach staje się czynnikiem samodzielnie decydującym o ich powodzeniu. Zatem na obecnym i przyszłym polu walki posiadanie informacji lub jej brak – to czynniki przesądzające o sukcesie lub porażce.

Wspominane wcześniej ostatnie konflikty zbrojne takie jak Bałkany, Afganistan i Irak wskazują, że były to. tzw. konflikty asymetryczne. Przy tym asymetria ta dotyczyła przede wszystkim uzbrojenia i wyposażenia stron konfliktu, a zatem przejawiała się głównie w sferze technicznej. W ślad za tym, musiała się również przejawiać w sposobie prowadzenia operacji.

Jak dowodzą doświadczenia z wojen „wysokie utecniczenie armii” jest dziś praktycznie warunkiem *sine quanon* prowadzenia manewrowych i efektywnych działań przez pododdziały i zgrupowania wojsk lądowych. Uzyskane doświadczenia jednak wskazują na bardzo ważny fakt, a mianowicie:, że obecnie niewielką wartość będzie posiadała wymiana w uzbrojeniu wojsk określonych środków, jeżeli cały system, w którym one funkcjonują nie będzie zdolny zapewnić ich efektywnego użycia. W tej sytuacji niezbędne jest systemowe podejście do modernizacji sił zbrojnych. Należy, bowiem pamiętać, że o wartości każdego systemu będzie decydowało w praktyce jego najsłabsze ogniwo. Dla przykładu, trudno będzie w operacji wykorzystać efektywnie nowoczesne środki wsparcia ogniowego, jeżeli system rozpoznania nie zapewni dla nich wiarygodnych danych o obiektach przeciwnika.

Środowisko walki

O wpływie środowiska walki na taktykę działania, więc na działania zgrupowań wojsk lądowych nie trzeba nikogo przekonywać. Przegrali swoje bitwy ci, którzy lekceważyli jego wpływ na pole walki. Już jeden ze starożytnych teoretyków Sun Tzu (Sun Zi) dostrzegł znaczenie środowiska walki. W *Sztuce wojny* pisał: „Poznaj siebie i poznaj wroga, dopiero wtedy twoje zwycięstwo nie będzie zagrożone. Poznaj warunki terenu i

pogody, wtedy twoje zwycięstwo będzie całkowite”¹⁴⁴. Znajomość terenu i umiejętność jego wykorzystania jest jednym z zasadniczych atutów w rękach każdego dowódcy, czego potwierdzeniem są przykłady z historii wojen. Również stwierdzenie „... pozwólcie terenowi walczyć” świadczy o rozumieniu i docenianiu znaczenia warunków terenowych, w których prowadzone są działania.

Nieustanny rozwój gospodarczy (zjawisko urbanizacji) zwiększy stopień zurbanizowania i zagęszczenia terenu, powodując systematyczne zmniejszanie się obszaru terenu otwartego. Zmieniać się będzie nie tylko wielkość, ale również charakter terenu zabudowanego. Zauważalną tendencją jest powstawanie coraz większej ilości obszarów (dzielnic) o charakterze willowym. Wzrastają też obszary wysokiej zabudowy, z reguły o publiczno-przemysłowym charakterze. Intensywnie rozbudowuje się część podziemną miast. W celu usprawnienia ruchu powstają bardzo szerokie arterie przelotowe, a wokół miast coraz częściej buduje się „małe” i „duże” obwodnice.

Według oceny specjalistów i teoretyków wojskowych środowisko to, będzie na współczesnym, jak i perspektywicznym polu walki spełniać coraz większą rolę. Warto w tym miejscu zacytować zdanie amerykańskiego teoretyka S. E. Alexandera, który twierdzi że „*Jednym z ważnych czynników, który wpłynął na transformację armii amerykańskiej jest wniosek, że przyszłe zadania operacyjne i taktyczne, czy to będzie natarcie, obrona czy działania na rzecz wsparcia pokoju, będą prowadzone w terenie zabudowanym*”¹⁴⁵.

Kolejnym takim środowiskiem, które ma wpływ na specyfikę działań zgrupowań wojsk lądowych jest środowisko leśne, które również zmienia swoją strukturę. Należy oczekiwać dalszego wzrostu zagospodarowania terenów leśnych (z wyjątkiem rezerwatów przyrody). Spowoduje to podział terenów leśnych na wyraźne kwartały, rozbudowę sieci dróg i polepszenie stanu technicznego już istniejących, a także przerzedzanie i uporządkowywanie drzewostanu.

¹⁴⁴ Sun Tzu, Sztuka wojny, Warszawa, Przedświt 1994, s. 116.

¹⁴⁵ S. E. Alexander, Urban Warfare: U.S. Forces in Future Conflicts, Military Review, styczeń – luty 2002 r.

Bardzo podobna sytuacja jest z terenem górskim, gdzie zmiany najprawdopodobniej zachodzić będą w celu polepszenia i rozbudowy sieci drogowej. Specyficzną cechą tej rozbudowy będzie powstawanie dużej ilości tuneli i mostów. W rejonach nadmorskich należy oczekiwać powstania nowych obszarów zabudowy o wyraźnie wypoczynkowym charakterze, zagospodarowaniu ulegać będzie coraz większy obszar brzegu morskiego.

Proces rozwoju gospodarczego będzie powodował możliwe do zaobserwowania tendencje na duże zmiany w rejonach przeszkód wodnych, szczególnie rzek. Oczekiwać należy uregulowania ich biegu, obudowania brzegów, zbudowania wielu nowych obiektów hydrotechnicznych oraz budowy nowych przepraw stałych – mostów. Zmniejszy się ilość terenów bagiennych, powstawać będą nowe odcinki kanałów.

Prowadzona analiza literatury dotyczącej możliwych kierunków przemian środowiska oraz analiz opracowań prognostycznych pozwala postawić tezę, że największe zmiany, jakie zajdą w środowisku walki, związane będą ze wzrostem terenów zabudowanych i rozbudową sieci komunikacyjnej, szczególnie tras szybkiego ruchu. Konsekwencją tych zmian będzie dalsze zmniejszanie się terenu otwartego. Przy powiększonym obszarze działań oddziałów i związków taktycznych oraz tworzonych zgrupowaniach broni połączonych, charakterystyczne stanie się więc przeplatanie odcinków terenu o różnych właściwościach taktycznych. Fakt powyższy implikuje konieczność nie tylko znajomości działania w różnych środowiskach pola walki, ale stałego ich rozwijania.

Teoretycy zajmujący się problemem działań jak też dowódcy, biorący udział w różnego typu działaniach w różnych środowiskach podkreślają znaczenie terenu (środowiska). Odzwierciedleniem tego jest innowacyjne podejście do wielu problemów związanych z przygotowaniem wojsk do przyszłej walki w trudnych warunkach, polegające głównie na przeprowadzaniu różnego rodzaju eksperymentów. W armii amerykańskiej w ramach specjalnych programów badawczych Sea Dragon's - Morski Smok, Hunter Warrior - Wojownik Łowca i Urban Warrior - Miejski Wojownik prowadzone są różnego typu eksperymenty, testowane jest nowe umundurowanie, nowe rodzaje wyposażenia oraz broń. W ramach programu „Działania małych jednostek” (SUO – small unit operations) testowany jest skład grup działających w tym terenie. Dodatkowo prowadzone są ekspe-

rymenty ze wsparciem informatycznym – zastosowaniem mini komputerów na szczeblu drużyny, a nawet pojedynczego żołnierza¹⁴⁶. Jak wynika z analizy opracowań prognozy stycznych, to wszystko ma służyć opracowaniu nowych rozwiązań taktycznych, stać się „motorem napędowym” wprowadzania ich do codziennej działalności szkoleniowej.

Środowisko walki jako determinant zmian teorii tworzenia i użycia zgrupowań wojsk lądowych, wywierać będzie stopniowy, lecz systematyczny, powiązany z tempem zmian środowiska naturalnego wpływ na działania w aspekcie:

- charakter zadań i środowisko ich realizacji w głównej mierze decydować będzie o składzie zgrupowań wojsk lądowych;
- zróżnicowane środowisko (teren górski, lesisty, lesisto-jeziorny, pustynny) wymagać będzie specyficznego sposobu działania, a zatem budowane zgrupowania będą często posiadały zwiększoną samodzielność;
- przyjęcia jako reguły, iż większość zagrożeń umiejscowione będą w terenie zabudowanym w związku z tym stanie się on podstawowym środowiskiem działań.

Potwierdzeniem są operacje w Afganistanie, na Bałkanach czy w Iraku. Inne są cele do osiągnięcia, różne wynikają zadania, inny jest też sposób działania, a w konsekwencji powoduje to, iż każdorazowo buduje się inne zgrupowanie – jako sił i środków do osiągnięcia celu. Mając jednak na uwadze środowisko jako główny determinant musimy mieć świadomość, że obecnie i w przyszłości zagrożenia będą umiejscawiały się w terenie zabudowanym. Dokonując analiz możliwych zagrożeń bezpieczeństwa państwa, można z dużym prawdopodobieństwem stwierdzić, iż rejony zabudowane, miasta będą atrakcyjnym celem dla potencjalnego przeciwnika. *Wielkie metropolie są naturalnymi obiektami szczególnego zainteresowania terrorystów i słusznie można je określić głównymi scenami teatru wojny z terroryzmem. Kumulują w sobie najbardziej atrakcyjne cele ataków terrorystycznych*¹⁴⁷.

¹⁴⁶ J. Lasswell, Wall to Wall. Sea Dragon's Next Phase Explores Urban Warfighting Tactics For The 21st Century, Armed Forces Journal, International, January 1998.

¹⁴⁷ S. Koziej, Metropolie a wojna z terroryzmem, Zeszyt Naukowy AON nr 2(55), 2004, s. 123.

Teren zabudowany jako środowisko działań w bardzo dobitny sposób będzie kształtowało specyficzne podejście do zgrupowań wojsk lądowych. Przykładem potwierdzającym, poruszane kwestie i wnioski są na przykład walki w Groźnym, gdzie wejście pododdziałów czołgów, bez osłony piechoty oraz koordynacji z rozmieszczonym w mieście artylerią spowodowało straty sięgające 60 procent stanu osobowego jednostek oraz 90 procent w sprzęcie¹⁴⁸. Zabrakło współdziałania między załogami czołgów, a niedoświadczoną, osłaniającą ją piechotą. Czeczenom udało się rozciąć atakujące kolumny i zniszczyć je częściami. Czeczeńcy stosowali taktykę walki ogniskowej. Niewielkie, kilkuosobowe oddziały uzbrojone w lekką broń, granatniki przeciwpancerne, granaty a nawet butelki z benzyną wykorzystując znajomość terenu, oraz szybkość przemieszczania zatrzymały i zniszczyły bardzo silne zgrupowania Rosjan.

Po niepowodzeniach „nocy sylwestrowej” Rosjanie zmienili taktykę walki. Zamiast uderzać w sposób zmasowany czołgami, tworzyli niewielkie 10-100-osobowe grupy szturmowe (zgrupowania), które uderzały w wybrane obiekty, dopiero po ich opanowaniu piechota „oczyszczała” zajęte budynki i kwartały miejskie.

Analiza tych działań pozwala na sformułowanie, następującego wniosku: działania prowadzone w terenie zabudowanym wymagać będą budowania zgrupowań adekwatnych do sił i sposobów walki przeciwnika. W warunkach terenu zabudowanego przewaga ilościowa czy też techniczna nacierającego, często jest niwelowana przez właściwości tego terenu.

5.3. Nowe koncepcje prowadzenia działań

Przeprowadzone badania w zakresie potrzeby zmian w sposobach prowadzenia walki pozwala na wygenerowanie ogólnych założeń w odniesieniu do przyszłych działań bojowych. Przyszłe pole walki to przede wszystkim potrzeba rezygnacji z kosztownych działań, kierując się zasadą wygrywania wojen ograniczonymi kosztami. Te koszty, które nie mogą być akceptowane, to przede wszystkim życie żołnierzy. Istotne znaczenie w

¹⁴⁸ Por. Chechnya a small victorious war, Catlotta Gall and Thomas de Waal, Londyn 1997, s. 15-20.

nowej koncepcji ma, też czynnik czasu. System rażenia i wykorzystania jego skutków powinien, zgodnie z nową koncepcją działań, być tak skonstruowany, aby nie dawał hipotetycznym przeciwnikom czasu na przystosowanie taktyki zapobiegania niszczącym skutkom ognia. System ognia nie może, więc być nieskuteczny, czy mało wrażliwy na zmiany na polu walki. Jego możliwości w zakresie poszukiwania, śledzenia, a także skutki niszczącej siły ognia, muszą znacznie przewyższać możliwości przeciwnika w zakresie maskowania działań oraz umiejętności walki w rozproszeniu.

Współcześnie kombinacja wzrastającego potencjału operacji oraz polityczne ograniczenia żądające redukcji strat własnych oraz wśród ludności cywilnej niezaangażowanej bezpośrednio w walkę zbrojną znacznie obniżają użyteczność wcześniejszych doświadczeń. Wojska walczące w ramach doktryny działań połączonych potrzebują obecnie nowej koncepcji prowadzenia operacji, która umożliwi osiągnięcie celów (politycznych, militarnych) bez potrzeby całkowitego niszczenia środowiska działań lub spowodowania nieakceptowalnego politycznie poziomu strat. Zdaniem wielu analityków wojskowych obecne koncepcje operacji połączonych jak np. amerykańska Joint Vision 2010 czy 2020, jak również Sojusznicza Doktryna Działań Połączonych AJP-01 nie zawierają dostatecznych rozwiązań dotyczących przyszłej walki zbrojnej.

Przypuszczać należy, iż w nowej koncepcji działań jedną z głównych zasad będzie, że na przyszłym polu walki (nowym typie wojny) działania powietrzne będą skierowane głównie przeciwko celom naziemnym. Mając na względzie perspektywiczne uwarunkowania, rozstrzygnięcia wymagają jedynie następujące kwestie: jakie powinny być proporcje między załogowymi i bezzałogowymi środkami użytymi do wykonania uderzenia oraz w jakie cele mają one być wymierzone na lądzie? Siły powietrzne dzięki już nabytym doświadczeniom muszą doskonalić nową doktrynę, aby zwiększyć efektywność atakowania celów naziemnych.

Proponowana nowa koncepcja działań i rola wojsk lądowych w tej koncepcji wskazuje, iż jednostki szczebla taktycznego, muszą sobie przyswoić i doskonalić metody walki dostosowane do nowych realiów i zasad prowadzenia działań bojowych, w których główną rolę odgrywa zintensyfikowana siła ognia i czas realizacji zadań. W tych przed-

siewzięciach, jak wynika z badań, szczególnie istotne jest zrozumienie, iż uderzenia z powietrza przeciwko celom naziemnym same przez się nie dają gwarancji utrzymania przewagi czasu.

Wagę tego problemu podkreślają doświadczenia z działań wojennych o ograniczonym charakterze (np. w Jugosławii), w których już wykorzystywano elementy koncepcji „Zintensyfikowanej siły ognia”, wskazują one, że skutki uderzeń powietrznych są krótkotrwałe i z upływem czasu coraz mniej odczuwalne, w miarę jak przeciwnik przeciwdziała, minimalizując niszczące efekty ognia. Równie istotnym jest fakt, iż wraz z upływem czasu niwelowany jest skutek psychologiczny tych uderzeń.

Najlepszym sposobem zniwelowania możliwości przeciwdziałania ze strony przeciwnika, jest natychmiastowe działanie sił lądowych, które maksymalnie wykorzystując skutki uderzeń ogniowych swoim działaniem spowodują, iż będą one miały nie jako charakter trwałe. Największe możliwości takiego działania może zapewnić masowe wyposażenie wojsk w środki walki trzeciego wymiaru. Doświadczenia z ostatnich konfliktów wojennych wskazują, że obecność w powietrzu sił zdolnych do realizacji zadań, oraz niszczenia określonych celów, zmienia obraz i dynamikę pola walki. Należy, więc oczekiwać, że jednym z kierunków zmian w siłach lądowych będzie znaczne zwiększenie sił zdolnych do działania w trzecim wymiarze.

Warto również w tym miejscu zauważyć fakt, iż w sytuacji posiadania przewagi ogniowej przez nasze siły, jedynym zasadnym działaniem przeciwnika, jest przyjęcie takiego ugrupowania sił i środków, które pozwoli przetrwać lub zminimalizować skutki uderzeń ogniowych. Przyjęcie takiego ugrupowania, a więc rozproszenie (rozśrodkowanie) sił, spowoduje z kolei, iż będą one łatwe do pokonania częściami.

W przedstawianych koncepcjach działań, kluczem do sukcesu będzie przede wszystkim sparaliżowanie przeciwnika ogniem z powietrza na czas potrzebny do przerzucenia sił lądowych na pole walki samolotami transportowymi i śmigłowcami, z zadaniem opanowania ważnych punktów i rozmieszczenia w ugrupowaniu przeciwnika małych,

samodzielnych elementów bojowych o wysokich możliwościach ogniowych i manewrowych¹⁴⁹.

Siły te, najczęściej określane jako zgrupowania (grupy) bojowe, w celu uzyskania i utrzymania swobody manewru nie muszą zajmować terenu o szczególnym znaczeniu ani też, co jest pewnym novum, angażować się w bezpośrednią walkę ze zgrupowaniami przeciwnika. Zgodnie z proponowaną nową koncepcją walki, powinny one zająć niestrzeżone wolne przestrzenie pomiędzy rozproszonymi elementami przeciwnika. Pozostać jednak na tyle blisko, by ciągle dominować nad nim obserwacją i taktycznym ogniem precyzyjnym, o ile to będzie tylko możliwe, pozostając poza zasięgiem organicznych środków ogniowych przeciwnika. Wykonane w ten sposób bardzo szybkie działania, wykorzystanie przewagi ogniowej i skutków ognia, oraz przewagi technologicznej, utrzymywanie przeciwnika na dystans, wykonywane zniemacka i druzgocące działania na wybrane elementy jego ugrupowania spowodują, że działania te utracą charakter dotychczasowych konwencjonalnych działań.

W tym miejscu warto zadać pytanie, jaki jest wymiar taktyczny przedstawianych koncepcji? Druzgocąca przewaga w wymiarze operacyjnym, jest najpewniejszą gwarancją sukcesu w stosunkowo krótkim czasie. Bez względu jednak na to, jak intensywne byłyby to działania oraz przewaga ogniowa, wielce prawdopodobne jest, iż w efekcie końcowym dojdzie do spotkania przeciwstawnych sił z perspektywą bezpośredniej walki. Dla obu stron będzie to stwarzać groźbę poniesienia dużych ofiar w ludziach. Konieczne jest, więc wprowadzenie koncepcji wygrywania wojen małymi kosztami, co w praktyce oznacza minimalizację strat ludzkich. Takie podejście powoduje konieczność radykalnej zmiany sposobu walki na poziomie taktycznym¹⁵⁰.

Z badań wynika, iż przedstawiana powyżej zasada, aby walczyć „nie tak blisko”¹⁵¹, spowoduje rewolucyjną zmianę w koncepcjach użycia sił przeznaczonych do walki bezpośredniej, zwłaszcza wojsk zmechanizowanych i pancernych. Zgodnie z naj-

¹⁴⁹ R. Chrobak, A. Bujak, G. Sobolewski, Wybrane aspekty organizowania i kierowania działaniami obronnymi, Warszawa 2004, s. 35.

¹⁵⁰ Tamże, s. 35.

¹⁵¹ Por. R. L. Scales, Nowy styl prowadzenia operacji, Armed Forces Journal International, październik 2001r.

nowszyimi koncepcjami, muszą one przestać działać na zasadzie „dopaść i zniszczyć przeciwnika”, ich nowe zadanie polegać będzie na zlokalizowaniu i izolowaniu wybranych elementów ugrupowania przeciwnika, następnie rozpoznaniu jego składu i utrzymaniu w miejscu przez czas potrzebny do zniszczenia precyzyjnym ogniem. Siły przeciwnika będą, więc, zgodnie z przyjętą koncepcją, niszczone (pokonane) częściami, efektywnie, i co najważniejsze z dystansu.

Tendencja do unikania bezpośredniego kontaktu z przeciwnikiem była już widoczna podczas wojny w rejonie Zatoki Perskiej, gdzie otwarty teren, dokładne rozpoznanie pola walki oraz dostęp do wojsk sprzymierzonych pozwoliły amerykańskim siłom przeznaczonym do bezpośredniej walki na skuteczne oddziaływanie z oddali, spoza zasięgu taktycznej broni irackiej. Doświadczenia z tej wojny, jak i innych, potwierdziły, iż decydujące rozstrzygnięcie w walce i unikanie strat osobowych jest możliwe szczególnie, gdy walczący żołnierze znajdują się w nowoczesnych, powietrznych lub naziemnych pojazdach bojowych. Mogą wtedy wykorzystać przewagę w szybkości, ochronę własnego pancerza i siłę ognia. Nowoczesny, wysokiej jakości sprzęt bojowy zwiększył możliwość skuteczności lokalizacji i ograniczenia swobody siłom przeciwnika.

Rozpatrując założenia tej nowej koncepcji działań należy również dostrzegać, fakt, iż przeciwnik, który się rozprasza i ukrywa, nie będzie, co prawda zdolny do wykonania uderzenia czy skutecznej koncentracji sił, ale będzie szczególnie trudny do wyeliminowania ogniem. Taka sytuacja wymusza zmianę uzbrojenia, a szczególnie możliwości ognio- wych sił lądowych przeznaczonych do działania na obszarze kontrolowanym przez przeciwnika. Najpewniejszą drogą do zniszczenia rozproszonego naziemnego przeciwnika będzie wyposażenie sił lądowych w systemy broni o takich samych właściwościach precyzyjnego namierzania i niszczenia, jakimi dysponują obecnie nowoczesne siły powietrzne. Skuteczną realizację tej nowej koncepcji działań warunkuje, więc technologia.

Rozwój rewolucyjnych technologii przetwarzania informacji oraz rozwój środków rażenia w tym szczególnie systemów broni precyzyjnej, umożliwiło zmianę równowagi między środkami ochrony a siłą niszczącą na korzyść tej ostatniej. Zastosowanie systemów celowania laserowego i globalnego określania pozycji obiektów oddziaływania siły

niszczącej dwukrotnie zwiększyło prawdopodobieństwo ich zniszczenia przez powietrzne środki rażenia. Dlatego u podstaw nowej koncepcji prowadzenia działań bojowych, przyjęto założenie, że nowoczesne środki walki są w stanie zniszczyć przeciwnika szybciej, niż uda się mu znaleźć sposoby zneutralizowania osiągniętej przewagi.

Podsumowując prowadzone rozważania należy stwierdzić, że nowa koncepcja działań oparta została na założeniu, że zsynchronizowanie druzgocącego ognia i działania (uderzenia) zgrupowań (grup) bojowych na rozpoznane i izolowane elementy ugrupowania przeciwnika pozwoli na osiągnięcie zakładanego celu działań (operacji). Jej zasadniczym założeniem jest ograniczenie strat do minimum.

Warto jednak dostrzegać fakt, iż nowa metoda prowadzenia walki bezpośredniej, znacznie ograniczająca ponoszone straty, będzie skuteczna pod warunkiem, że uda się uniknąć odwetowych ciosów przeciwnika. Nawet najlepsza koncepcja prowadzenia działań może zostać załamana przez przeciwnika, który dla uniknięcia klęski nie zawaha się użyć niestandardowych sposobów walki i zrobi wszystko, aby efekt końcowy stał się niekorzystny dla strony przeciwnej.

Ostatnie sukcesy militarne wojsk sojuszniczych nie mogą również zmienić faktu, że zwycięstwo w wojnie nigdy nie jest zagwarantowane. Ponadto, według ocen wielu teoretyków wojskowych, wojna nadal będzie krwawa i nieprzewidywalna, a żaden z jej uczestników nie będzie miał w ręku wszystkich atutów. Wielu też uważa, że przeciwnik może być ostatecznie zniszczony tylko wtedy, gdy znajdzie się dostatecznie blisko, by zostać pewnie i precyzyjnie rozpoznany oraz zlokalizowany.

O osiągnięciu sukcesu decydować będzie umiejętność wykorzystania przez połączone siły lądowe atutu przewagi technologicznej, precyzyjnego zsynchronizowania efektów użycia powietrznej siły ognia z uderzeniem lądowym. Konflikty w Zatoce Perzkiej, na Bałkanach i ostatni konflikt w Iraku potwierdza tezę, iż każda wojna jest inna, sposób walki nigdy się nie powtarza, co obliguje nas do nieustannego poszukiwania nowych koncepcji działań. Na miejsce starych założeń wchodzi nowe koncepcje, które uwzględniają aktualne uwarunkowania. Głównym motorem tych nowych koncepcji i założeń jest poszukiwanie sposobów realizacji zadań, gwarantujących możliwie najefek-

tywniejsze osiągnięcie założonych celów. Nowe koncepcje stawiają też coraz to większe wymagania, jeżeli chodzi o struktury, wyposażenie i wyszkolenie wojsk.

Przyszłe operacje wojenne, czy też poniżej progu wojny będą prowadzone z pewnością w układzie Wielonarodowych Sił Zadaniowych, których fundamentem będą zgrupowania taktyczne wydzielane przez poszczególne państwa. Świadomość tego zobowiązuje nas być przygotowanym jako członka NATO i UE do utworzenia i sprawnego działania przez takowe zgrupowania w różnych uwarunkowaniach. Jeżeli to uwzględnimy, to łatwiej będzie nam odpowiedzieć na pytanie, jakie w przyszłości mają być wojska lądowe¹⁵².

Reasumując prowadzone rozważania dotyczące kierunków rozwoju zgrupowań wojsk lądowych do wykonywania zadań w operacji i w walce możemy wyszczególnić następujące główne wnioski:

- charakter współczesnych zagrożeń powoduje potrzebą globalnego podejścia do problemu bezpieczeństwa;
- przyszłe operacje wojenne, reagowania kryzysowego i pokojowe prowadzone będą w układzie Wielonarodowych Połączonych Sił Zadaniowych, które będą się składać z komponentu wojsk lądowych, sił morskich i powietrznych;
- asymetria zagrożeń i wymogi wobec współczesnych działań militarnych spowodowała przewartościowanie w podejściu do problemu bezpieczeństwa i możliwości użycia sił zbrojnych NATO i UE;
- nowe narzędzia NATO w postaci Sił Odpowiedzi i Grup Bojowych Unii Europejskiej zobowiązuje nasz kraj do wydzielania zgrupowań zgodnie z zapotrzebowaniem Sojuszu;
- podstawowymi czynnikami kształtującymi koncepcje i funkcjonowanie zgrupowań wojsk lądowych są: doświadczenia i wiedza; wyzwania i zagrożenia bezpieczeń-

¹⁵² Dowódca Wojsk Lądowych na pytanie o przyszłość wojsk lądowych stwierdza, „... że natura ludzka nie zmieni się na tyle, aby fobie, uprzedzenia, antagonizmy, czy w końcu agresja zostały wyeliminowane z życia społeczeństw jako pożywka dla konfliktów i wojen. W związku z tym konieczne będzie posiadanie sił zbrojnych, które nie tylko będą w stanie przeciwstawić się zagrożeniom, ale także zwyciężać w ewentualnym konflikcie. Ich znaczącym komponentem będą siły lądowe. **Pytanie tylko – jakie?** Gen. broni Edward Pietrzyk, *Przyszłość wojsk lądowych*, www.army.mil.pl, sierpień 2005

stwa; środowisko działań; struktury, wyposażenie i wyszkolenie wojsk; zobowiązania sojusznicze; postęp techniczny;

- przyszłe pole walki to przede wszystkim potrzeba rezygnacji z kosztownych działań, kierując się zasadą wygrywania wojen ograniczonymi kosztami. Te koszty, które nie mogą być akceptowane, to przede wszystkim życie ludności cywilnej i żołnierzy.

ZAKOŃCZENIE

Przedstawiony materiał badawczy stanowi efekt kilkuletnich badań autorów nad problematyką tworzenia i wykonywania zadań przez zgrupowania wojsk w walce i w operacji.

Osiągnięcie założonego celu pracy wymagało przeprowadzenia badań nad funkcjonującymi założeniami tworzenia zgrupowań wojsk lądowych zarówno w uwarunkowaniach naszego kraju jak i sojuszniczych. Obligowało to zespół autorski do uwzględnienia doświadczeń z ćwiczeń w kraju jak i w jednostkach i uczelniach NATO. Również analiza materiału badawczego w postaci wszelkich dokumentów odnosiła się do materiałów krajowych i zagranicznych.

Przedstawione w poszczególnych rozdziałach opracowania wyniki badań stanowią rozwiązanie problemów określonych na wstępie. Potwierdzone zostały również wstępne założenia hipotetyczne co do uwarunkowań tworzenia zgrupowań wojsk w walce i w operacji.

Przeprowadzone badania pozwoliły wzbogacić i uporządkować wiedzę teoretyczną dotyczącą tworzenia zgrupowań wojsk do wykonania zadań w walce i w operacji (cel poznawczy), jak również pozwoliły wypracować treści mogące zostać wykorzystane w działalności szkoleniowej i dydaktycznej (cel pragmatyczny).

Badania wykazały dużą złożoność badanej problematyki i choć przyczyniły się do przybliżenia i rozszerzenia wiedzy o przedmiocie badań, to nie wyczerpują one potrzeb w tym zakresie. Zdaniem autorów dalszych, szczegółowych badań wymaga problematyka przygotowania zgrupowań do walki a także przede wszystkim kwestia koordynacji działań między różnymi elementami ugrupowania bojowego (operacyjnego) danego zgrupowania wojsk. Odrębną problematyką wymagającą dodatkowych badań jest sposób realizacji zadań przez zgrupowania wojsk w strukturze międzynarodowej.

W kontekście nowych zadań sojuszniczych dla SZ RP w ramach NATO lub wykonywania zadań z mandatu ONZ naukowego opracowania wymaga problematyka działań zgrupowań wojsk w ramach misji pokojowych.

Ze względu na ograniczony zasięg prowadzonych badań oraz ich między innymi prognostyczny charakter, tematykę tą zdaniem autorów, należy kontynuować. Przedstawione w pracy wyniki badań jednoznacznie wskazują, że zarówno w konfliktach militar-nych jak i w czasie misji pokojowych będą tworzone do wykonania konkretnych, często pojedynczych zadań zgrupowania wojsk.

BIBLIOGRAFIA

1. AAP-6(U) Słownik terminów i definicji NATO, Warszawa 1998.
2. AAP-6(V), NATO Glossary of Terms and Definition, 25.09.1998.
3. AJP-01(B) (1D), Allied Joint Doctrine, 12.2002.
4. AJP-3 (2D), Allied Joint Operations, 09.2002.
5. AJP-3.2, Land Force Tactical Doctrine, 10.2002.
6. Alexander B., The Future of Warfare, W. W. Norton & Company Ltd, London.
7. Alexander S. E., Urban Warfare: U.S. Forces in Future Conflicts, Military Review, styczeń – luty 2002 r.
8. Awsiuk T., Tworzenie zgrupowań uderzeniowych, Myśl Wojskowa 1986, nr 4.
9. Balcerowicz B., Kłopoty z dowodzeniem, Polska Zbrojna 1998, nr 2.
10. Balcerowicz B., Wybrane problemy obronności państwa, AON, Warszawa 2002.
11. Bendyk E., Bajty w boju, Polityka nr 11 (2495), 19 marca 2005.
12. Bieniek M., Siły Odpowiedzi jako narzędzie nowych struktur dowodzenia NATO, Warszawa 2005.
13. Bieniok K., Rokita J., Struktura organizacyjna przedsiębiorstwa, Warszawa 1985.
14. Bujak A., Chrobak R., Sobolewski G., Wybrane aspekty organizowania i kierowania działaniami obronnymi, Warszawa 2004.
15. Bujak A., Posobiec J., Paździorek P., Wyznaczniki wykonania zadania taktycznego, Warszawa 2004.
16. Bujak A., Sobolewski G., Teren zabudowany środowiskiem pola walki XXI wieku, Warszawa 2005.
17. Clancy T., Kawaleria pancerna, Gdańsk 1998.
18. Czupryński A., Tworzenie zgrupowań lądowych w operacji - wykład.
19. Działania taktyczne wojsk lądowych, Warszawa 1996.
20. Feret S., Polska sztuka wojenna 1919-1935, Warszawa 1972.
21. Fitas M., Siły Odpowiedzi NATO - praca studyjna. Warszawa, 2003.

22. FM 71-100 Division Operations, Headquarters Department of the Army, Waszyngton 1996.
23. Gen. broni Edward Pietrzyk, Przyszłość wojsk lądowych, www.army.mil.pl, sierpień 2005.
24. Górowski J., Taktyczne zgrupowania bojowe w obronie, AON, Warszawa 2005.
25. Grupy Bojowe w UE, Wojska lądowe nr 6(119) 15-31 marzec 2005.
26. Heisbourg F., Wojny, Warszawa 1998.
27. Huzarski M., Kaczmarek W., Obrona i natarcie dywizji, Warszawa 1997.
28. Huzarski M., Powietrzno-lądowe natarcie związku taktycznego, Warszawa 1993.
29. Huzarski M., Zagadnienia Taktyki, Warszawa 2000.
30. Huzarski M., Założenia ogólne działań taktycznych, obrona i natarcie oddziału, Warszawa 1995.
31. Kaczmarek W., Geneza oraz kierunek ewolucji sztuki operacyjnej, AON, Warszawa 2003.
32. Kaczmarek W., Natarcie związku taktycznego, Warszawa 1998.
33. Kaczmarek W., Ścibiorek Z., Przyszła wojna - jaka?, Warszawa 1996.
34. Kaczmarek W., Struktura organizacyjna związków operacyjnych adekwatna do przewidywanych zadań „Korpus”, Warszawa 1999 r.
35. Kaku M., Wizje czyli jak nauka zmieni świat w XXI wieku, Warszawa, 2000.
36. Krzakiewicz K., Podstawy organizacji i zarządzania, www.biz.reporter.pl.
37. Kubiak K., Grenada 1983 Panama 1989, Warszawa 1995, Altair.
38. Kubiński M., Taktyczne grupy bojowe według poglądów francuskich, PWL 2005 nr 2.
39. Kubiński M., Zgrupowania broni połączonych w działaniach pokojowych [w:] M. Huzarski, Zgrupowania taktyczne wojsk lądowych w operacjach połączonych, Warszawa 2001, AON.
40. Kuczmański Z., Wojska zmechanizowane i pancerne w walce, Warszawa 1996.
41. Lasswell, Wall to Wall. Sea Dragon's Next Phase Explores Urban Warfighting Tactics For The 21st Century, Armed Forces Journal, International, January 1998.
42. Leksykon wiedzy wojskowej, Warszawa 1979, s. 523.

43. Lidwa W., Obrona w górach i jej wpływ na struktury organizacyjne wojsk lądowych, Warszawa 1993.
44. Mała encyklopedia wojskowa, t. 3, Warszawa 1970.
45. Mazurek Z., Bujak A., Śliwa Z., Zgrupowania taktyczne ich rola i miejsce w walce, Warszawa 2002.
46. MC 317/1 (Final), NATO Force Structure, 08.07.2002.
47. MC 324/1 (8 Draft), NATO Military Command Structure, 23.03.2003.
48. MC 477 (MD), The NATO Response Force Military Concept, 10.04.2003.
49. McMahon M., Aviation Restructure Initiative - corps aviation brigade, theater aviation, US Army Aviation Digest, March/April 1994.
50. Militarisches Studienglossar, English Teil I, Bundessprachenamt, Hurth 1996.
51. Miszczak K., Battle Groups/Grupy Bojowe - Europejskie Siły Szybkiego Reagowania, Przegląd Środkowoeuropejski nr 40.
52. Mreła K., Struktury organizacji. Analiza wielowymiarowa, PWE, Warszawa 1989.
53. NATO Response Force 2 (NRF-2) Findings and Lessons Learned, NRDC-T, 07.2004.
54. Naumann K., Czas próby dla Sojuszu, NATO Review, jesień 2003.
55. Partyka W., O tworzeniu zgrupowań na szczeblach operacyjnych, Myśl Wojskowa 1986, nr 3.
56. Paździorek P., Działanie zgrupowań taktycznych w operacjach wymuszania pokoju, Warszawa 2003.
57. Phillsbury M., Chinese Views of Future Warfare, National Defense University, Waszyngton 1997.
58. Podstawowe kategorie sztuki wojennej, AON Warszawa 1996.
59. Posobiec J., Koordynacja działań lądowych i powietrznych zgrupowań uderzeniowych w natarciu związku taktycznego, Warszawa 2000.
60. Posobiec J., Koordynacja działań obronnych na szczeblach taktycznych, Warszawa 2001.
61. Ratajczak L., Historia wojskowości, Warszawa 1980.

62. Scales R., Future warfare, Carlisle Barracks, USA 1999.
63. Ścibiorek Z., Działania opóźniające pułku, Warszawa 1992.
64. Ścibiorek Z., Prowadzenie natarcia, Warszawa 1994.
65. Ścibiorek Z., Wojna czy pokój?, Ossolineum, Wrocław 1999. AAP-1, Glossary of Abbreviations used in NATO Documents.
66. Ścibiorek Z., Zasady prowadzenia działań opóźniających przez oddziały i pododdziały ogólnowojskowe, Warszawa 1996.
67. Stoner J. A. F. i inni, Kierowanie, Warszawa 1998.
68. Strategia Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej
69. Sullivan G., J. Dubik, Land Warfare in the 21st Century, Carlisle Barracks, Pensylwania 1993.
70. Sun Tzu, Sztuka wojny, Warszawa, Przedświt 1994.
71. Taktyka ogólna wojsk lądowych, Warszawa 2001.
72. The NATO Response Force (NRF) Detailed Implementation Programme, 07.05.2003.
73. Toffler A., Trzecia fala, Warszawa 1997.
74. Uwarunkowania modyfikacji struktur organizacyjnych wojsk lądowych na poziomie taktycznym - materiały z seminarium naukowego, Warszawa 2003.
75. Wiatr M., Słownik niemiecko-polski, terminy wojskowe, BUWIK Warszawa 1997.
76. Wilk A., Misje, funkcje i zdolności operacyjne Sił Zbrojnych RP – 2025, Warszawa 2002.
77. Willmann H., Niemieckie wojska lądowe na drodze do XXI wieku, Przegląd Informacyjno-Dokumentalny, CONIW 1998.
78. Wójcik T., Rozważania o współczesnym natarciu, Warszawa 1987.
79. Woźniak P., Siły lądowe wybranych państw w walce i operacji, Warszawa 1998.
80. Z. Ścibiorek, Wojna czy pokój? Wrocław 1999.
81. Zawadzki W., Zasady projektowania działań zorganizowanych, Warszawa 1997.

82. Zemke M., Bagnety dla Unii Europejskiej, „RAPORT- wojsko, technika, obronność”, 1/2005.
83. Zieliński J., O sztuce operacyjnej, Warszawa 1994 r.
84. Zieliński J., Prowadzenie powietrzno-lądowej operacji przez korpus, Warszawa 1998.
85. Zieliński J., Rozważania o tworzeniu zgrupowań uderzeniowych, Myśl Wojskowa 1986, nr 4.

WYKAZ RYSUNKÓW I TABEL

Rys. 1. Struktura 16 bpd w siłach IFOR	s. 18
Rys.2. Czynniki wpływające na tworzenie zgrupowań taktycznych	s. 44
Rys.3. Elementy funkcjonalne (zgrupowania taktyczne) w natarciu	s. 51
Rys.4. Znak rozpoznawczy Sił Odpowiedzi NATO	s. 98
Rys.5. Determinanty rozwoju teorii działania zgrupowań wojsk lądowych.....	s. 107

Tabela 1. Podstawowe pojęcia dotyczące zgrupowań szczebla taktycznego.....	s. 33

ZAŁĄCZNIKI

Załącznik 1. Kwestionariusz wywiadu eksperckiego

Załącznik 2. Sprawozdanie z badania opinii ekspertów

AKADEMIA OBRONY NARODOWEJ 143

WYDZIAŁ WOJSK LĄDOWYCH

**KWESTIONARIUSZ
WYWIADU EKSPERCKIEGO**

Rozszerzające się struktury bezpieczeństwa, w których aktywnie uczestniczy Polska, coraz częściej wymuszają użycie określonych zgrupowań wojsk do realizacji zadań o różnorodnym charakterze.

Wykorzystanie Sił Zbrojnych, w tym w szczególności wojsk lądowych wskazuje wyraźnie, że muszą one sprostać zróżnicowanym i trudnym warunkom operacji i walki, jakie występują w XXI wieku. Kształtujące się w uwarunkowaniach narodowych, sojuszniczych, jak również koalicyjnych potrzeby wysoce efektywnych działań wskazują na znaczne przewartościowania dotyczące organizacyjnej sfery tworzenia zgrupowań do wykonania zadań w operacji i walce. Dodatkowo wielonarodowy charakter współczesnych operacji wskazuje na potrzebę opracowania rozwiązań kompatybilnych z rozwiązaniami funkcjonującymi w innych armiach, które pozwolą usprawnić procedury tworzenia zgrupowań o charakterze zadaniowych na poziomie operacyjnym i taktycznym.

Przedstawiane w różnych źródłach wizje przyszłych działań na polu walki akcentują w sposób szczególny wpływ nowych technologii i środków, które w znaczący sposób zmieniają charakter walki zbrojnej. Takie podejście nie pozostaje bez wpływu na teorię działań operacyjnych i taktycznych.

W ocenach wielu teoretyków umiejętne tworzenie i działania wojsk w ramach zgrupowań operacyjnych i taktycznych staje się priorytetem w uwarunkowaniach obecnych i perspektywicznych.

W związku z prowadzonymi badaniami w obszarze teorii i praktyki tworzenia oraz działania zgrupowań wojsk do działań w operacji i walce, zwracamy się z prośbą o wyrażenie swojej opinii w stosunku do przedstawionych poniżej problemów.

W miarę możliwości przedstawione poglądy proszę poprzeć stosownymi przykładami, które miały miejsce w obszarach objętych Pańskim działaniem.

1. Jakiego Pana zdaniem czynniki determinują tworzenie zgrupowań taktycznych?
2. Jakimi są sposoby tworzenia zgrupowań w walce?
3. Jakimi wymogami powinny spełniać zgrupowania zadaniowe w operacji?
4. Jaka jest, zdaniem Pana przyszłość zgrupowań wojsk lądowych?
5. Jakimi czynnikami mają decydujący wpływ na rozwój działań zgrupowań wojsk lądowych?

Zespół autorów z góry dziękuje za wyrażenie opinii na wyżej wymienione problemy.

SPRAWOZDANIE Z BADANIA OPINII EKSPERTÓW

1. **TEMAT BADAŃ:** Tworzenie zgrupowań do wykonania zadań w operacji i walce.
2. **CEL BADAŃ:** Zbadać i naukowo opracować opinie ekspertów zgodnie ze scenariuszem prezentacji poglądów i rozmowy kierowanej.
3. **CZAS BADAŃ:** czerwiec 2005 – październik 2005.
4. **OPIS PRZEBIEGU BADAŃ:**

Badaniami objęto:

- a. Akademię Obrony Narodowej:
 - ❖ Wydział Strategiczno Obronny
 1. Profesor AON - 1;
 2. Adiunkt - 2
 - ❖ Wydział Wojsk Lądowych
 3. Profesor AON - 2;
 4. Adiunkt 4
 - ❖ Wydział Wojsk Lotniczych i Obrony Powietrznej
 5. Adiunkt - 1
- b. Wyższa Oficerska Szkoła im. Tadeusza Kościuszki:
 6. Adiunkt - 2

Badania przeprowadzone były w oparciu o kwestionariusz zawierający pięć pytań wymagających wyrażenia osobistych poglądów ekspertów:

1. Jakiego Pana zdaniem czynniki determinują tworzenie zgrupowań taktycznych?
2. Jakimi są sposoby tworzenia zgrupowań w walce?
3. Jakimi wymogami powinny spełniać zgrupowania zadaniowe w operacji?
4. Jaka jest, zdaniem Pana przyszłość zgrupowań wojsk lądowych?
5. Jakimi czynnikami mają decydujący wpływ na rozwój działań zgrupowań wojsk lądowych?

Na podstawie uzyskanych opinii sformułowano następujące wnioski:

Ad. 1.

W opinii ekspertów w literaturze wojskowej istnieje wiele przykładów, które uwzględniają potrzebę doboru odpowiednich sił i środków do realizacji zadań, przyjmuje to z reguły postać tworzenia zgrupowań zadaniowych o różnym składzie. Generalnie pomijane jest jednak określenie podstawowych czynników, które powinny być uwzględniane podczas ich tworzenia. Dodatkowo w ocenie poglądów teoretyków i praktyków wojskowych wyraźnie widać duże ich zróżnicowanie i często odmienne podejście do zagadnienia. Niemniej jednak eksperci wyróżniali następujące czynniki wpływające na tworzenie zgrupowań taktycznych: cel i zadanie; sytuacja operacyjno-taktyczna; poglądy, koncepcje dotyczące prowadzenia walki; przeciwnik (prognozowany skład i charakter działania przeciwnika); dyspozycyjne siły i środki tworzącego zgrupowanie (zarówno organiczne, jak i przydzielone przez przełożonego do wykonania zadania); właściwości terenu; wpływ otoczenia (warunki klimatyczne, pora roku i doby, pogoda); posiadana ilość czasu na ich organizację; możliwości wsparcia w czasie prowadzenia działań; przewidywany czas funkcjonowania; wyszkolenie, inicjatywa oraz umiejętności dowódców i pododdziałów.

Powyższe czynniki charakteryzuje szerokie spektrum zróżnicowanych w treści zagadnień. Eksperci wyraźnie wskazywali na potrzebę ich uwzględniania w procesie tworzenia zgrupowania, jednak nie wyróżniają, który z nich odgrywa główną rolę i ma największy wpływ na ich kształt, możliwości i charakter prowadzonych działań przez zgrupowanie.

W opinii ekspertów zależności i relacje zachodzące pomiędzy powyższymi czynnikami wpływają w decydującym stopniu na tworzenie struktur organizacyjnych zgrupowań taktycznych oraz ich wyposażenie i działanie. Tak duże spektrum czynników zmusza dowódców do wszechstronnych ocen i analiz podczas tworzenia zgrupowań.

Ad. 2.

Eksperci zgodnie stwierdzili, że tworzenie ugrupowania w warunkach powietrzno-lądowego charakteru natarcia jest zamierzeniem niezwykle trudnym. Od tego, jak rozdzielono posiadane siły i środki, jak je urzutowano, w jakiej kolejności po-

winni włączać się do walki, zależy w dużej mierze efektywność wykorzystania ich możliwości bojowych w osiągnięciu wskazanych celów walki. Spełnienie wymogu potęgowania działań, jednoczesnego oddziaływania na całą głębokość ugrupowania przeciwnika, manewrowania elementami ugrupowania, a nade wszystko racjonalnego wykorzystania potencjału bojowego stawia przed dowódcą z jednej strony znaczne pole do popisu, z drugiej określone trudności w wyborze i podziale sił. W aspekcie tworzenia zgrupowań rodzi również określone trudności związane z narastającymi potrzebami sprawnego dowodzenia zróżnicowanymi zgrupowaniami. Na wzrost potrzeb dowodzenia ma wpływ: ilość zgrupowań, istota wykonywanych przez nie zadań, specyfika działania, współzależności elementów ugrupowania, ilość informacji i powiązania informacyjne.

Według ekspertów tworzenie zgrupowań może nastąpić w sposób: **dynamiczny, statyczny lub mieszany**. Dynamiczny polega na formowaniu zgrupowań w trakcie zajmowania rejonów odpowiedzialności, niejako w marszu. Wyznaczone uprzednio siły i środki kierować będą się bezpośrednio do wyznaczonych rejonów, przechodząc jednocześnie w podporządkowanie dowódcy zgrupowania. Drugim sposobem, statycznym zgrupowania tworzone będą po zajęciu rejonu, gdzie nastąpi proces zmian w istniejących strukturach i przemieszczać będą się tylko siły zmieniające podporządkowanie. Często też w trakcie walki pojawi się potrzeba reorganizacji dotychczasowych zgrupowań. Z kolei trzeci stanowi w zasadzie połączenie dynamicznego ze statycznym. W opinii ekspertów ma on najczęstsze zastosowanie. Dowódca tworzący zgrupowania z marszu zwykle dokonuje korekt po zajęciu rejonu konstruując ugrupowanie bojowe. Występuje tu również pewna zależność, im niższy szczebel i zakres zmian tym łatwiej je dokonać.

Ad. 3.

Zgrupowania zadaniowe w operacji należy rozumieć jako siły i środki wojsk celowo podzielone, rzutowane i rozmieszczone w obszarze działania przed operacją oraz przemieszczane w trakcie jej trwania zgodnie z koncepcją jej prowadzenia. Tworzy się je odpowiednio do celu operacji, sposobu jej prowadzenia oraz sytuacji, jakie według prognoz mogą zaistnieć w toku operacji.

Zgrupowania zadaniowe powinny zapewniać: pomyślne prowadzenie działań w różnych warunkach operacyjnych; racjonalne wykorzystanie właściwości terenu; moż-

liwości zorganizowanego uchylenia się od starcia zbrojnego w niesprzyjających warunkach; tworzenie i wykorzystanie przewagi sytuacyjnej w decydujących punktach ciężkości; swobodę manewru; potęgowanie oporu i utrzymanie inicjatywy, elastyczność reakcji na rysujące się zagrożenia.

Wymogi, jakie powinny spełniać zgrupowania nie są zbiorem zamkniętym, ani stałym. Charakter współczesnych działań zbrojnych wskazuje, bowiem na znaczące zmiany, jakie zachodzą w tym obszarze, dotyczy to przede wszystkim podnoszenia efektywności działań wyrażającej się w słowach „mniejszymi siłami osiągnąć więcej”.

Ad. 4.

Przemiany polityczne ostatniego dziesięciolecia XX i początku XXI wieku oraz powiązane z nimi nasilenie wewnętrznych i międzypaństwowych konfliktów zapoczątkowały wiele przewartościowań w koncepcjach użycia sił militarnych. To jest powodem wzrostu zainteresowania NATO czy też Unii Europejskiej problematyką interwencji i działań pokojowych w zakresie szeroko pojętego bezpieczeństwa. Ich skutkiem jest między innymi rozszerzenie obszaru tradycyjnych zadań sił zbrojnych o działania w ramach reagowania kryzysowego i umacniania pokoju. Przez dialog, kooperację i partnerstwo oraz użycie wydzielonych komponentów sił zbrojnych zarówno ONZ, OBWE, NATO jak też UE starają się oddziaływać stabilizująco na inne kraje i regiony.

Stanowisko Polski zawarte w - „Strategii bezpieczeństwa narodowego RP” wskazuje, iż wyzwania w dziedzinie bezpieczeństwa dyktują potrzebę podejścia globalnego. Zaciera się, bowiem różnica między zewnętrznymi i wewnętrznymi aspektami bezpieczeństwa. Rośnie znaczenie czynnika międzynarodowego i rola współdziałania międzynarodowego, w tym zwłaszcza w układzie sojuszniczym.

Nasza polityka bezpieczeństwa kładzie nacisk na potrzebę zacieśniania współpracy międzynarodowej. Polska będzie kontynuować politykę aktywnego zaangażowania w sprawy utrzymania międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa zarówno w skali regionalnej, jak i globalnej.

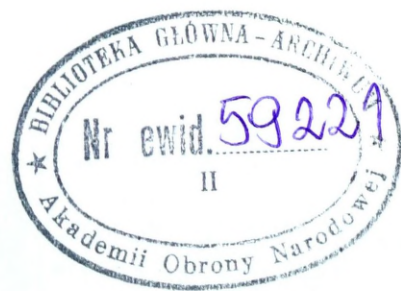
Prowadzona analiza sytuacji kryzysowych ostatnich lat (Bałkany, Afganistan, Irak) wskazuje, że do ich rozwiązania zaangażowane są siły wielu państw, dlatego uzasadnione jest przyjęcie tezy, iż przyszłe operacje wojenne czy też operacje poniżej progu wojny mogą być prowadzone z dużym prawdopodobieństwem, w układzie mię-

dzynarodowym, a ich fundamentem będą zgrupowania wojsk lądowych wydzielanych przez poszczególne państwa.

Ad. 5.

Nakreślanie kierunków zmian każdorazowo należy rozpoczynać od identyfikacji aktualnego stanu wiedzy taktycznej, która stanowi podstawę do przewidywań prognostycznych. Warto przy tym podkreślić, iż prognoza ta powinna być oparta na uzasadnionych przesłankach. Badania podejmujące problematykę przyszłych działań bojowych prowadzone są w niemal wszystkich armiach świata. Te prognostyczne rozważania, biorą pod uwagę historyczne doświadczenia oraz stan obecny, określają możliwe sposoby prowadzenia działań bojowych, kierunki zmian struktur organizacyjnych, szkolenia oraz antycypowane potrzeby w zakresie rozwoju sprzętu bojowego i wyposażenia.

Reasumując możemy przyjąć, iż podstawowymi czynnikami kształtującymi koncepcje i funkcjonowanie zgrupowań wojsk lądowych mogą być: doświadczenia i wiedza; wyzwania i zagrożenia bezpieczeństwa; środowisko działań; struktury, wyposażenie i wyszkolenie wojsk; zobowiązania sojusznicze; postęp techniczny.

14,90
s/6370